DOBOSI BEA

Kivételes magány

Liget

Dobosi Bea

KIVÉTELES MAGÁNY

Kiadja a Liget Műhely Alapítvány, 2022.

Szerkesztette: Horgas Judit, Levendel Júlia
A könyvet René Margit tervezte
Tördelés: Károlyné Őr Erzsébet

ISBN 978-615-5419-64-5

A könyv megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Tartalom

I. LÁTNI AZ EGET 4
Vörös 5
Tilosban 10
Apikának mindenben igaza van 17
A sövény 25
Látni az eget 31
A lefolyótisztító 36
Tizenöt 42
Kültéri egység 47
A jelvény 52

II. AZ ÉN ÜGYEM 60
Csigaház 61
Az én ügyem 65
Legbecsesebb tulajdon 70

III. KÖZEPES KÉPESSÉGŰ GYEREK 76
Nagyapának borzasztóan nehéz volt 77
Amikor aludt 97
Gyermektelen Nagybácsi 100
A föld 109
Közepes képességű gyerek 118
Anna-nap 125
A seb 130
Tornaóra 135
Balett 142

I. LÁTNI AZ EGET

VÖRÖS

Anyám kérte, hogy Évának szólítsam. Azt mondta, így nem érzi olyan öregnek magát.

Kezdetben nehezen jött a számra. Főleg az érintette rosszul, ha az osztálytársaim előtt hibáztam. Ingerülten, később csüggedten nézett rám. Szerettem volna a kedvében járni. Fürdés után végighúztam nyirkos tenyeremet a párás tükrön, és figyeltem elmosódott képmásom tátogását. Nem tudom, mikor vált természetessé.

Felpakolom a szalagra a négy zsugor szénsavas üdítőt, a macskakaját és a hét mécsest. A pénztáros tájszólása faragatlannak hat. Emlékszem, hogy Éva kedvenc száma a hetes volt. Szeretném hinni, hogy csak nekem árulta el. Meglocsoltuk a paprikát és a paradicsomot, a garázs előtti betonon tócsákban állt a víz, mi meg kapirgáltuk a lábszárunkról a rászáradt sarat.

A macskát bezárva tartom a szobában, ahol Éva lakott. A bozontos szakállú szeretője hozta magával, és Éva az első perctől imádta. Vizeletének szúrós szaga beette magát a ruháinkba, vörös szőre megtapadt a lakástextíliákon. Gyakran álmodom, hogy kiszökik. Megbújik a bútorok mögött, hátát meggörbíti, karmát kimereszti, szeme villog a sötétben.

A szobaajtó rücskös üvegét nem lehet rendesen letakarítani. Az ablaktisztító habosan megült a dudorok között, amikor Éva ráfújta. Hasztalanul húzogatta a rongyot, az erőlködéstől kirajzolódtak kézfején a csontok. Nem szerettem csalódottnak látni.

Sosem értettem, miért fordít ekkora gondot a rücskös üvegre, mert egyébként nem volt házias. A mosatlan edény gyakran halmokban állt a konyhaasztalon, és ha

elfogytak a tiszta bugyik, kiszedtük a használtakat a szennyesből. Amikor megelégeltem, a gyékénykosárból a fürdőszoba kövére borítottam és szétválogattam a ruháinkat. Nem tette szóvá, hogy akkor is külön mosom az alsóneműit, ha félig sem töltik meg a dobot.

Gyakran láttam Évát védtelennek. Rosszkedve okát sosem firtattam, mert féltem, hogy miattam szomorú. Amióta az eszemet tudom, voltak szeretői. Természetesnek vettem, hogy nem tud meglenni nélkülük. Amikor különösen gyámoltalan volt, a bozontos szakállú odaadóan gondoskodott róla. Felaprította a tányérján az ételt, és megmosta a haját a mosdókagylóban. Elszaladt a boltba tamponért.

Becipelem a szatyrokat a lakásba. Megmagyarázhatatlan okból Éva fehér lakktáskáját a fogason hagytam. A sárga esernyővel együtt vette, pedig sosem volt pénze. A fehér lakktáska azonnal szembetűnik, mégsem azt látom meg először, hanem a jogosítványát a cipőszekrényen. Nem hagy nyugodni a kérdés, mikor tette oda.

Egyszer azt mondta, nehezére esik megosztania velem a gondolatait. Közben a mutatóujjára csavart egy tincset a jobb füle mögött. A haja olyan vörös és sprőd volt, mint a macska szőre. Esténként a bozontos szakállú combjára hajtotta a fejét, és haja a férfi egész ágyékát betakarta. Miután besötétedett, nem kapcsoltak villanyt. A tévéképernyő fényénél vacsoráztak, és ledobták zoknijukat a kanapé elé. Szinte azonnal meghallottam a heverő ütemes döngését, amint becsukták a rücskös üvegű ajtót. Éva csak egyszer kérdezte, nem zavarnak-e az éjszakai zajok.

A mécsesek üvege össze-összekoccan, ahogy katonás sorba állítom őket a szekrényben a mosogató alatt. A

préselt bútorlapon szabálytalan alakú koszfoltok, a falban gurgulázik egy cső. A hűtőmágnesek olyan helyeket ábrázolnak, ahová nem jutottunk el.

Évát megijesztette az idő múlása. Minden évben sírós hangon jelentette be, hogy megint egy nappal több szabadság jár neki. Néha rajtakaptam, hogy lopva az arcát nézi a fürdőszobatükörben, az ablaküvegben, a lakkozott szekrényajtóban. Amikor panaszkodott, elfordítottam a fejemet. Nem akartam osztozni a félelmében.

Sosem felejtem el, milyen iszonyat ült ki az arcára, amikor felfedezett a kézfején egy májfoltot. Folyton dörzsölgette, mintha levakarhatná. Az öregedés jele, mondta. Akkor tudtam a legnehezebben megbocsátani neki, amikor igaza volt.

Annyira félt a ráktól, hogy többet tapogatta a mellét, mint a szeretői. Minden gyanakvásra adott okot: egy ideig a szokásosnál erősebben hullott a haja, máskor az egyik oldalon gyorsabban nőtt. Aztán a két melle önálló életre kelt. Nem egyformán mozogtak, amikor felemelte a karját a tükör előtt.

Miután kivágták a csomót, nagyon csendes lett. Egyszer bizalmasan a fülembe súgta, hogy vizsgáljam meg magamat, mert „hajlamosak vagyunk rá”. Nem akartam, hogy a daganata közös ügyünk legyen.

Az ezüstszínű tálba kanalazom a macskakaját, nyálkásan csúsznak egymásra a vörösen fénylő húsrögök. A konyhaasztalon egy ujjlenyomatos üvegpohár alján szénsavas üdítő, a kés pengéjére absztrakt mintát rajzolnak a vajcsíkok. A macska életét halk neszek kísérik a szobaajtó mögött.

A bozontos szakállú nem költözött el rögtön Éva halála után. Összehúzott szemmel méregetett a konyha-

asztalnál, karba font kézzel támaszkodott az ajtófélfáknak. Amikor esténként áthúztam a fejemen a pólót, láttam elsuhanni árnyát a résnyire nyitott fürdőszobaajtó előtt. Elég volt rágondolnom, és orromban éreztem szakálla szagát.

Csupasz felsőtesttel álltam a padlóösszefolyó fölött, amikor benyitott. A két lábfejem között a rácson vörös hajszálak akadtak fenn. A víz zubogva ömlött a kék csempére, a fülkéből kicsapott a gőz. A mosdókagylóra támaszkodtam, és belenéztem a párás tükörbe. Tudtam, hogy a grimasztól megcsúnyul az arcom és kilátszik a fogínyem. Haragudtam Évára, amiért itt hagyott minket egymásnak.

Másnap a bozontos szakállú begyömöszölte a holmiját a kék utazótáskába. Az ajtónak dőlve figyeltem, az üveg rücskei belenyomódtak meztelen karomba. A cipzár elakadt egy pulóver kilógó kapucnijában. Nem köszönt el, én mégis félrehúztam a függönyt a konyhaablakon, és integettem. Megvigasztalt a tudat, hogy nem látja.

Utána egy darabig a régi heverőn ültem. Hagytam, hogy a macska az ölembe másszon, hideg ujjakkal vörös szőrébe túrtam a két füle között. Úgy cirógattam álomba, ahogy a bozontos szakállú Évát a tévé előtt. Lábujjhegyen osontam ki. A küszöbről visszanéztem, mint egy aggódó anya. Kulcsra zártam az ajtót.

A macska hetekig kaparta a parkettát, keservesen nyávogott. Éjszakánként félálomban csecsemősírásnak hallottam a hangját. Egyik napról a másikra hagyott fel vele. Mintha megértett volna valamit. A bozontos szakállú csak egy volt Éva szeretőinek sorában.

A macska életritmusa szigorúan meghatározza, mikor mit kell tennem. Keskeny szeme mohón villan, amikor kinyitom az ajtót, és lerakom a tálat a küszöb elé. Még a zárnyelv kattanása előtt ráveti magát. A rücskös üvegen át vörhenyes foltnak látom, ahogy dühödten fal.

Gyakran hagyok jeleket Éva sírján. Keresztbe fektetek egy virágot a sírkövön vagy csálén állítom az öntözőkannát a kereszt mögé. Percekig próbálom eszembe vésni a látványt. Ha a bozontos szakállú kijár, könnyen elárulhatja magát. Elég, ha megigazítja a kannát, vagy vázába dugja a virágot. A sírkő rücskeiben évről évre több kosz tapad meg, egyébként nem változik semmi.

Kíváncsi vagyok, a bozontos szakállú telefonszámában van-e hetes. Talán, ha eleget gondolkodom ezen, kitalálom. Felhívom, és sokáig nem szólalok meg. Elégtétel lenne elbizonytalanodó hallózása. Kérdésekre nem válaszolok és nem köszönök el, mielőtt megszakítom a hívást.

Mozdulatlanul állok a szobaajtó előtt, amíg a macska zabál. Tenyeremet a combomra szorítom, hallgatom, ahogy meg-megtaszítja a tálat a kopott parkettán. Szerencsétlen napokon nekilöki az ajtónak, és muszáj belépnem érte. Miután elhalnak a zajok, várok még néhány percet. Amikor benyitok, a régi heverőről néz rám. Tiszta szívemből gyűlölöm.

TILOSBAN

A tiltótábla alatt gyújtok rá. A biztonsági őr ellenségesen méreget, de nem szól. Néhány percig összehúzott szemmel bámulom, mintha fenyegetni akarnám. Aztán az utca felé fordulok. A parkoló autók szokatlanul tisztának tűnnek a téli napfényben.

Messziről meg lehet ismerni őket. Magas, sovány nők bokáig érő, mintás szoknyában. Nagyon lassan járnak, és folyton úgy tesznek, mintha fontos megbeszélnivalójuk lenne. Túl közel lépnek, leheletük szájpadlásomra tapad. Még percekig érzem, miután elválunk. A szervezetben élő kórokozókra gondolok. A tüdőmig hatolnak.

Anyám gyüliseknek hívja őket, hiába mondom, hogy idegesít. Jellegzetesen összeszorítja a száját, ajka elfehéredik, orra alatt meggyűrődik a bőr vagy kirajzolódnak az apró izmok. Nyel egyet, és lemondóan elfordul. Nehezére esik elfogadnia az övétől eltérő véleményeket.

Amikor egyedül találják otthon, azt mondja, neki már van vallása. Látom magam előtt, ahogy megvetően végigméri őket, mintha nem felelnének meg egy általa felállított mércének. Napokig hallgatom a vacsoraasztalnál, hogy szemük sem rebbent a szégyenteleneknek. Nem szólok semmit. Szükségtelenül sokáig kenem a vajat a kenyérre.

Megfordul a fejemben, hogy elpöckölöm a csikket. Aztán mégis a mocskos hamutartóhoz lépek, és akkurátusan elnyomom. Úgy nézek körül, mint aki egy forgalmas úton készül átkelni. Napi négy cigarettaszünet. Bandi grimaszol majd a szag miatt, és este elpanaszolja a feleségének, milyen büdösek a bagósok. Élete nagy bánata, hogy nem tilthatja be a dohányzást.

A fotocellás ajtó halk sóhajjal nyílik ki. A műmárvány lapokon zavaróan hangosan kopognak a lépteim. A biztonsági őr rosszallóan néz, de ügyet sem vetek rá. Odabiccentek a recepciós lányoknak, és megnyomom a lift gombját.

A munkatársaimról anyám miatt tudok sokat. Él-hal a szaftos pletykákért. Képtelen vagyok rájönni, miért csak róluk kérdezget. A sarki zöldséges, a kasszás és a hentes a kisboltban, vagy a szomszéd Molnár néni hidegen hagyja. Sejtem, hogy akkor kezd munkahelyváltásra kapacitálni, amikor ráun a történetekre. Próbálom elterelni a figyelmét.

Az arab zöldséges nevét képtelen vagyok megjegyezni. Meglepő magabiztossággal használ nem létező szavakat, kedvessége finoman szólva is túlzás. Molnár néni folyton a gyerekeire panaszkodik, kötött kardigánjai szúrós szagot árasztanak, pedig nem tart macskát. A kasszás és a hentes titokban összenéz, amikor kilépek a boltból. Úgy érzem, lesújtó véleménnyel vannak rólam. Anyám unottan legyint a vacsoraasztalnál.

Az irodában Vica még mindig azt a hülye számot dudorássza, amit reggel hallott a rádióban, Tibor szokásához híven tetőtől talpig végigmér. Amikor összeakad a tekintetünk, cinkosan rám hunyorít. Nem értem, mit akar. Nincs közöttünk titkos egyezség, szövetség, megállapodás. Néha eszembe jut, hogy talán ő is csak egyedül van.

A főnökünk, Bandi, akit hivatalosan Andrásnak szólítunk, az irodájában telefonál. Az iroda szó szépítés, mert egy lyuk vagy barlang, ahogy Vica mondta. Megjegyeztem, hogy elmesélhessem anyámnak. Néhány éve áthelyezték a gipszkarton falakat, hogy az egyterű irodában

elférjen még egy munkaállomás. Vilma, aki akkor került hozzánk, ma beteget jelentett.

Bandi vérig sértődött a területcsökkenésen. Vica szerint neki státuszszimbólum, mekkora a barlangja. Irritáló fazon, tette hozzá. A nőket magázza, és lekezelően becézi. Jöjjön ide, Vilmácska, Vicuska, Mentácska! A Menta név anyám hülye ötlete volt. Szar ötlet, ahogy egy vita hevében a fejéhez vágtam. Utána két hétig nem szólt hozzám.

A székem halkan megnyikordul, mire Tibor idétlenül rám vigyorog. Vica hangtalanul tátog, és úgy nézi a monitort, mintha az élete múlna rajta. Lehet, hogy most nem a Facebookot böngészi. Még nincs huszonöt, de már elvált, van egy hatéves fia, és ez az ötödik munkahelye. Anyámnak nem mesélek róla, mert előre tudom, mit mondana. Vica élénk színű, hatalmas fülbevalókat hord, és egymáshoz nem illő ruhadarabokat.

Tiborról nem sok mindent tudok mondani. Egy karácsonyi bulin megcsókolt, és azóta úgy tesz, mint aki nem emlékszik rá. Elkezdtem szőrteleníteni, és írattam fel fogamzásgátlót. A boltban végigtapogattam a csipkés fehérneműket, végül nem vettem semmit. A tangákat nehezebb anyám elől rejtegetni, mint a gyógyszeres dobozt.

Vilma elvégzett egy divattervezői tanfolyamot, és mielőtt hozzánk került, egy kínaiban dolgozott. Amikor a volt főnöke kiejtését utánozza, dőlünk a röhögéstől. Bandi felbőszülten kivágja az irodája ajtaját, aztán nem szól semmit. A puszta látványa is elég, hogy helyreálljon a fegyelem. Vilma szája kiegyenesedik, de a mosolygödrök ott maradnak az arcán, amikor a billentyűzetre teszi műkörmeit.

Reggel nyolctól fél ötig dolgozunk, harminc perc ebédszünettel. Szerencsére ritka a túlóra, senki sem jár be korábban, senki sem megy haza később. Pár éve Bandi tett rá egy kísérletet, hogy hétfőtől csütörtökig fél hatig maradjunk, pénteken pedig délben hazamenjünk. De ez utóbbi csak ritkán jött össze, ezért visszatértünk a rendes munkaidőhöz.

Amikor kikapcsoljuk a gépeket, természetellenesnek hat a csend. A recepciós lányok már hazamentek, a biztonsági őr magányosan támasztja a pultot. Mindennap örülök, hogy senki sem lakik velem egy irányban. Együtt megyünk a sarokig, ahol Tibor és Vica felszáll a buszra. A jármű ingerült sóhajjal fékez, mintha már előre unná a locsogásukat.

Bandi persze céges kocsival jár, és néha elviszi Vilmát. Eltűnődöm rajta, nincs-e titokban viszonyuk. Vilma arcáról semmit sem lehet leolvasni, ha Bandi sajnálkozón azt mondja, hogy ma nem hazamegy. Floorballozni jár egy közeli szálloda alagsorába. Miközben a villamosmegálló felé gyalogolok, elszívok egy cigarettát. Régen várakozás közben gyújtottam rá, de egy új rendelet értelmében a megállókban tilos a dohányzás.

Az estét szokás szerint anyámmal töltöm. Le sem vetkőzöm, csupán a kabátomból meg a cipőmből bújok ki. Mögém gurul, és szóval tart, amíg mosogatok. Csak akkor veszem át a melegítőnadrágomat, amikor már a tűzhelyen rotyog a másnapi ebéd. Valami a zoknim talpára tapad, többször odanyúlok, de nem találok semmit.

Általában hideget vacsorázunk, néha készítek valami egyszerűt, virslit, rántottát, bundás kenyeret. Az asztalnál a munkatársaimról kell mesélnem. Nem bánom. Anyámnak olyan ez, mint egy szappanopera. Igyekszem

izgalmas pontokon megszakítani az elbeszélést. Élvezem szeme csillogását.

Bevallom, az is előfordul, hogy kitalálok dolgokat. Nem tudom megállni. Kiszínezem a történeteket, rátesszek egy lapáttal a furcsaságokra. Bocsánatos bűnnek tartom. Anyám nem kaphat rajta, a postáson és az orvosán kívül senkivel sem beszél. Vendéget nem fogadunk, nem szereti az idegeneket a lakásban. Amíg elég izgalmas vagy nyugtalanító, amit mondok, nem érdekli, igaz-e.

Fél tízig tévézünk. Anyám ragaszkodik hozzá, hogy lekapcsoljam a villanyt. Szereti az egy kaptafára gyártott sitcomokat, néha felszabadultan felnevet, világoskék arcán fekete árkok. Irigylem, amiért meg tud feledkezni magáról. Ha rajtakap, hogy nézem, megvetően elfordul. Furcsán tehetetlennek érzem magam.

Amíg a vécén ül, megvetem az ágyát. A gumis szélű lepedő túl nagy a matracra, nem lehet rendesen kifeszíteni. Előre tudom, hogy reggel végigmutogatja, hol nyomták meg a bőrét a gyűrődések. Derékig levetkőzik, én meg áthúzom a fején a hálóinget. Lefékezem a széket, a karfájára támaszkodva feláll. Elé guggolok, leveszem a nadrágját.

Tíz éve került székbe. Csak széknek hívja, sosem teszi hozzá, hogy kerekes. Nem tudom, mikor vettem át tőle. Évtizedekig egy olajfinomítóban dolgozott, napi háromszor mászta meg a tartályokat. Térdízületei kikoptak, térdkalácsa kifordult. Lábszára olyan természetellenes szögben áll, hogy fáj ránézni. Pár éve kicseréltettük a kádat zuhanyfülkére. Azóta kicsit könnyebb.

Miután lefektetem, leszaladok a hátsó udvarba elszívni egy cigarettát. A kukák felől savanyú bűz árad, a lépcsőházban fel-felgyúl a villany. Látom az árnyakat végigkúszni a falon, a lépcsőfordulókból néha lenéznek,

de csak a parázs izzását láthatják. A csikket elásom a virágágyásban. Olvastam, hogy a nikotin jót tesz a növényeknek.

Szombaton elgurulok az öreg Suzukival egy bevásárlóközpontba. A parkolóban addig körözök, amíg nem találok olyan helyet, ahová orral be lehet állni. Kell hozzá türelem. Megesik, hogy végső elkeseredésemben egy kapura kifüggesztett tiltótábla előtt parkolok le. Az autó mellett elszívok egy cigarettát, mintha fel kellene készülnöm valami tragédiára.

Rám nem hatnak a marketingfogások. Nem csábít vásárlásra a csillogás, nem ösztönöz maradásra a kellemes zene, nem kötnek le órákig az áruk alatt roskadozó polcok. Céltudatosan pakolom a kocsiba a megszokott termékeket. Szalámit, rozskenyeret, tizenkét százalékos tejfölt. Trappista sajtot anyámnak. A piperecikkeknél megállok. Elképzelem a szempillaspirált, a rúzst, a szemceruzát a rózsaszín neszesszerben, amit a csap alatt rejtegetek a vécépapírtekercsek mögött. Nem veszek semmit.

Anyám egyszer megtalálta a neszesszert. Azt hazudtam, tampont és intimbetétet tartok benne. Szorult bele annyi jóérzés, hogy ne húzza ki a cipzárt. Szürke szeme ijesztő gyorsasággal járt jobbra-balra, szája széle lefitytyedt. Egy pillanatig azt hittem, sztrókot kapott. Aztán halk surrogással kigurult a fürdőből. Azóta nem beszéltünk róla.

Délután megmosom a haját. Amikor hátrahajtja a fejét, mindig meglep, hogy ebből a szögből máshogyan néz ki az arca. Kíváncsi vagyok, miért nem tudom megszokni. Nem ad ki hangot, nem tesz szemrehányást, de

látványosan összeszorítja a szemét, ha meghúzom a haját. Fejére tekerem a törülközőt, ő meg bosszúsan hátratolja a turbánt.

Szokás szerint vasárnap jönnek. Megfigyeltem, hogy mindig ugyanolyan nyájasak, kedélyállapotukra nincs hatással az időjárás. Télen túl vékony kabátot hordanak, nyáron nem izzadnak. Elképzelem, ahogy megállnak a kapuban, és gondosan megtörölgetik a homlokukat. Indulás előtt egy marék babahintőport csapnak a hónuk alá.

Kivételesen egy jóképű férfi is van velük. Nem gondolkodom, behívom őket egy kávéra. Anyám tisztes távolban marad, mintha fertőző betegek lennének. A Pilóta keksz szánalmasan hat a sötétbarna műanyag dobozban, a csészék füle felett váratlanul feltűnnek a vízkőfoltok. Anyám mint egy sértődött kölyökkutya a szoba sarkából figyel minket.

Még órákig érzem a szagát a lakásban. Kapkodva mosogatom el a csészéket, mintha ideges lennék. Álmomban kimerevített képen látom, ahogy bejön utánam a szobámba. Ijedten gondolok az üres rózsaszín neszeszszerre meg az ócska fehérneműkre a fiókban. Bosszant, hogy most sem tudom tovább álmodni.

Anyám reggel lekurváz. Kilöttyent kávéja megmagyarázhatatlanul áttetszőnek tűnik a fehér csészealjon. Kezében remeg a barackdzsemes kenyér, arca fénylik a vajtól, szájából repked a morzsa. Látta, mit művelek, ismeri a fajtámat. Figyelmeztetem, hogy napközben igyon sokat. Nem vágja rá, hogy akkor azonnal pisilnie kell. Amikor kilépek az ajtón, arra gondolok, hogy egy este holtan találom.

APIKÁNAK MINDENBEN IGAZA VAN

Egyedül Apika látott át rajtam. Klárika néninek meggyőződése volt, hogy feladataimat hibátlanul végzem. Miközben ezt mondta, olyan dühösen vágta a tepsit a csepegtetőre, mintha haragudna rá.

Gyanítottam, hogy rám haragszik. Pedig ki sem javítottam, amiért megint tepszinek mondta a tepsit. Összekulcsolt kézzel ültem a billegő hokedlin, mint aki imádkozik. Amikor pillantásom a zsírcseppekre tévedt, a betontömb keresztbefordult gyomromban. Elszoktam Klárika néni zsíros főztjétől.

Apika és Klárika néni vadházasságban élt, amióta az eszemet tudtam. Megboldogult nagyanyám mondta így. Apámat is ő kezdte Apikának szólítani, és idővel mindenki átvette. Klárika néni érthetetlenül motyogott a fazekakból felszálló sós gőzben, én meg úgy bámultam a zsírcseppeket az asztalon, mintha attól elmúlna a görcs a gyomromban.

Egy nap volt karácsonyig. Klárika néni aranybarnára sült bejglirúdjai a kamra polcán sorakoztak a feszes folpack alatt, a kocsonya a fűtetlen előszobában dermedt. Éjjel havazott, az utcában parkoló autók ablaktörlői égnek meredtek. Amikor vizes fejjel kiszaladtam jégoldót fújni a szélvédőre, Klárika néni utánam kiabált, hogy ki fog hullani a hajam. Apika megkérdezte, nem hallgatok-e időjárás-jelentést.

A szomszéd ház ablakán meglebbent a függöny. Biztos a román ápolónő leskelődött. Az öregember hónapok óta nem hagyta el az ágyat, tátott szájából állára csorgott a nyála. A gyerekei már most az örökségen ma-

rakodnak, csak a román ápolónőbe szorult némi emberség, mondta Apika. Amikor előrehajtotta a fejét, megbillent alatta a hokedli. Néztem a szélvédőn lassan lecsúszó latyakot, és arra gondoltam, hogy nem lehet örökké csalni.

A városban kortalan nők jártak az utcán, vidéken mindenki megöregedett harmincévesen. Valószerűtlenül megvastagodott lábikrájuk feszesen fénylett, szekrényeikből a szoknyákat kiszorították a melegítőnadrágok. Ha tátott szájjal nevettek, látni lehetett szuvas fogaikat. Az utca minden második házában haldoklott valaki.

Azért jártam vidékre karácsonyozni, hogy megúszszam az ünneppel járó nagyvárosi stresszt. Barátnőim értetlenül fogadták, hogy sosem vendégelem meg őket, inkább a zsíros étel okozta gyomorgörcsöket választom. A *Szex és New York*on nőttek fel, legalább egyszer elvetéltek, a gyerekeiket szájon csókolták. Nem mentem bele pitiáner csatározásokba, mert féltem, hogy a nagy háborúkra nem marad erőm.

Cuppogott a töltött káposzta, amikor Klárika néni megkeverte. Láttam magam előtt kamasz unokáját, ahogy tejfölt locsol tányérjába. Apika biztos most sem mulasztja el megjegyezni, hogy tejfölt eszik káposztával. Hagyd békén azt a gyereket, szól rá Klárika néni megjátszott haraggal. Megbillen a műanyag pohár, amikor unokája beleteszi a maszatos nyelű kanalat.

Durvára kellene aprítani egy kis diót, tolta elém Klárika néni a nejlonzacskót. Az összekaristolt vágódeszkába beivódott a húslé, a diódarabok szétpattogtak. Bűntudatosan sepertem őket markomba. Ne csináljak

egy kis halászlevet, kérdezte Klárika néni. Apika legyintett, és fekete vonalak hálózta kezével a zsírcseppekbe tenyerelt. Minek, nem eszi senki, mondta.

Apika férfias dolognak tartotta a halászléevést. Annyi erős paprikát karikázott bele, hogy kanalazás közben könnyezett a szeme, és foltokban kivörösödött az arca. Mint augusztusban, amikor kijött a szénanáthája. Restellte, hogy bőre féltenyérnyi flekkekben hámlik. A kövér patikus ajánlotta orvosságok nem használtak, csak a népi gyógymódok.

Türelmetlenül kivette kezemből a kést. Nem úgy kell, mondta. Vállával felkaromhoz ért, ahogy odébb tolt. Meglepett, mekkora megkönnyebbülést jelent megszabadulni lesújtó tekintetétől. Ha nagy ritkán segítséget kértem tőle, éreztette, hogy nem vagyok méltó az áldozatra.

Veled nem lehet együtt élni, mondogatta, ha haragudott. Amikor a kanapén a híradót nézte, és óvatlanul hasába könyököltem, akkorát húzott fenekemre, hogy percekig vibrált a gerincoszlopom. Veled nem lehet együtt élni, mondta. Rettegtem, hogy egyszer kiderül az igazság.

Barátnőim szerint ez kimerítette a verbális bántalmazás fogalmát. Megvontam a vállam. Ők már attól sértve érezték magukat, ha a közösségi média reklámsávjában fogyókúrás termékeket vagy öregedésgátló szereket ajánlottak nekik. Egyiket azért sajnáltam, mert képtelen beismerni a nők iránti vonzalmát, másikat azért, mert nem lettünk sógornők. Nem haragszom, mondta. Sütött róla, hogy haragszik.

Amikor még rendszeresen jártam hozzájuk, Klárika néni megkérdezte, szeretnek-e ott engem. Nem értet-

tem, miért gondolja, hogy valahol nem szeretnek. A vőlegényem anyjának vett cserepes kaktuszra apró mikulássapkát húztam és nagy vattaszakállat ragasztottam. Az apjának ajándékozott jófajta whisky szögletes üvege évekig porosodott a hűtőn. Amikor a gép beindult, az aranybarna folyadék finoman megremegett. Klárika néni sárgás szemfehérjében céltalanul úszott fakó írisze.

Sejtettem, hogy Klárika néni azért haragszik, mert a jegyességből nem lett házasság. Sem ebből, sem a másikból. Szakítás után kerek lencséjű napszemüvegem volt vőlegényemnél maradt, bosszúból megtartottam angol nyelvű regényeit.

Klárika néni élt-halt a ceremoniális eseményekért. Unokái keresztelőjének hatalmas feneket kerített, diplomaosztómon elsírta magát. Apika szemében ott ült a gyanakvás, míg Klárika néni ölelésében hangosan ropogott a piros kardvirágok lédús szára. Az óriási csokor kifordult könyökhajlatomból, amikor átvágtunk a hideg márvánnyal burkolt aulán. Barátnőim fehér blúzát foltokban sárgára színezte a virágpor.

Apika már akkor gyanakodott, amikor nehezen tanultam meg a mutatós óra leolvasását, a cipőkötést és a késsel-villával étkezést. Általános iskolás koromban középszerűnek nevezett, gimnáziumban azzal ijesztgetett, hogy itt a legjobbak között kell helytállnom. Sikeres egyetemi felvételimmel boldog-boldogtalannak eldicsekedett a hátam mögött. Így mutatja ki, hogy büszke rád, próbált megbékíteni Klárika néni.

Apika hangosan káromkodott a nagyszobában, majd elém dobta a konyhaasztalra az összegubancolódott színes izzósort. Megyek, befaragom a fát, mondta. Klárika néni lányáékat vacsorára vártuk. A kis Klári megírta

e-mailben, bólogatott Klárika néni a gőzben. Az osztott ablaküvegről lecsordult és a párkányon álló kukoricavirágra csepegett a pára.

Klárika néni lelkesen használta a modern technikát, Apika mereven elzárkózott. Senki sem tudta olyan megvetéssel kiejteni a számítógép szót, mint ő. Angol szavakat egyáltalán nem vett a szájára, addig ö-zött, amíg valamelyikünk ki nem mondta helyette. Csodáltam, hogy mindig tudjuk, mire gondol.

Előléptetésem óta úgy tett, mintha elismerne. Láttam a szemén, hogy nem tudom megvezetni. Megesett rajta a szívem, kérdéseire semmitmondó válaszokat adtam. Keresztbevetette lábát az öreg vaspadon a lugas alatt, és megpaskolta térdét. Vállára fehér korpa pergett.

Nem jó sikeresnek lenni, mondták a barátnőim. A sikeres ember ellustul, és hajlamos lesz a rossz teljesítményre. Érintetlen sörük alját zöldesre színezte a tükröződő alátét, poharuk falára vékony csíkban rászáradt a hab. Gyanítottam, hogy kibeszélnek a hátam mögött.

Az izzók tüskés foglalata megszúrta ujjamat, Apika fújtatva cipelte be a kertben nevelt fenyőfát. A tűlevelek a küszöbre szóródtak, a régi lábtörlőről a sárga plafonra meredtek. Klárika néni kiszaladt a kis seprűért. Tudtam, hogy titokban elszív egy cigarettát a kamra mögött, és a csikket a kiapadt kútba dobja. A padlásfeljáró lépcsőfokain ferdén ült a hó.

A kibogozott izzósort könyökömre tekertem, a parketta panaszosan recsegett talpam alatt. A nagyszobában Apika kelletlenül aggatta a színes gömböket a fenyőfára. Amikor megpillantott, láthatóan megkönnyebbült. Én ehhez nem értek, nyomta kezembe a papírdobozt. Lealacsonyítónak találta a női munkát. A díszekről

lepotyogó csillámpor megült a doboz sarkaiban. Mi ketten tudtuk, csak idő kérdése, hogy leleplezzenek.

A szobába bekúszott a mézes krémes és a káposzta illata, hallottam a beszélgetés foszlányait. Apika csörömpölve kevergette a feketekávéját, a kanállal időnként megkocogtatta a csésze alját. Belestem a szekrény mögé és a kanapé alá, mintha elgurult volna egy gömb. Nem tudom, mire számítottam. A barátnőimnek ajándékozott, értéktelen karácsonyfadíszekre gondoltam.

Öt órakor Klárika néni átszaladt egy tál kocsonyával a szomszédba. Minek viszed, az öreg már nem eszik semmit, a román ápolónő fogja felzabálni, dohogott Apika. Klárika néni kilöttyintette a felmosó vizet az udvarra, és elővette a kamrából az IKEA-s vendégpapucsokat. Orruk kibolyhosodott, talpukról leszakadoztak a gumipöttyök. Manapság nehezen halnak az öregek, mondta.

Kis Kláriék zajosan érkeztek, sáros lábnyomaik ott maradtak a járólapokon. A felfordulásban senki sem értette, mit mond a másik. Apika ölelésre tárta karját, válláról könyökhajlatába pergett a korpa. Ha ilyenkor elnézte az ember, elhitte, hogy nincs mitől félni.

Kis Klári nagyobbik lánya levágta és a szalvétán halomba rakta a kenyér héját, fia tányérjában tejfölben tocsogott a töltött káposzta. Senki sem tette szóvá, hogy kemény maradt a rizs. Tudtam, hogy Klárika néni a mosogató előtt felcsipegeti a mócsingot és a porcogókat a kistányérról. Arcát égnek fordítja, és ingerlő lassúsággal szájába ereszti a falatokat. Ilyenkor kiéhezett óriáskígyóra hasonlított.

Apika minden nyelés után megköszörülte a torkát. Amikor letette az evőeszközt, megbillent alatta a ho-

kedli. Nyelvével piszkálta ki lyukas fogából az ételmaradékot. Anyányi lány, mondta rám egyszer. Nem vártam tőle megértést.

Kis Klári utánam jött a fürdőszobába. Mondhatok valamit, kérdezte. A tükör előtt szemránckrémet kent magára, míg én elborzadva néztem a szappanlerakódást a mosdókagyló szélén és a barna ürülékpettyeket a vécédeszka alatt. Biztosra vettem, hogy Klárika néni órákig görnyed egy fogkefével vagy fülpiszkálóval minden elérhetetlen rés előtt.

De hideg a kezed, kiáltott fel kis Klári. Észre sem vettem, hogy hozzáértem. Váratlanul eszembe jutott, hogy kamaszkorunkban megfogta a mellem. Hetekig azt álmodtam, hogy benyúl a bugyimba. A legokosabb, amit tehet az ember, ha felköti magát, mondtam.

Sokat tűnődtem, miért van szükségem rá. Talán mert elég tudatlan volt, hogy mindenről biztosat mondjon. Nem hajtotta túl a népszerű pszichológiát, a reformtáplálkozást és a politikai korrektséget. Barátnőim saját kétségeimet és bizonytalanságaimat visszhangozták, de kis Klári egészségesen hétköznapi volt.

Sejtettem, hogy azok közé tartozom, akikből elege van. Csak most vettem észre, hogy kancsal. Mondhatok valamit, kérdezte. Idegesített, hogy rosszul kente el a krémet, orrnyergén és alsó szemhéjának puha bőrén fehér, párhuzamos csíkok maradtak. Téged egyetlen férfi sem fog elviselni, mondta Apika.

Bezárkóztam nagyanyám hideg szobájába. Eljátszottam a gondolattal, hogy nem az ágyában, hanem a koporsójában fekszem. Emlékszem, a végén már összekeverte a nevünket. Képtelen voltam megbocsátani, hogy mindig Klárinak szólít. Nem direkt csinálja, mondogattam magamnak.

Elképzeltem, hogy kis Kláriék szeretkeznek. Ez jó volt, súgja kis Klári a férje fülébe, amikor jóleső kimerültséggel kinyújtóznak. Nem tudom, miért izgatott fel a gondolat. A fűtőtest az ablak alatt erőtlenül pattogott, de nem tudta kiűzni a falakból a nyirkosságot, a szőnyegből a penészszagot. Arra gondoltam, hogy Apikának mindenben igaza van.

A SÖVÉNY

Mogorva apámat sosem láttam cigaretta és sör nélkül. Minden tulajdonság megvan benne, amitől anyám szerint valaki rossz ember lesz. Mégis vittétek valamire, teszi hozzá örömtelenül. Nővérem egy multinacionális cég pénzügyi elemzője Luxemburgban. Rákos.

Húsz éve nem élek a szüleimmel, de még mindig az én feladatom megmetszeni a sövényüket, ami eltakarja a kilátást a szomszéd felé. Tavasszal kétszer, nyáron legalább egyszer leutazom. A növényen egyre kevesebb a kerek kis levél, magasságának háromnegyedéig csupasz tő. A fás szárak között átlátni a szomszédhoz.

A szomszéd szenvedélyes vadász, és időről időre megmérgezi szüleim kutyáit. Felnevelte a fiait, eltemette a feleségét, és elvett egy korombeli, lóarcú nőt. Fényképeiken egyszerre látszanak nyúzottnak és puffadtnak. Szüleim lesújtó dolgokat mondanak róluk fojtott hangon, mintha ott állnának a fal túloldalán a nappaliban.

Kamaszkoromban gyakran lestem a szomszéd langaléta fiait szobám ablakából. A legnagyobbnak volt egy rozoga Simsonja. Amikor az utcánk még nem volt leaszfaltozva, csak úgy szállt utána a por, ahogy repesztett. Miután az anyjuk meghalt, rákaptak a fűre. A nyitott ablakon beszállt az édeskés szag.

Szüleim már a kertben tesznek-vesznek, amikor megérkezem. Az autóajtó csattanására felkapják a fejüket. Apám rögtön rázendít, hogy a sövény elöregedett, újra kellene telepíteni. Anyám lehúz magához, és a nyakam köré fonja a bal karját. Az izzadságtól összetapad az arcunk. A kutyák izgágán körülugrálnak minket.

Szüleim magyar vizslákat tartanak unokapótlékként. Mindig párban, de nem tenyésztés céljából. Ha mégis kiskutyák születnek, feladnak egy hirdetést a helyi újságban. Csak a ráfordítást szeretnénk visszakapni, nem nyerészkedni akarunk, mondják komoly képpel, mintha bárki is ezzel vádolta volna őket.

Miután a kölykök elkerülnek, apám tesz egy kört a metálfényű kempingbiciklivel. A vacsoraasztalnál részletes beszámolót tart, hogy megy soruk új gazdájuknál. Anyám szája felett rágás közben összeráncolódik a bőr. Elképzelni sem tudom, mihez kezdenének, ha rosszul bánnának a kölykökkel.

A vizslák télen bekúsznak a hullámlemezből készült garázsajtóba vágott nyíláson, és a kazánházban heverésznek. Anyám szerint jobb dolguk van, mint Csekonics bárónak. Gyakran használja ezt a fordulatot. Egyszer megkérdeztem, ki az a Csekonics báró. Nem tudott válaszolni.

Miután bevezették a gázt, apám kipucolta a régi széntárolót, de a vizslákat elrettentik a szénportól fekete falak. A szomszédos helyiségben papírdobozokban állnak általános iskolai füzeteim, tankönyveim, ellenőrzőim és bizonyítványaim, fekete szemeteszsákokban gyerekkori ruháim. Anyám a születendő unokájának tartogatja. Az egyik zsákban halott nagyanyám holmija.

Szüleim könyvespolcán Claire Kenneth és Jókai regényei sorakoznak, alatta a komód fiókjaiban fontos iratok. Anyám rendszeres időközönként elmagyarázza, hol találom a bankkártyájuk PIN kódját, a ház és a kocsi papírjait. Úgy teszek, mintha figyelnék, de inkább a rövidre vágott körmét keretező, berepedezett bőrt nézem.

Anyám keze gyerekkoromban mindig hipószagot árasztott. Gyakran gondolok erre, amikor a fiókokat húzogatja és a papírokat mutogatja. Tenyere olyan érdes volt, hogy nyáron megkértem, simogassa a szúnyogcsípéseket a karomon és a combomon, ha meguntam a vakarózást. A kutyák megnyalták a hintaágyról lelógó kezemet.

Apám arcára kiült az undor, amikor kifejtette, hogy a szúnyogok az édes vért szeretik. Ha nem tömném magam folyton csokoládéval meg süteménnyel, nem lennék tele viszkető dudorokkal. A Borsodi doboza eldőlt, amikor egy fűcsomó szélére tette. Nem vette észre, hogy a csepp alakú lyukon kifolyik a sör.

Combi, combi, combi, markolászta anyám a hurkákat a lábamon. Szokása volt felhívni a figyelmet a fogyatékosságaimra. Sértetten elhúzódtam. Jaj, ne legyél már ilyen mimóza, korholt apám. Szerinte a szúnyogcsípéseket meg kell nyálazni, anyám szerint keresztet kell nyomni beléjük körömmel.

A komódra kirakták a fényképemet. Úgy nézek ki rajta, mintha halott lennék. Arcom kifejezéstelen, szám elnyílik, szemem a szemlélőn túlra mered. Fogalmam sincs, miért szeretik annyira, hogy bekeretezték. Kamaszkoromban lefordítottam, amíg a port törölgettem a szobában. Néha utólag kellett visszaszaladnom, hogy felállítsam.

Szüleim házában minden pattog. A frászt hozzák rám az udvarról beszűrődő zajok. Rettegek, hogy leszakad a konyhaszekrény, kiömlik a bojlerből a víz, megöl minket a szén-monoxid. Máskor azt kívánom, essünk túl a küszöbön álló katasztrófán.

Néha elképzelem, hogy náluk ér a világvége. Együtt kuporgunk a pincében, felhúzott térddel a szénporos

falnak vetjük a hátunkat, és nagy szemekkel meredünk egymásra a sötétben. Ha a konzervdobozok éles széle elvágja az ujjunkat, kiszívjuk a sebből a vért. Miután ruháink elvástak, halott nagyanyám holmijában járunk. A narancssárga kötött kardigánban meg a bordázott cicanadrágokban.

Éjjel kiosonunk élelmiszert és elemet lopni. Apám a sövénynyíróval vágja a tűzifát a kertek végében, minden neszre összerezzen, és riadtan felnéz, mint aki attól fél, hogy valami törvénytelenségen kapják. A füstnek csak kis része távozik a plafon alatt nyíló bukóablakokon. Berekedünk, és egyre többet köhögünk tőle. Amikor alszunk, a vizslák hozzánk bújnak. Meleg a testük.

Anyám kihozza a garázsból és felállítja a konyhaablak előtt az ötfokú alumíniumlétrát. Kétszer is vissza kell lépnie, mire sikerül úgy elhelyeznie, hogy pont az ablak közepén legyen, amikor felmászik. Végig a kezében tartja az öntapadó ablakfólia-tekercset. Öt méterről is látom, hogy túl széles. Az üveghez méri, majd megfordul, és szemrehányón rám néz.

Anyám kerüli a kényes témákat. Nem hajlandó a nevükön nevezni a dolgokat, és ügyel rá, hogy sose lássuk meztelenül. A menstruációról egy kamasz lányoknak szóló könyvből kellett volna mindent megtudnom. Nem bántam. Taszítottak a finomkodó kifejezései, amikkel a testről és a szexualitásról beszélt. Lehet, hogy csak félt tőle.

Sosem gondoltam a szüleimre szexuális lényként. Nemtelenek voltak, mint az angyalok. Azon sem lepődtem volna meg, ha kiderül, hogy szeplőtelenül fogantam. Nemrég hallottam, hogy anyám a „gyermektelen” és a „karrierista” szavakat használja rám. Amikor berontottam a szobába, egyedül volt.

Kihozom a garázsból a sövénynyíró ollót. Zöld szára ragad a kosztól, pengéjére növényi maradványok tapadtak. Óvatosan végighúzom a kezemet az élén, de felesleges az elővigyázatosságom. Teljesen tompa. Anyám a létra tövében állva megkérdezi, mi a véleményem a névről, amit nővéremék a leendő gyereküknek szánnak. Amikor azt felelem, nem tetszik, apám rám mordul, hogy ezt nem én döntöm el.

Szüleim szeretik megfellebbezhetetlennek hinni magukat. Emlékszem, gyerekkoromban mindent kész tényként adtak elő. Az ingek vasalását a válluknál kell kezdeni. A magas homlok nem szép. Beléd nem szorult semmi tehetség. Sokáig tartott, mire megtanultam különbséget tenni tény és vélemény között.

Évről évre nehezebb megmetszeni a sövényt. Már a vállam magasságában kell csattogtatnom a hosszú, életlen pengéket. Egy idő után percenként le kell engednem a kezemet, mert megfájdul a csuklóm és begörcsöl a vállam. Látványosan szenvedő arccal rázom le a karomat. A szomszéd felhangosítja a rádiót a sövény túloldalán.

Jó lesz az, mondja anyám elnézően. A szája sarkában megcsillan egy csepp nyál. Hangos csattanással összecsukja az alumíniumlétrát, és kétszer is a fokokhoz koccantja, mire leviszi a lépcsőn. A vizslák lógó nyelvvel befutnak utána a garázsba. Hallom, ahogy kiabál velük.

Anyám előszeretettel kiskorúsít. Úgy simogatja meg az arcomat, mintha értelmi fejlődésben visszamaradott óvodás lennék. Az „ügyes vagy” a legnagyobb dicséret, amit valaha kaptam tőle. Ha biztatni akar, azt mondja, „ügyeskedjél”. Apámtól tudom, hogy megcsúnyul az arcom, amikor sírok vagy nevetek. Számos tulajdonságomban vagyok rosszabb másoknál.

Anyám szerint apám igenis büszke rám. Hátam mögött fűnek-fának dicsekszik velem. Nehezemre esik elhinni, és amikor mégis meggyőzőm magam, legszívesebben a fejéhez vágnám, hogy semmivel sem járult hozzá sikereimhez. Úgy gondolok rá, mint a deisták istenre: fogantatásom után magamra hagyott.

Anyám még mindig a garázsban matat, és perlekedik a vizslákkal. Apám marhatrágyát lapátol a kínai császárfa tövébe, és hangosan káromkodik, amikor a nadrágjára fröccsen. Szemöldökét összehúzza, fenyegetőn néz, a szája sarkában fityegő cigarettáról az alkarjára szóródik a hamu. Észreveszi, hogy végeztem. Mint a Balaton harmadfokú viharjelzés idején, csak kicsit hullámosabb, mondja röhögve.

Néha azt kívánom, bárcsak inkább verne.

LÁTNI AZ EGET

Anyám fiatalon őszült, egy évtized alatt egyetlen barna hajszála sem maradt. Nem festi be, mint más nők, és nem sminkeli az arcát. A férfi, akivel együtt él, nem az apám. A vacsoraasztalnál fennhangon politizál, és nem zavarja, ha önellentmondásba keveredik. Nincs is, aki figyelmeztesse rá.

Apámat eltemettük. A gyászjelentésre azt írtuk, hosszú, fájdalmas betegség után érte a halál. A cirkalmas betűk és a dombornyomású, vastag papír nem illett a halotthoz. Még nem bocsátottam meg neki.

Anyám sosem csalta meg apámat. Halála után ugyan nem hordott feketét, de egy ideig viselte a gyászszalagot. Azon a nyáron, ahányszor leültem nála a kempingszék kifakult vásznára, kistestű kutyája a térdemnek támasztotta mellső mancsát, és lábam közé dugta a fejét. Gyanakodtam, hogy anyám egy ágyban alszik vele.

Régóta másik városban élek. Az ingatlanos, aki eladta nekem a lakást, panaszkodott az előző lakóra. Arra gondoltam, rólam mit mondana, ha az én lakásomat árulná. Néha még meglep, hogy a ház belső udvaráról látni az eget. Az omladozó körfolyosót tavaly aládúcolták, a falakról hámlik a sárga olajfesték. Szinte hallani, ahogy berepedezik, és apró darabokban lepereg. Az egész emeleten nincs cigány.

Olyan ritkán járok el, hogy hajlamossá váltam megfeledkezni magamról. Megesik, hogy mások jelenlétében sem csukom be a vécéajtót, és hangosan szellentek. A fényes parkettáról szöszök és apró kavicsok tapadnak a zoknimra. Megijeszt, hogy nem változom.

A sovány ember, akivel házasságban élek, nem iszik és nem dohányzik. Az egyik metszőfoga csorba, és törődéssel pótolja, hogy nem szeret. Amikor telefonál, hüvelykujjának körme félkörívet nyom a bőrébe a füle előtt. Bizalmas hívásait házon kívül intézi, családtagjaival jelenlétemben nem érintkezik. A számlaleveleket a rövidebb oldalukon bontja fel, és a szék alatt tartja, amire a ruháit rakja le két munkanap között. Az is előfordul, hogy ruhástul alszik. Régóta mentegetem már magam előtt.

Ha ketten vagyunk, fegyelmeznem kell magamat, hogy ránézzek. Nem merek kibámulni az ablakon és a vécében sírni. Amióta beszélgetéseink gyakorlati dolgokra korlátozódtak, szaporodnak a pillanatok, amikor legszívesebben megütném. Egyszer hallottam, amint anyám azt mondta valakinek, hogy szépen élünk. Nincs mentségem semmire.

Öregnek és csúnyának látom magam a tükörben. A ráncok a szemem sarkában jelentek meg először, s nem sokkal később már halvány vonalak kötötték össze a szám szegletét az állammal. Azóta úgy tartom a fejemet, mint a hatalmas cserépkorsót cipelő afrikai nők.

Anyámékat hétvégeken látogatjuk. A szembejövő kocsik fénye megtörik a karcos szélvédőn, a bozót sötét falként szegélyezi a púpos utat. Az asztalnál majd kifordul a számból az étel, amit anyám elénk rak. Anyámat nem szabad megbántani. A fürdőszobában hang nélkül öklendezem.

A sovány embernek a félszáraz bortól jókedve lesz. Anyám történeteket mesél a gyerekkoromból, közben néha cinkosan rám hunyorít. Úgy fél a szégyentől, hogy háromszor annyit gürcöl, mint egy rendes ember. Az élettársa mondta így: „mint egy rendes ember”.

Anyám műanyag dobozokba rakja a vacsoramaradékot, és rájuk pattintja a fedelet. Az élettársa nem hagyja, hogy magunk vigyük ki a szatyrokat a kocsihoz. A sarkunkban totyog, és a kapuban a fenekemre csap. Összerándulok, a mozdulatról a kutya jut eszembe, akit apám megvert. Vonyítva behúzta a fenekét, ahogy elszaladt.

Anyám a lámpafényből integet, a tető fölött üres az ég. Az utcasarkon egy autó a tilosban parkol, mellette a villanyoszlopról hámlanak a kézzel írt hirdetések. Nyáron anyám ablakaiban nőnek a legszebb muskátlik. Mindnek piros virága van. Anyám a ládákat ősszel becipeli a radiátorok elé, a visszametszett tövek egész télen halottnak tűnnek. A vacsoramaradékot négy nap után dobom ki.

Nem ment fel, hogy csak egyszer történt meg. Ónos eső esett, és nem vittem esernyőt. A bevásárlóközpont előtt összeverődött tömegben megláttam egy négert, s miközben elmentem mellette, figyeltem rá, hogy majdnem összeérjen a kezünk. Nem érintek meg másokat.

Az ismeretlen férfi a villamosmegállóban elém állt, hogy elfogja a szelet, és fölém tartotta az ernyőt. Nem kértem meg rá. Nem értettem, mit mond, és arra gondoltam, idegen nyelven beszél. Összenőtt szemöldöke alatt az orrnyerge szokatlanul húsos volt. Kiszámított mozdulattal a könyöke alá húzta a kézfejemet. Az esernyője pereme felett látni lehetett az eget.

Az ajtóban előrement, nedves lábnyomai ott maradtak a lépcsőre terített sötét szőnyegen. A pincehelyiség tulajdonosa ügyelt rá, hogy ne legyen két egyforma színű szék. A háttámlák lécei töredezettek és foghíjasak, a fal mellett festetlen fabokszok. A férfi rozéfröccsöt rendelt, a csapos fogta a vastag üvegű poharakat. Tíz éve nem merek inni, nehogy megöljem magam.

A vizes esernyőt a férfi a földre dobta, és elém tolta az egyik poharat. Úgy beszéltem, mintha a sovány ember nem létezne. Nem szándékosan, csak nem tudtam, mit mondhatnék, aminek ő is része. Mosolygáskor a férfinak nem látszottak a metszőfogai, csak kétoldalt a szemfogak. Nem vettem észre, mikor tette a kezét a szoknyám alá. Egyre üvegesebb lett a tekintetünk, és tudtuk, lassan képessé válunk a tárgyak felszíne mögé nézni.

Ott hagytuk az esernyőt, amikor hátramentünk. Két tenyerem a vécé megsárgult deszkafalának támasztottam, és csak a koppanásokból tudtam, hogy a homlokom neki-nekiverődik. Verejtéke a halántékomra csorgott. Mint amikor a repülőgép átesik, a légáramlás leválik a szárnyakról, s megszűnik a felhajtóerő. Egy másodperc, és széthullik minden.

A lengőajtó szárnyai finom nesszel zárultak össze mögötte, az arcom a tükörben egy idegené, a boksz mellett csak a tócsába gyűlt esővíz. A csapos közömbösen nézett, miközben azt mondta, az úr rendezte a számlát, mielőtt távozott. Ha megkérdezte volna, miért vagyok ott, nem tudtam volna válaszolni.

Már régen bepakoltam a barna gurulós bőröndöt. Vannak kizárólag erre a célra vásárolt ruhadarabjaim. Nem hiányoznak a szekrényből, mert a sovány ember a létezésükről sem tud. A bőrönd a lépcsőfokoknak koccan, hiába hajlítom be a könyökömet. A töredezett járdán nagyokat kell rántani rajta, kerekein megszaporodnak a karcolások. Ha egyszer közelebbről megnézné, a sovány ember is észrevenné, de nem tartja számon. Ha kinyitná a bőröndöt, megtalálná benne a sosem látott ruhákat.

Nem gondolom komolyan, hogy elhagyom. Az idegen nem vár rám sehol. Találomra választom ki a cúgos kapualjakat, kezem a bőrönd fogantyúján. A postaládák a város minden lépcsőházában egyformák, de a kapucsengőkön sokfélék a betűk. Azt szeretem, ha a belső udvarról látni az eget.

A fenyők alatt kopár a föld, a függőfolyosókon a sűrűn nyíló ajtók mellett kopott sámlik és törött műanyag kerti székek. Egy öregasszony kilép a gangra, rágyújt, majd bűntudatosan hátranéz. Egy fiatal nő a frissen lakkozott lábkörmét szárítja, a nyitva hagyott ajtón át belátni a kockás kövezetre. Senki sem siet haza.

Tudom, mikorra kell megérkeznem. Amikor visszaérek a lakásba, a sovány ember még nincs ott. Számolok vele, hogy minden második nap később jön. Két különböző élelmiszerboltban vásárol, hogy legyen mentsége. A bőröndöt a gardrób aljába tuszkolom, a használaton kívüli kabátok alá. Amikor meghallom a zörgést, úgy állok ott, mint a bűnösök.

A sovány ember összetéveszthetetlenül tudja zörgetni a kulcsokat. Minden reggel addig maradok ágyban, amíg meg nem hallom az ismerős hangot. Két kulcscsomója van. Az egyiken a lakás kulcsait tartja, a másikon másmilyen kulcsokat. Sosem kérdeztem meg, hová valók. Csak látom, hogy felakasztja, amikor megjön.

Érkezéskor megpuszilja az arcomat. Nem csak imitálja, mint a legtöbben. Felém fordítja a fejét, és tényleg hozzám nyomja a száját. Néha közben megmarkolja a két vállamat, és maga felé húz. Ilyenkor erősebb a nyomás az arcomon. Amíg ránk nem csukja az ajtót, látni az udvar felett az eget.

A LEFOLYÓTISZTÍTÓ

Nem tudom, mikor kezdődött, de egy ideje a legkisebb kellemetlenség hatására is öngyilkossági gondolataim támadnak. Nem különösebben sürgetőek, inkább kósza ötletek, jönnek és mennek. Már az is megfordult a fejemben, hogy megiszom a lejárt szavatosságú lefolyótisztítót.

A mosogató alatt tartom. A flakonjára lecsapódik a főzéskor keletkező gőz, rárakódik a szemetesből kiszóródó morzsa. A szekrényajtó zsanérja minden nyitáskor eszeveszetten nyikorog, pereg róla a barna rozsda. Az ismeretlen eredetű foltok között hosszú, soklábú rovarok iszkolnak a fény elől a nyirkos sötétség felé.

Sosem mertem használni. Elrettentett a halálfej és a piros keretes felirat. Elképzeltem, mit tesz az élővilággal, ha a csatornahálózatba és onnan a természetes vizekbe kerül. Olvastam, hogy világszerte egyre többeket betegít meg a klímaszorongás. Az eldugult lefolyót végül a szomszédom vécépumpával tisztította ki.

Környezetem nyitott, melegszívű embernek ismer. Meggyőződésem, hogy ezért állnak értetlenül komor fotóim előtt. Hogy láthatja egy könnyed, derűs ember ilyen sötéten a világot, kérdezgetik. Ha le akarnak kenyerezni, a „fiatalt” is felveszik tulajdonságaim közé. Szemüvegük lilán vagy szivárványosan fénylik. Nem a lencse tükröződik, hanem a szemük fehérje. Hiába mondom, hogy senki sem annyi, amennyit magából látni enged.

Dohos falak, bekötetlen konnektorok, összegubancolódott hosszabbítók és csupasz villanykörték között élek. Nehezemre esik új dolgokat vásárolni, és nincs, aki

megjavítsa, ami elromlott. Idegeneket nem szívesen engedek a lakásba. A látogatások elhárításához megvannak a kikezdhetetlen érveim.

Illetve dehogynem tudom, mikor kezdődtek az öngyilkossági gondolatok. Amikor itt járt a fűtésszerelő. Előtte éjszaka egy szemhunyásnyit sem aludtam, reggel ment a hasam. Számtalanszor elmondtam magamnak, hogy nyakunkon a tél, nem halogathatom tovább. A félelmeim persze beigazolódtak. A fűtésszerelő gátlástalanul ócsárolta a lakásomat. Ekkor jutott eszembe a lefolyótisztító.

Meglepett, milyen rég nem gondoltam rá. Volt idő, hogy rendszeresen letakarítottam a flakont. Amikor észrevettem, hogy lejárt a szavatossága, kivittem a kukába. Balszerencsémre a házmester felfedezte. Nyomatékosan értésemre adta, hogy a társasházi szemetesekben tilos veszélyes hulladék elhelyezése. Lilán villogott a szemüvege.

Megsemmisülten kullogtam ki a ház elé. Éreztem, hogy figyel, amíg az olajos szalvéták és a krumplihéj között matatok. A körmöm alá kávézacc ment, a nadrágomba töröltem a kezemet. A hüvelyk- és mutatóujjam között tartottam a flakont, amíg felmentem a lépcsőn. Az ajtóban megálltam, és tanácstalanul körbefordultam, mint aki eltévesztette a lakást. Beállítottam a mosogató alá. Nem tudom, mihez kezdjek vele.

Már arra is gondoltam, hogy nem véletlenül maradt a nyakamon. Ha a szomszédomnak igaza van, az életben semmi sem történik ok nélkül. A fia nem azért bukott meg annak idején az államvizsgáján, mert nem készült fel rendesen, vagy alkalmatlan a pályára. A sorsnak más tervei voltak vele. Vigasztaló lehet a gondolat.

A szomszédomnak érdekes elképzelései vannak a világról. Azt mondja, már azelőtt véleményt alkot a lakókról, hogy belépne egy lakásba. A csengőgomb és a lábtörlő tisztasága alapján dönti el, rendes emberek-e. Ha a lábtörlő szálai közé kavicsok tapadtak, vagy a csengőn barna ujjlenyomatok éktelenkednek, igénytelennek tartja őket. Többször hangoztatta, hogy csak hófehér porronggyal hajlandó törölgetni.

Nem az bánt, hogy a fűtésszerelő sötét, büdös lyuknak nevezte a lakásomat, és megjegyzéseket tett a glettelésre. A saját megalkuvó viselkedésem zavar. Nem kértem ki magamnak, nem vágtam a fejéhez, hogy semmit sem tud rólam és a körülményeimről, nem mondtam, hogy nincs joga ítélkezni. Nem ordítottam rá, nem utasítottam ki.

Arra jutottam, hogy ugyanaz történt, mint az első kiállításomon. Az ismerőseim közül csak a szomszédom jött el. Feszélyezett a jelenléte, attól féltem, hogy tud rólam dolgokat, és elmondja azokat másoknak is. A szerény megnyitó után bizalmasan mellém somfordált. Úgy tett, mintha értene a vizuális művészetekhez, de butaságokat kérdezett. Udvariatlanságnak éreztem volna, ha nem megyek bele a játékba.

A megnyitóra rossz érzésekkel emlékszem. A mondanivalóm komolytalanná vált, és gyerekesnek éreztem magam, amikor a szakkifejezéseket hétköznapi szavakra cseréltem. Nem vigasztal a tudat, hogy minden beszélgetésem ilyen. Sosem mondom el a maguk bonyolultságában a gondolataimat. Közben meg attól rettegek, hogy ezért butábbnak hisznek, mint amilyen vagyok.

A következő hetekben többször átmentem a szomszédomhoz. Szerettem volna, ha mond valamit a képeimről. A cúgos, visszhangos lépcsőházban álltunk, láttam a háta mögött a piros gombos, hófehér előszobafalat. Amikor hangos csattanással bevágódott egy ajtó, egy pillanatra összeszorította a szemét, és úgy szívta be a levegőt, mintha valaki kihúzott volna egy nehezen járó fiókot. Tételesen felsorolta a három unokája különóráit, és idézte az aranyköpéseiket. A kiállításomat egyetlenegyszer sem említette.

Vannak ismerőseim, akik az elsők között lájkolják a képeimet a közösségi oldalakon, és áradozó hozzászólásokkal árasztják el a posztokat. Pironkodva mondok köszönetet. Ha megelégelem a törleszkedést, törlöm a bejegyzést. Arra még nem jöttem rá, hogyan lehet kikapcsolni a hozzászólásokat.

Azon ritka alkalmakkor, amikor találkozunk, egyikük sem hozza szóba a fotóimat. Célzásaimat elengedik a fülük mellett, vagy szemtelenül értetlenkednek. Ha mesélni kezdek, különböző taktikát alkalmaznak. Egyesek elterelik a szót, mások viccel ütik el a dolgot. Ilyenkor szégyellem a munkáimat.

A fűtésszerelő szofisztikáltabb volt. Jó estét köszönt fényes nappal, és tátott szájjal lélegzett. A glettelés hibáit úgy mutogatta a kollégájának, mintha nem lennék ott. Először azt hittem, csak modortalan. Idővel azonban meggyőztem magam, hogy tudatosan alázott meg. Még azt is feltételeztem, hogy lecsúszott értelmiségi.

Másnap reggel éreztem meg először a szagot. Amint kinyitottam a szememet, kíméletlenül megcsapott. Nem tudok rá mást mondani, mint hogy fakó volt. Nem is az

orrommal éreztem, hanem valahol hátrébb. A garatomban. Hiába szellőztettem egész nap, és fújtam ki egy egész légfrissítőt.

Olvastam, hogy az orrunk a legfáradékonyabb érzékszervünk. Mégsem sikerült megszoknom. Körbeszimatoltam a lakást, de nem volt határozott forrása. Abban a cikkben azt is írták, hogy halálunkkor a hallásunk mondja fel utoljára a szolgálatot. Mint amikor a telefonbeszélgetés végén nem bontjuk azonnal a vonalat. Megrémisztett a tudat, hogy még hallani fogom a rám tett becsmérlő megjegyzéseket.

Már-már betegesen sokat gondoltam a fűtésszerelőre. Ha elalvás előtt jutott eszembe, erotikus álmaim voltak vele. A konyhában tett magáévá, a mosogató melletti pulton. Alattunk a szekrényben dülöngélt a lefolyótisztító. Vagy a fürdőszobában a vécé lecsukott fedelén. Reggel hiába próbáltam szégyellni magam.

Azt képzeltem, hogy nem is az ócsárló megjegyzéseivel akart megalázni. Annál sokkal alattomosabb. Az álmokkal alacsonyított le, amiket rám küldött. Dzsinnnek képzeltem, vagy valami ártó démonnak. Nem mondom, hogy nem voltam tudatában a gondolat irracionalitásának. De tény, hogy foglalkoztatott.

Az első hosszú, soklábú rovart különös módon nem a mosogató alatt fedeztem fel. A hálószobában trónolt a régi kirándulásokon készült képek alatt. A barátaimmal a pulai amfiteátrum előtt, hátizsákkal a budai hegyekben. A fehér képkereteken úgy nőtt a szürke porréteg, mint a növények a befőttesüvegbe zárt mini terráriumban.

Undorodva felkaptam az első kezem ügyébe eső tárgyat. Egy vastag IKEA-s polclapot, amit sosem szerelt fel

senki. Tiszta erőből a falhoz csaptam, majd percekig álltam mozdulatlanul. Lihegtem, mint aki lefutott egy maratont. Aztán körkörös mozdulatokkal szétkentem a tetemet. Évekig látni lehetett a nyomát. Később lefestettem a falat azon a helyen.

Végül csak rájöttem, mivel alázott meg a fűtésszerelő. Feltűnően sokat tetszikezett és kezitcsókolomozott. Megfigyeltem, hogy a férfiak így próbálnak udvariasak lenni a nőkkel, de esküdni mertem volna rá, hogy neki aljasabb szándékai voltak. Eszembe jutott a piszkos lábtörlőm és az ujjlenyomatos csengőgombom.

Elővettem a lefolyótisztítót a mosogató alól. Nézegettem rajta a penészedő morzsákat. A világosbarna darabkák szürkészöld prémet növesztettek. Mintha apró fák lennének, látni véltem törékeny ágaikat. A flakon ragadt az ujjaim alatt, a nadrágomba töröltem a kezemet. Az ismeretlen eredetű foltok között kétségbeesetten menekült egy hosszú, soklábú rovar.

TIZENÖT

Rolival azon gondolkodunk, mi legyen a kutyával. Az öregasszony végrendeletét a komódon tartjuk, hogy mindig kéznél legyen. Cirkalmas betűkkel írta, ahogy elemiben tanulta, de távolról csak rondának tűnik. Irigylem azokat, akik sosem érzik magukat szerencsétlennek.

Ha jellemezni kellene magunkat, azt mondanám, egyszerű emberek vagyunk. Kedvenc költőnk Petőfi Sándor, és a Balatonon szeretünk nyaralni. Néha felmerül bennem, hogy mások megítélnek minket, de ezt a gondolatomat nincs kinek elmondanom.

Sokan kérdezik, honnan tudok ennyi mindent. Megértem a csodálkozásukat, nem vagyok közösségi ember. Látogatóink csak elvétve érkeznek, gyanítom, azért, mert nem vagyunk különösebben jó vendéglátók. Régóta gondolkodom, mi viszi rá az embereket, hogy kiadják a titkaikat a fejmosóban.

Megszoktam, hogy mások beszélnek, én hallgatok. Ha társaságba megyek, szüntelenül az jár a fejemben, hogy számtalan hibát felfedezhetnek rajtam. Roli azt mondja, ne gondoljak ilyenekre. Hiába hajtogatom, hogy ez nem megy felszólításra.

Roli azt hiszi, mindent el lehet intézni parancsszóval. Nem tudom, honnan szedi, sosem szolgált fegyveres testületben. Ne aggódj! Ne törd magad! Ne vagdosd az ereidet! Biztosra veszem, hogy nem lát bennem semmi szerethetőt. Felvág vele, hogy az ujjbegyein egyetlen érző idegvégződés sincs. Tizenöt éve dolgozik szakácsként, fogdossa a fazekak forró fülét, fröcsög a kezére a sütőolaj.

Sírral szerencsére nem kell vesződnünk. Megszólnának, ha elhanyagolnánk a halottunkat. Roli ötlete volt, hogy kérjünk szórásos temetést. Nem kellett koszorúkkal bajlódni, és az öregasszony után csak egy ötször három centiméteres aranytábla maradt. Sosem tudják meg, ha nem látogatjuk.

Hajmosó vagyok egy fodrászatban, de gyakran papnak képzelem magam. Rolinak bevallottam, hogy gyóntatószéknek hívom a fejmosót. Ugyanabban az üzletben dolgozom, amióta otthagytam az iskolát.

A fejmosót kétszer cserélték, a legújabbhoz beépített csaptelep tartozik, a tál magassága és dőlésszöge állítható. Esténként konyhai papírtörlővel törlöm ki, hogy a lefolyó peremét ne lepje penész. Azt hiszem, félni is az üzletben kezdtem.

Mari, a fodrász minden hónapban egyszer szokatlanul sápadtan jön be, és szerintem túlzásba viszi a sportot. Roli azt mondja, a köpeny alatt alsóneműn kívül nem visel mást. Próbáltam titokban meglesni, de nem mondhatok semmi biztosat. Egyébként sem örülök, hogy Roli ilyen szemmel néz rá.

Nem sokat szólok a kuncsaftokhoz. Vállukra terítem a műszálas kendőt, és a porcelántál mélyedésébe segítem a nyakukat. Arról hallgatok, hogy a kendő tapintásától kiráz a hideg. Azt mondják, megnyugtató az ujjaim érintése. Kérdeztem Rolit, de azt felelte, ne foglalkozzam vele, mit mondanak mások.

Mindent elmesélek Rolinak, amit a fodrászatban hallok. Mindig van véleménye, és puszta kézzel veszi ki a rántott húst a forró olajból. Régen többnyire az öregasszonyról beszéltünk. Amikor meghalt, az volt az első gondolatom, hogy nehezebb lesz beszédtémát találni a vacsoraasztalnál.

Az egyik kuncsaftomat Józsinak hívják, és Mari szerint szerelmes belém. Arra alapozza, hogy jóval több borravalót ad, mint mások. Szeretném megköszönni, de nem tudom, hogyan szólítsam. Általában nehezemre esik kimondani az emberek nevét.

Gyakran látom a családjával elvonulni az üzlet előtt. Megfigyeltem, hogy a serdülőkorú gyerekeket nevelő családok tülekedve járnak. Taszít, ahogy a lakli kamaszok a szüleik közé furakodnak, vagy a sarkukra taposnak, miközben igyekeznek lépést tartani. Suta mozgásukkal és riadt pillantásukkal őzekre emlékeztetnek.

Nem tudom megmagyarázni, miért igazítom különös odafigyeléssel Józsi nyakát a vájatba, és teszek a szokásosnál több sampont a hajára. Örülök, hogy Mari nem veszi észre a pazarlást. Első alkalommal megdorgál, másodikra levonja a béremből. Csak otthon jut eszembe, hogy Józsi félre is értheti.

Mari gyakran kap ajándékot a kuncsaftoktól: reklámtollat, parfümöt, névvel ellátott zoknit. Két vendég között féloldalasan a fodrászszékre ereszkedik, lábát keresztbeveti, vádlija és combja olyan formát ölt, mint a biológiakönyvekben. Úgy tesz, mintha nem tudná, hogy férfi kuncsaftjai megbámulják.

Uralkodnom kell magamon, hogy ne kiáltsak rá, üljön rendesen. Amikor elmeséltem Rolinak, megkérdezte, mit törődöm én mások dolgával. Haragosan nézett, és olyan közel emelte a mutatóujját az orromhoz, hogy bandzsítanom kellett.

Délben Mari felszólít, hogy ebédeljek. Dühít, hogy szerinte nekem is ennem kell, ha ő megéhezik, de becsapottnak érzem magam, amikor elmulaszt szólni. Sóvárogva nézem, ahogy a műanyag dobozból kanalazza az előző napi vacsora maradékát.

A többi kuncsafttal ellentétben Józsi kezdetben nem volt beszédes, és nem nézte meg Mari lábát. Árgus szemekkel figyeltem, észreveszi-e, hogy a köpeny alatt csak fehérneműt visel. Karácsonykor mindkettőnknek hozott csokoládémikulást. A házaspárokat rokonszenvesnek találom, amíg óvodáskorúak a gyerekeik.

Józsinál daganatot diagnosztizáltak. A rák szót egy ideig ki sem ejtette, aztán megállás nélkül mondogatta. Nem voltam felkészülve rá, hogy hangosan bőgni kezd a fejmosóban. Csak arra gondoltam, hogy még nem láttam férfit sírni. Azt sem tudtam, hová nézzek.

Az eltartási szerződés megkötésekor arra számítottunk, hogy öt évnél tovább nem kell pelenkázni az öregasszonyt. Sokan mondanák, hogy nem szép dolog más halálát várni. Roli szerint tizenöt év bármire feljogosít. Szeretném, ha benne is felmerülne, hogy Józsi szerelmes belém.

Az öregasszony végül negyven kilóra fogyott. Annyira megszoktam a szagot, hogy csak megszokásból nyitottam ki néha az ablakot. Aznap megmozdult a keze a takarón. Azt hittem, mondani akar valamit, de csak kifújta a levegőt, és nem szívott be többet. Százöt évet élt. Semmit sem lehet felróni nekünk.

Tizenöt percet vártam, mielőtt mentőt hívtam. Többször megnéztem a telefonomon az órát. A háziorvos mondta, ennyi elég. Aprólékosan kikérdeztem, miközben Roli puszta kézzel kapkodta ki az olajból a rántott húsokat. Végigálltam azt a tizenöt percet.

Azon tűnődtem, miről szoktak beszélni mások a vacsoraasztalnál. Eszembe jutott, hogy nem tudom, mit kell mondani, ha részvétet nyilvánítanak. Olyan érzésem van tőle, mintha az én hibámból történt volna. Mari

műanyag dobozainak kék, zöld és halvány rózsaszín a fedele.

Amikor otthon elmeséltem, Roli elejtette a rántott húst. Segítettem neki leszedegetni róla a porcicákat. Azzal próbáltam megnyugtatni, hogy az örökségből vehetünk egy balatoni nyaralót. Elképzeltem, hogy a nevén szólítok valakit.

Papot nem hívtunk, mert nem tudtuk, milyen felekezethez tartozott az öregasszony. A polgári gyászbeszéd szép általánosságokból állt. Miután lepergett a hamu, a gyászhuszár megrázta az urnát, hogy egy porszem se maradjon vissza. Leszerelte a talapzatról, és lezárta a nyílást.

Az öregasszony ruháit eladományoztuk, bankszámláját megszüntettük, lakását eladtuk. A kutyáját végrendeletileg ránk hagyta. Sosem felejtem el, milyen tehetetlenül tartotta Roli az öregasszony személyijét a kifeszített tenyerén, mintha bűnjel lenne. Szétvagdostam a cikcakkollóval.

Vannak percek, amikor elfelejtem, mitől szoktam félni. Hosszan kutatnom kell az emlékezetemben. Néhány napja elkezdtünk nyaralót keresni a déli parton. Nem szóltunk róla senkinek, hogy ne kelljen pironkodnunk, ha kudarcot vallunk. Roli azt tervezi, hogy agyonüti a kutyát.

KÜLTÉRI EGYSÉG

Okvetlenül rá kellett néznie. Esztelenség lett volna tovább halogatni. A tíz körmével kaparta ki a sekély árkot, mégis feszt elmozdult. Ha nem a szél, akkor az állatok. Patkány, macska, a gyöngyvirágban csörtető sün. Szökött vadászgörény.

Mindig pontosan tudta, mi történt. A helyzetéből következtette ki. Szeles időben alig mozdult el, legfeljebb odébb gurult kicsit. Ha kíváncsi állatok böködték meg az orrukkal, csálén talált rá. Kiállt a gödörből vagy elfordult egy-két fokot.

Mérlegelte, ne ássa-e be mélyebben, vagy ne tegyene bele valamit. Földet, kavicsot, vizet. Térdén kettétört gallyakat. De szükségtelen óvintézkedésnek ítélte. Végtére is szó szerint az utcán hevert. A padka mellett, a kerítések szélén, a szemetesek félrecsúszott zacskóiban.

Az is előfordult, hogy odébb rúgták. Kétszer a gyöngyvirágban találta meg. Kétrét görnyedve kereste, félrehajtotta a leveleket, benyúlt a tövek közé. A szoknyája egészen felcsúszott, amikor előrehajolt. A gyöngyvirágot még az anyja ültette a társasház engedélye nélkül. A lakók most neki panaszkodtak, hogy elburjánzott, és nem lehet kiirtani.

Azt sem zárhatta ki, hogy már nincs meg. Az utóbbi napokban megengedhetetlenül elhanyagolta. Pedig szentül megfogadta, hogy nem lesz ilyen felelőtlen. Aztán mégsem tudta rászánni magát, hogy lemenjen a két lépcsősoron.

Az is aggasztotta, hogy talán már figyelik. Kiszagolták, hogy ő tette oda. Óvatlanul elszólta magát, vagy látták a gyöngyvirágban hajlongani. Meghallották a lépteit

a függőfolyosón. Lehet, hogy lesnek rá a behúzott függönyök és leengedett redőnyök mögül. Ádáz bosszút forralnak ellene.

Először fel sem fogta, micsoda kincs birtokába jutott. A boltból jött, és a kapuban le kellett tennie a szatyrát, hogy megkeresse benne a kulcsait. Lecsúsztak a banán meg a krumpli alá. Épp a szoknyáját húzogatta, amikor elzúgott mellette. Pattant egyet a betonjárdán, és a gyöngyvirágba esett.

Jó, hogy hókon nem talált, mondta magának. Nem tudta meghatározni, melyik ablakból jött. A másodikon lakó középkorú házaspárból nem nézte ki. Az asszony nyelvtanár volt, az ember meg valami sofőr. Hajnalban ment el hazulról, és éjnek évadján zárult be mögötte döngve a kapu. Inkább a kölykökre gyanakodott a harmadikon.

Végül meggyőződésévé vált, hogy az öreg Dodó bácsi cukkolja megint. A vénember már járni sem tudott. Tolókocsiba nem ült volna az istennek se, inkább egy kerekes irodaszéken gurult ide-oda. Megvetette a talpát a szőnyegeken, a bútorok sarkába kapaszkodott.

Dobálózni bezzeg volt esze. Meg malacságokat mondani. Sosem mulasztotta el molesztálni, amikor kiment kihúzni a kukákat vagy elhajtani a nyakára járó köszörűst. Egyszer azt kiabálta utána, hogy úgy megcsöcsörészné. Pedig asszonyban sok kárt már nem tudott tenni az öreg. Még az anyja mondta így.

Keresgélte egy darabig. Mire észbe kapott, egészen letaposta a gyöngyvirágot. Végül megtalálta, és felvette. Fél kézzel a szoknyáját fogta a fenekén. A szatyrába rakta, rá a banánra meg a krumplira. Elzúgott mellettem, mondta magának. Pedig nem használt ilyen szavakat.

Amint belépett a lakásba, kivette. Meglepte, milyen hűvös és sima. Leült a konyhaszékre, ki sem pakolt. Sokáig forgatta. Végighúzta az ujját a peremén, fél szemmel belelesett a kis lyukon. Lelkiismeretesen elolvasta rajta a feliratokat. Az apróbb betűket nem látta. Nem volt rajta a szemüvege.

Mérget vett volna rá, hogy nem ok nélkül került hozzá. Csak nem tudta, mihez kezdjen vele. Tanácstalanul az ablakpárkányra állította a kosbor meg a kukoricavirág közé. Félrebillentett fejjel nézegette. Aztán a kézhátával lesepert egy pókhálót a vitrázsrúdról, odébb tolta a régi rádiót. Eligazította a függöny ráncait.

Ha összehúzott szemmel nézte, látta, hogy behorpadt. Nem csoda, hiszen a betonjárdára esett. Vagy megszorította egy idegen keze. Majdnem elmosolyodott, amikor a „szépséghiba" szó jutott az eszébe. Deformálódott, mondta magának, és fegyelmezte az arcvonásait.

Rengeteget gondolkodott. Tudta, hogy mások szemében csak szemét, de neki jobban meg kell becsülnie. Aztán egy este, amikor lefekvés előtt még egyszer kiment ellenőrizni, hogy rendesen elzárta-e a gázt, eszébe jutott.

Félórát ült a konyaszéken, miután a ház elcsendesedett. Nem gyújtott villanyt. Felkészült rá, hogy a becsapódás helyét egy mérnök pontosságával számítsa ki. Csak akkor állt fel, amikor a sofőr bevágta maga mögött a kaput. A szoknyája a fenekére tapadt.

Belebújt az anyja fekete ballonkabátjába. Más ruháját nem tartotta meg. Válogatás nélkül szemeteszsákokba gyömöszölte. Szuszogva csomót kötött a zsákok szájára,

és kihúzta mindet a gyűjtőkonténerhez. A függőfolyosón a gumitalpú cipőben is ijesztően hangosak voltak a léptei.

A légkondicionálót a középkorú házaspár három éve szereltette be. Fel nem foghatta, minek az nekik. A vastag falak egészen júliusig kint tartották a meleget, és később sem forrósodott át a ház. A homlokzat nem esett műemlékvédelem alá, az önkormányzat építési osztálya engedélyezte a változtatást. Hiába zúgolódtak a lakók, hogy elcsúfítja a házat az ormótlan doboz.

Felnézett a nyitott ablakokra. Számba vette az áldozatait. Az öreg Dodó bácsit biztosan az őrületbe kergeti, és a középkorú házaspár is hallani fogja a másodikon. Rászolgáltak, mondta magának. Csak azt sajnálta, hogy a gyerekesek hallótávolságon kívül laknak. Sötött belőlük a rosszindulat.

Hangtalanul mozgott a szája, ahogy számolt. Úgy becsülte, a kondenzvizet elvezető cső egy méterre áll ki. Tyúklépésben kimérte a távolságot, közben többször felnézett. A gyöngyvirág előtt kezdett kaparni. Nagy igyekezetében észre sem vette, hogy a föld a körme alá megy. Kidugta a nyelvét, és kivicsorította a fogait.

Amikor végzett, gondosan elegyengette a talajt. Szétmorzsolta a nagyobb göröngyöket. Nem zavartatta magát, ha a keze állati ürülékhez ért. A kis árok peremét begörbített tenyérrel gömbölyítette le. Ügyelt rá, hogy természetes mélyedésnek nézzen ki. Eltüntetett minden árulkodó nyomot.

A markából gördítette bele. Óvatosan, mint aki fészekből kiesett, halott széncinegét temet. Kétszer megnyomta, mintha attól félne, nem marad ott. A zöld és az ezüst tökéletesen beleolvadt a környezetébe. Ha nem csillan meg rajta a fény, nem veszi észre a kutya se.

Ujjongott magában, amikor az első csepp telibe találta a Dreher feliratot. Percekig hallgatta a ritmikus kopogást. Felváltva nézte a falból kiálló csövet és a fémdobozt. Nesztek, mondta magának. Aztán a szoknyájába törölte földes ujjait.

A JELVÉNY

Már az ajtóban állt, amikor észrevette, hogy nincs rajta. Visszaszaladt, de csak a lépcsőházban tette fel. Az anyja egyik mondása jutott eszébe: most már így kell élni. Ilyenkor nagyot sóhajtott, és egy árnyalattal szürkébb lett a szeme. Kíváncsi volt, hány évnek kell eltelnie, hogy ne az anyja mondásai jussanak eszébe mindenről.

Ügyetlenkedett, mintha most csinálná először. Idegesítette, hogy megfeledkezett róla. A szatyrokat a lába közé szorította, érezte, hogy a kellemetlen tapintású, lebomló műanyag egyre lejjebb csúszik két térde között. Kirázta tőle a hideg.

Jelvénynek hívták, bár ő szívesebben nevezte volna máshogy. Ami jobban megfelel a valóságnak. Ugyanakkor a szavak jelentése a legritkább esetben felelt meg a valóságnak. Mivel ez számított a bevett névnek, maradt ennél. Különbözni sosem jó, erre tanította az anyja.

Gyakran gondolkodott szavakon, de a „jelvény" különösen izgatta. Emlékezett, hogy régen mást jelentett. Talán ez az egyetlen változás, amiben teljesen biztos lehetett. A dolgok többségéről nem voltak emlékei. Minden félelmetesen állandónak tűnt, mintha nem lenne sem fejlődés, sem hanyatlás. Csak az anyja elbeszéléseire hagyatkozhatott.

„Kérünk minden jogosultat, viselje a jelvényt", írták az újságban a főcím fölött félkövér, talpas betűtípussal. Azokon a napokon, amikor a régi szokások hívei népünnepélyre készültek, vastagon bekeretezték. Nem mintha bárki figyelmét elkerülhette volna. Ott virított a tűzfalakon meg az utak mentén, és hetente figyelmeztettek rá elektronikus levélben is.

„Kérünk minden jogosultat”, írták, de nem kérés volt. Minden nagykorú állampolgárt az erkölcs és a törvény köteleztek. Elmulasztását az általános megvetés mellett elzárással büntették. A jelvényeket különböző alakban és méretben gyártották, csupán azt kötötték ki, hogy elütő háttérre, jól látható helyre kell kitűzni.

Az elektromos busz olyan nesztelenül siklott a megállóba, hogy csak a rávetülő árnyékból vette észre. Mindenkitől elhúzódott, pedig amúgy is csak jelvényesek utazhattak a járművön. A jelvénytelenek nem vehették igénybe a közösségi személyszállítást, a szabályszegőket azonnal elfogták. Kevesen kockáztattak.

A legtöbben egészséges viszolygással tekintettek a jelvénytelenekre. A mélyen gyökerező ellenérzés és félelem olyan önkéntelen reakciókat szült, mint a félrenézés és a rosszallás. Ő is alkalmazkodott. Ha jelvénytelennel találkozott, gondolkodás nélkül átment az út túloldalára vagy ösztönösen visszatartotta a lélegzetét. Erőt kellett vennie magán, hogy a szemét ne szorítsa össze.

A saját jól felfogott érdekében tette. Minden gyereknek az eszébe vésték, hogy a jelvénytelenek egyetlen barátságos érintése vagy sóhaja is halálos lehet. Az anyja mesélte, hogy régen az emberek üdvözléskor kezet fogtak, puszit adtak, átölelték egymást. Elképzelni sem tudta.

Még nem töltötte be a tizennyolcat, amikor az anyja meghalt. Mivel a középkorúak olyan ütemben haláloztak el, hogy azzal a naponta frissülő statisztikák alig tudtak lépést tartani, nagykorúvá nyilvánították. Megkapta a jelvényét. Addig forgatta, amíg káprázni kezdett a szeme.

Az anyja szerencsésnek mondhatta magát. Megérte a kort, amikor már nem hagyhatta el a lakást. Fakó, galambszerű asszonyként emlékezett rá, arca természetellenes simaságát csak láthatatlanságig apró, szürke vonalak törték meg szeme körül és szája sarkában. Szabályosan érezte, hogy emléke napról napra halványul.

Nem panaszkodott, és nem követelőzött. Távol állt tőle az elégedetlenkedés minden formája. Azt is ajándéknak tekintette, ha reggel felébredt. Élete végén azonban megváltozott. Mintha folyton várt volna valamire. Minden hőemelkedést, minden tüsszentést a halál előjelének vélt. Mégsem az vitte el, hanem a rák.

A Jelvényközpont előtt szállt le. Az épület láttán szokás szerint elfogta a szorongás. Mintha az évente esedékes oltásra vagy a kéthetente kötelező szűrővizsgálat leletére várna, émelyítő melegséggel telt meg a gyomra. A mintavétel régen több fájdalommal járt, ma már nem rosszabb egy szúnyogcsípésnél. Aki negatív eredményt produkált, továbbra is viselhette a jelvényét. A pozitívokat elzárták.

Az elzárásról sok pletyka keringett, de biztosat nem tudott. Nem ismert senkit, akivel ez történt. Ha valakinek sikerült egérutat nyernie, az a bujdosók keserű kenyerét ette. Amikor az éhezés behajtotta őket a városokba, előbb-utóbb az ellenőrök kezére kerültek. Fáradhatatlanul vadásztak rájuk.

Voltak idők, amikor a Jelvényközpontot orvosi rendelőnek hívták, de erre nem emlékezett. Régóta érlelődött benne a gondolat, hogy az élelmiszerekhez hasonlóan a szavaknak is van szavatosságuk. Korlátozott ideig

használhatók az emberek, tárgyak, jelenségek megnevezésére, a valóság leírására. Azután kiürülnek, mint a konzervdoboz, és a szemétben végzik.

Amióta az eszét tudta, az időt két szakaszra bontották: Jelvény előttre és Jelvény utánra. De ez sem volt mindig így. A konszenzusos alapon kijelölt kezdőpont és a név az évek során megváltozott. Ez is azoknak a dolgoknak a sorába tartozott, amelyekről az anyja elbeszéléseiből tudott.

A tévéhíradót felváltó Epidemiológiai Tájékoztató alatt beszélgettek ilyesmiről. A hivatalos adás napról napra hosszabbra nyúlt, végül az egész estét kitöltötte. Egyfolytában ugyanazokat a figyelmeztetéseket ismételték, és vég nélkül sorolták a statisztikai adatokat. Az anyja suttogott, mintha becstelenséget követne el.

Amíg az átmenetinek hitt válsághelyzetből életforma lett, hatalmas volt az ellenállás a jelvénnyel szemben. Az emberek óriási transzparensekkel jelszavakat skandálva vonultak utcára: „Nem vagyunk birkák!", „Ne stigmatizáljatok!" Ezekre a jelmondatokra egy digitális oktatási segédletből vagy talán egy online múzeumlátogatásról is emlékezett.

Az biztos, hogy iszonyodva nézte a tömeget. Az emberek összezsúfolódtak, mintha nem lenne mitől félni. Gátlástalanul megmarkolták a rendőrségi kordonokat, fröcsögött szájukból a nyál, kezük összeért a csípőjük mellett. A jelvények hiánya jobban megdöbbentette, mint az eltorzult arcok és a fekete üregek a tátott szájak mögött.

Szapora léptekkel indult az ellenőrzőpont felé. Megszokta, hogy éberen, ugrásra készen figyelje környezetét, akár egy riadt zsákmányállat. Minden eshetőségre

fel kellett készülni. Megnyugvást jelentett belépni a szigorúan ellenőrzött szupermarketekbe.

Időről időre felreppent a hír, hogy az ellenőrzőpontokat kitolják a város határára. Ennek megvalósítása azonban a hivatalos álláspont szerint meghaladta a rendelkezésre álló kapacitásokat. Egyébként meg a jelvényteleneknek is lenniük kell valahol, mondta monoton hangon az anyja, és a szürkeség kiömlött a szeméből, szétfolyt az arcán.

Bár hivatalosan nem ismerték el létezésüket, mindenki hallotta a jelvénytolvajokról szóló városi legendákat. A rémhírterjesztést szigorúan büntették, de a megállókban vagy a szupermarketek automatái között elsuttogott szavak nem jutottak a hatóság fülébe. A félelemkeltés prófétái hatékonyan működtek a holtterekben.

A szóbeszéd szerint a jelvénytolvajok sötét sikátorokban, elhagyatott tereken, parkok bokrai között lesnek áldozatukra. Hirtelen mozdulattal leszakítják ruhájáról a jelvényt, és köddé válnak. Lakatlan bérházak mocskos pincéjében vagy rég elfeledett háborús bunkerek graffiti borította betonfalai között tanyáznak, akár a patkányok, és a szemétben keresik mindennapi betevőjüket, mint a kóbor kutyák. Az éj leple alatt indulnak portyára.

Figyelte, ahogy a tetőtől talpig védőruhába öltözött férfiak kiemelnek a tömegből és a padka mellett parkoló furgonba tuszkolnak egy jelvénytelent. Torka szakadtából tiltakozott, és kézzel-lábbal hadonászott. Aztán váratlanul abbahagyta. Arcára árkokat rajzolt a beletörődés. Biztos nem volt igaz, de úgy képzelte, az ellenőrök mind szakállasak.

Az anyja azt a nézetet vallotta, hogy a szőrszálak között rengeteg kórokozó megtelepszik, és a becsületes férfi mindennap borotválkozik. Ezt a szokást is még az ő idejében vették fel. Különös érzés volt olyasvalaki emlékeire támaszkodni, aki már nincs.

A jelvénytelen férfi a semmiből termett előtte. Ha megkérdezik, hirtelenjében nem tudta volna megmondani, mi nincsen rendjén rajta. Hosszú szempillája, szögletes álla és hibátlan fogsora volt. Másodpercek teltek el, mire felfigyelt a jelvény hiányára. Semmiféle előjel nem figyelmeztette, a reménytelenség egyik pillanatról a másikra lett elviselhetetlen.

Öntudatlanul a melléhez kapott. Ujja kitapintotta a jelvényt, a gyomrában felhőként gomolygott az émelyítő melegség. Utólag nem merte volna biztosan kijelenteni, hogy megtörtént. Annyira tompa volt, mintha nem lennének idegvégződései, vagy vastag kesztyűt viselne. Mégis kétségbeejtő bizonyossággal tudta. A jelvénytelen férfi megérintette a kezét.

Aztán, amilyen váratlanul ott termett, olyan gyorsan el is tűnt. Hirtelen úgy érezte, légüres tér támadt körülötte. Átfutott rajta a gondolat, hogy a levegő nem mer odaáramolni, ahol a férfi állt. Tudta, hogy képtelenség. Gépiesen lépkedett, amikor az ellenőrök tovább terelték a szupermarket felé.

Nem nézett hátra. Csak bent állt meg, az éles fénnyel megvilágított csomagkiadó automatákkal szemközt. Mintha még sosem járt volna itt. Az anyja szerint régen a szupermarketekben hosszú polcokon sorakozott az áru, és az ember számtalan termék közül válogathatott. Most plexivel elválasztott automatákból vette ki a rendelését, miután farkasszemet nézett az íriszszkennerrel.

Arra gondolt, olyan pontosan érzi az érintés helyét, hogy körbe tudná rajzolni egy filccel. Majdnem hangosan felnevetett. Kiszáradt a szemgolyója, annyira sokáig bámulta. Mintha bármit is láthatna rajta. Fehér bőrén csak a középső ujja tövében barnállott egy anyajegy.

Megnézte a telefonján az automata számát. A rendelést előző este leadta, de nem kért házhoz szállítást. A kötelező napi testmozgást ki lehetett váltani szupermarketbe menéssel. A vásárlás nem igényelt különösebben sok gondolkodást. A mennyiséget korlátozták, a választék szerény volt. Mindig mindenből ugyanannyit és ugyanolyat vásárolt.

A gondolkodás egyébként is azokhoz az időkhöz tartozott, amelyekre nem emlékezhetett. Most csak figyelni kellett. A bokor mögül előbukkanó, az utcasarkon beforduló, a buszra felugró jelvénytelenekre. Az előírt óvintézkedések betartására, a pontos megjelenésre szűrővizsgálatokon, oltásokon, és a szakszerű fertőtlenítésre.

Hirtelen az jutott eszébe, hogy a létezés értelmetlen. Ezt is az anyja mondogatta. Mesélt olyan időkről, amikor az emberek nem pár kilométeres körzetben élték le az életüket. A gyerekek nem számítógépen tanultak, hanem iskolába jártak. Elborzasztotta a gondolat, hogy húszan-harmincan zsúfolódtak össze egy tanteremben. Beszívták egymás leheletét.

Gyalogolnia kellett volna, de a buszt választotta. Majd este elvégzi és regisztrálja a tornagyakorlatokat. Idegességében majdnem elvétette a megállót. Mint egy rossz filmben, a keze hol égett, hol fáradhatatlan hangyák futkostak rajta, hol fantomfájdalom hasított belé. A fantomfájdalom szón elgondolkodott. Talán nem ez volt a helyénvaló megnevezés.

Nem nézett se jobbra, se balra, úgy loholt a lakása felé. Olyan értelmetlen gondolatok kavarogtak a fejében, mint hogy befizette-e az egészségügyi járulékot vagy megváltotta-e az anyja sírhelyét erre a hónapra. A lépcsőház árnyai ijedten szétrebbentek, léptei kísérteties visszhangot vertek a régi falak között.

Az ajtó fémes csattanással zárult be. Percekig bámulta, mintha most látná először vagy fenyegetést jelentene rá. A ruhák, a szabadon maradó bőrfelületek és a lakásba újonnan bekerülő tárgyak kötelező és időigényes fertőtlenítése egyszeriben ember feletti erőt kívánó feladatnak tűnt. Mintha nem áramolna elég levegő a tüdejébe.

Úgy, ahogy volt, bement a szobába. Amikor leereszkedett az anyja hintaszékébe, a hajlított láb berzenkedve megnyikordult. Váratlanul rohanta meg az érzés, hogy a légüres tér valójában benne van, és menten összepréseli a külső légnyomás. Idegtépő volt a várakozás.

Lassan megnyalta a kezét.

II. AZ ÉN ÜGYEM

(A World Press Photo képeihez)

CSIGAHÁZ

Mary F. Calvert (USA):
Nemi erőszak férfiak között

Korunk kérdései, egyedi, 2. díj (2019)

Ethan Hanson volt amerikai haditengerész a fürdőkádban otthon, Austinban (Minnesota állam). A hadseregben elszenvedett szexuális trauma óta képtelen zuhanyozni. A kiképzőtáborban Ethannak és újonctársainak megparancsolták, hogy meztelenül szorosan egymás mögött masírozzanak át a közös zuhanyzón. Ethan jelentette az esetet, aztán a többiek zaklatták ezért. A rémálmok és a pánikrohamok miatt később kilépett a hadseregből. A Honvédelmi Minisztérium friss adatai szerint a szexuális bántalmazás egyre gyakoribb a hadseregben. A férfiak ritkábban számolnak be a szexuális traumákról, mint a nők, mert félnek a megtorlástól vagy a megbélyegzéstől.

Fenekem alatt kemény a kád. A farpofák széthúzódnak, a végbélnyílás kitágul. A szégyen behatol testnyílásaimon, kitölti beleimet, véredényeimet, idegsejtjeimet. A vitrázsrúdon lógó műszálas függönyt egyforma négyzetekre osztják a hajtásnyomok. Lábam között szétpattan egy szappanbuborék.

Előretolom csípőmet. A víz hullámzik, ágyékomon hínárként ringatózik a szőr. Feleségem feltűri ruhája ujját, terpeszben, kinyújtott térddel a kádba hajol. Megforgatja kezében a szappant. Síkos tenyere végigcsúszik hátamon, megérinti a farkcsigolyát. A zuhanyfüggönyön ijedten meglebbennek a bibliai igék.

Amikor lép egyet, meztelen sarka úgy csattan a papucs talpán, mint az egymásnak csapódó testek. A mozdulattól a zuhanyfüggöny nyálas szájként arcomra tapad, fehér zászlóként lobog a vécépapír. A mosdókagyló felett a tükör letakarva, mintha meghalt volna valaki. A zuhanyrózsát leszerelték.

Elfordítja fejét, behajlított karral nyújtja a törülközőt. Akár egy egyiptomi falfestmény: arcát profilból, testét szemből látom. Hátam mögött ritmikusan csepeg a csap, talpam alatt illetlenül összesimulnak a szőnyeg ágaskodó szálai. Mellkasomon ritkásan nő a szőr. Szemem sarkában megszárad a váladék.

Combom a vécéülőkéhez tapad, a csészében visszhangot ver a vizeletsugár. Lábam között szabályos folt. Papírt tépek, a guriga akadozva fordul át a tartón. Sokáig billeg, miután elengedem. Bőröm hangos cuppanással elválik a műanyagtól, zubogva megtelik a tartály. A csempe fugáiba csíkot húz a penész.

Feleségem lábujjhegyre áll, fenekét kitolja, elfordítja az ablak kilincsét. Ujját a nedvességtől megduzzadt ke-

ret és szárny közé dugja. Szabad kezével megtámaszkodik a falon, hangosan nyög, arcát eltorzítja az erőlködés. Amikor ellöki magát, tenyerének lenyomata ott marad a csempén.

A hajnyírógép zümmögve tapogatja a göröngyös koponyát. Feleségem szertartásosan mozog, mint a papok. Lesepri vállamat, a hajszálak a kádba peregnek, megülnek a szappanhab felszínén. Hallójáratomba dugja és megforgatja a fültisztító pálcikát. Kezemet tördelem ölemben, mint aki fél.

Borotvahabot ver a tálban. Keze egyenletes ütemben jár, melle hintázik ruhája alatt. Ha megfeledkezik magáról, kidugja a nyelvét. Úgy tartja a pamacsot, mint ha az utolsó falat kenyér lenne, amelyet saját szájától vont meg. A habban akadálytalanul siklik a penge. Cseppek gördülnek le a csempén.

Lábam beleakad a nadrág szárába, karomat felemelve próbálom megőrizni egyensúlyomat. Amikor egymáshoz érünk, elrántjuk a kezünket, mintha azonos pólusú mágnesek lennénk. Húsom betüremkedik a védtelenül hagyott nyílásokba, testnedveim elszínezik ruháim ülepét.

A zuhanyfüggöny karikái sikoltva siklanak a karnison. Feleségem katonás rendbe állítja a flakonokat, összehajtja a törülközőt. Mozdulatai pontosak, mintha nem hibázhatna. Megnyitja a csapot, a csempe felerősíti a csobogást. Kezével öblíti ki a kádat. Módszeresen terelgeti a szőrszálakat a lefolyó felé.

Vizet enged egy dísztelen üvegpohárba. A mosdókagyló szélére teszi, a pezsgőtabletta halk sóhajtással a tégelyből tenyerébe csusszan. Amíg várunk, kinyom egy pattanást bal szemöldököm felett. Egy pillanatig körmét

nézi, aztán csípőjébe törli. Nem tudom, mit remél vagy mitől fél.

A fény felé tartja a dobozokat. Hunyorítva elolvassa a gyógyszerek nevét, zörögve forgatja a leveleket. A tabletták egymás mellé gördülnek tenyere gödrében. Kéregetőktől ellesett mozdulattal nyújtja. A poharat három ujjal fogja, mint a kelyhet úrvacsorán. Nyelvemre lerakódik a keserű lepedék.

Marokra fogom és megszorítom a puha tubust. A fogkrém nyálkás tengeri lényként csúszik a fogkefére. A merev sörték a szájüregbe hatolnak, gyorsuló ütemben dörzsölik a fogsort. A fehér hab kiszivárog szám sarkán, államról a mosdókagylóba csepeg. Lomhán csorog a lefolyó felé.

Pórusaimból sejtelmes, savanykás szag árad. Érintésem megmarad az asztal szélén, fenekem lenyomata a székeken. A falak megőrzik szellentéseim szagát, a párnák nyálam ízét. Érzem, hogy sejtjeim működésbe lépnek, kiválasztják a meszet. Csigaházként rám zárul a meggörbült tér.

AZ ÉN ÜGYEM

Tatsiana Tkachova (Fehéroroszország):
A jó és a szégyenletes között

Portré, sorozat, 2. díj (2020)

A fehérorosz abortusz-szabályozás a legliberálisabbak közé tartozik Európában. Ennek ellenére ma is tabunak számít sok nő számára, és a terhességmegszakítási döntés gyakran szégyenérzettel párosul. Abortuszt fontolgató vagy választó nők mesélik el a maguk történetét. Kérésükre az arcuk rejtve maradt, a nevüket megváltoztattuk.

Alexandra (35 éves) első abortusza 23 éves korában volt, miután idősebb főnöke szexuális kapcsolatra kényszerítette. Évekkel később, már feleségként ismét a terhességmegszakítás mellett döntött. Még szoptatott, ezért nem kaphatott abortusz-tablettát, miközben pontosan tudta, hogy a későbbi műtéti beavatkozás mennyire megviseli majd.

Mifelénk nincs foglalkozásuk, csak munkájuk az embereknek. Testüket a ruha alatt sosem éri a nap. Tagjaik éjjel elgémberednek, munka közben kézfejükön kidülled az ér. A temetőben a földből kifordult fűcsomók közt dülöngélő kőkeresztek, a szél himbálja a vödröt a kút hengerén.

Az asszonyok rengő felkarral nagy fazekakban keverik az ételt, és annyi gyereket szülnek, ahányat az Úr ad. Az apák megtanítják fiaikat imádkozni és zománcos tálba felfogni a meleg vért. Vasárnap liturgia és ételszag. Az asztalon hagyott sertésbordát beköpi a légy.

Nagyapám pap volt, apám hithű kommunista. Anyám arra tanított, hogy azt kell tenni, amit mondanak. Otthonunkban mindenbe beitta magát a savanyú kenyér szaga, a ledugaszolt gázcsőre húzott vécépapír-gurigát belepte a por. Poharainkban kénes bor, a falak tövében cigarettacsikk és egérürülék.

Egy jobb élet reményében költöztem Nyugatra. Szüleim a konyhában nézték, ahogy nyakamba vetem hurokra kötött sálamat. Apám szája szokatlanul ferdének tűnt, szeme alá félköröket rajzolt a szemüveg szarukerete. Anyám illatos piskótát sütött, és a fenekébe törölte lisztes kezét.

Tudtam, attól félnek, hogy nem lesz, aki gondjukat viselje öregségükre. Még várták a hálát felnevelésemért. Anyám régi beidegződésből a mosógépet sajátjának, az autót apáménak mondta. A csap kísértetiesen búgott, és vizes lett a hasa, amikor a sugár szétfröccsent a felfordított tál fenekén.

Cégről cégre jártam önéletrajzommal, mint ócska portékájával a házaló. Elfogott az undor, amikor vizelni láttam egy csövest a kapualjban, vagy egy légkondicionálóból karomra cseppent más kondenzált lehelete. A

befizetetlen számlák szaporodtak a hűtőn, a pók hálót szőtt a bojler mögé.

Megtanultam gépelni és sminkelni. Jobban éreztem magam, ha letagadtam egy számot lábméretemből, egy centit magasságomból. A tükör előtt kicsavarodva nézegettem hátamon az anyajegyeket. Kiterítettem a térképet, megjegyeztem a buszjáratok számát, kimondtam a metrómegállók nevét.

Főnököm az apám lehetett volna. Ha sötét irodájában felkapcsolta a villanyt, az ablak üvegében látszott, ahogy fölém hajol. Teste megfeszült, jobb lába rángatózott, szeme egy pillanatra üveges lett, mintha meghalt volna. Valahol haragosan dudált egy autó, élesen csikorgott egy fék.

Azt mondta, a lakás egy ismerőséé. A polcokon iskolai kötelező olvasmányok, a fiókokban beszáradt golyóstoll és csavarhúzó. Egy idegen levágott körme újságpapíron a szamárfüles bevásárlólista és a mosatlan csésze mellett. Az utcai lámpák fényétől narancssárga volt az ég.

Sosem jött bejelentés nélkül. Amikor felhívott, mindig recsegett a vonal. Elképzeltem cserepes száját, és megpróbáltam értelmes mondatokká formálni a foszlányokat. Tudtam, hogy a városon át idetart, ahol fejére húzhatja a takarót, két térde közé csúsztathatja kezét.

Az előszobában ropogó ízületekkel fél térdre ereszkedett, mint aki lánykérésre készül. Sóhajtott, és kioldotta cipőfűzőjét. A konyhában kivette a nejlonzacskóból a bort, sajtot, kenyeret. A hűtőben pislantott a lámpa, amikor kinyitotta az ajtót, hangosan cuppant a gumiszigetelés.

Talpa alatt recsegett az öreg parketta, a megvetemedett vécéajtó nem záródott rendesen. A kilincs kotyogott, az ajtólap és a félfa között kiszökött a fény. Vizelt, megnyitotta a csapot. Tudtam, hogy kiszedegeti a hajszálakat a mosdókagylóból, aztán üres arccal az ujjlenyomatos tükörbe néz.

Apránként fedeztem fel a ráncokat füle alatt és a pöttyöket orra tövében. Másik oldalamra fordultam, hogy ne érezzem a leheletét. Sípolva lélegzett, összerándult, és torokhangon felkiáltott. Nyakán olyan vékony volt a bőr, hogy féltem, kezem érintésétől kiserken belőle a vér.

Tudtam, hogy amíg alszom, átkutatja a szobát. A bútorok mögé és az asztalok alá is benéz. Kihúzogatja a fiókokat, megszámolja a gyógyszereket. A dobozokba türelmetlenül gyömöszöli vissza a leveleket, a tégelyekbe a vattapamacsot. Eldugja a rozsdás borotvapengét.

Szótlanul reggelit készítettem. A kenyér gödreiben megült a vaj, mint az út kátyúiban az esővíz. Csemegeuborkát karikáztam, a tojást ketchuppal pettyeztem, tenyerembe sepertem a morzsát. A konzervdoboz zörögve esett az üres szemetesbe, a porcelántányéron bántón megcsikordult a kés.

Néztem, ahogy csapvízzel tölti meg a hámló címkéjű flakont. Kezét combjába törölte, felvette kabátját. Amikor megmondtam, hogy terhes vagyok, olyan arcot vágott, mint akihez idegen nyelven szóltak. Az óra számlapján kattant a mutató, a két ablaküveg között elveszetten döngött egy légy.

Úgy raktam elé felmondásomat, mint aki oltárasztalra helyez áldozatot. Mintha hirtelen kilókat fogytam volna, könnyebb lettem tőle. Kiabálás hallatszott, aztán valahol becsapódott egy ajtó. Az íróasztalon óriásinak

tűnt a gyűrűs mappa, a régimódi spirálos naptár, az üveg levélnehezék.

Egyedül mentem be a kórházba, azt mondta, ez az én ügyem. Az udvar aszfaltjának repedéseiben sápadt virágok nőttek, a tetőn iszonyú szárnycsapásokkal verdesett egy madár. A téglakerítésen ismeretlen együttes koncertplakátja. Megjegyeztem az aréna nevét.

A vizsgálóasztal műanyag borítása minden mozdulatomra zavarba ejtően megnyikordult. A plafon a beázástól felpuffadt, a műmárvány kövezeten homokszín csigaházlenyomatok. Az ablak előtt filigrán fák a súlytalan ég alatt. Halkan zümmögött a villanyvezeték.

Az orvos felém nyújtotta a nyugtatót a fületlen üvegpohárban, ahogy a pap a bort szent eucharisztián. Mintha titkos jelet adna, nem engedte le kezét. Szabályosan éreztem, hogy szemem beesik üregébe, arcom besüpped, állam alatt ráncot vet a bőr. Szégyelltem, hogy elönt a megkönnyebbülés.

LEGBECSESEBB TULAJDON

Karolina Jonderko (Lengyelország):
Új(já)szülöttek

Hosszú távú munkák, 2. díj (2021)

Az „új(já)szülött” babák először az 1990-es években jelentek meg. A hiperrealisztikus baba minden részletére ügyelnek: van anyajegye, erezete, könnye és nyála. A még alaposabban kidolgozott babában elektronikus eszköz szimulálja a szívverést, a légzést és a szopást. A baba általában vinilből készül, a valósághűbbek szilikonból. A szempillákhoz emberi hajat használnak, és az elkészült baba néha igazi „újszülött” illatot is kap. Akár úgy is megvásárolható, mintha örökbe fogadták volna: „örökbefogadási” vagy „születési” iratokkal együtt. A vásárlók többnyire babagyűjtők, de akadnak olyanok is, akik átélt trauma, például vetélés után a meg nem született gyerek pótlására használják. A fotós arra törekedett, hogy megmutassa, a mesterséges babák hogyan váltanak ki valódi érzelmi reakciókat a felnőttekben.

Sietségemben Franciszek papucsát kapom fel. A futár tanácstalanul méregeti lábujjaim előtt a négy centi talpfelületet. Bizonytalanul viselkedik, mint aki úgy tanult meg valamit, amit mások ösztönből tudnak. A csomag címzését a doboz füleire ragasztották.

A szobában pattog a konvektor. Előfordul, hogy éjszaka halálra ijeszt. Félálomban azt képzelem, hogy megroppannak a téglák, leszakadnak a gerendák, összedőlnek a falak. A függönykarikák zörögve szánkáznak le a kettétört karnisról. Nagy hibám, hogy folyton katasztrófára készülök.

A bársonyhuzatú fotel szélére telepszem. A dohányzóasztalra már odakészítettem a szürke szárú ollót. A csomag megbillen a térdemen, amikor felemelem a fél fenekemet, hogy elérjem. Anyám a tarka szőnyegen játszik a fiunkkal. Kisautókat gurít neki.

Franciszek a hálószobában tesz-vesz. Beveti az ágyat, kiviszi a fürdőbe a koszos fehérneműt. Az öreg mosógép hangos zúgással szívja magába a vizet, és mély hangon felbőg, amikor elkezdi forgatni a dobot. Lázasan töröm a fejem, mivel menthetném ki magam.

Csak az jut eszembe, hogy tavaly is esett karácsony előtt. A fenyők bokáig álltak a sárban. Fiunk fehér karácsonyt akart, sírt, anyám kardigánját rángatta. A konyhában ételszag terjengett, Franciszek feltette lyukas zoknis lábát a dohányzóasztalra, ölébe ejtette a távirányítót.

Anyám fodrász. Szándékosan nem szól a kuncsaftjainak, ha gyanús formájú anyajegyet talál a fejükön. Fülkagylójukon rajta hagyja a hajfestéket, és készakarva elszámolja a heteket. Szombaton is dolgozik. Reggel lábujjhegyen jár, de amikor elmegy, tiszta erőből bevágja a bejárati ajtót.

Öregedését a tárgyak elhasználódásán méri. Nem arra panaszkodik, hogy egyre nehezebb leguggolnia vagy lehajolnia. Jobban zavarja, hogy a textíliák kifakulnak, a fehér kábelek megsárgulnak, a mintás tányérok széle lecsorbul.

Előszeretettel világít rá a hibáimra. Akkurátusan eligazgatja a függöny ráncait, felmossa a csigaházmintás járólapot, kivasalja Franciszek alsónadrágjait. Csak jót akar, mondtam a barátnőmnek. Hangosan belefújta a levegőt a telefonba. Megfeszült a fülem, és libabőrös lett a nyakam.

Nem tudom, zavar-e, hogy Franciszek mindig anyám pártját fogja. A barátnőm úgy fogalmazott, hogy egy húron pendülnek. Franciszek szerint az a legnagyobb bajom, hogy annyira hasonlítok anyámra. Azt is mondja, hogy nem prosperálnánk nélküle.

Gyakran használ számomra ismeretlen szavakat. A latint a főiskolán tanulta, az angolt internetes játékokban szedi fel. Szinte észrevétlenül kúsznak át a mindennapi nyelvhasználatába. Fölényes nyugalommal mondja ki, és nem érzi szükségét, hogy elmagyarázza a jelentésüket.

Nem bontod ki, kérdezi anyám, a csomag felé biccent, és odagurít a fiunknak egy piros játékautót. Az orrán ágaskodó lovat a fiunk már másnap letörte, miután megkapta. Patakokban folytak a könnyei, és földhöz vágta magát. Anyám végül ragasztópisztollyal erősítette vissza. Közben úgy nézett, mint aki megmentett egy elüszkösödött végtagot.

A magánhangzókat bámulom a címzésben, és egy O közepébe vágom az ollót. Alatta a zöld-sárga csíkos ragasztószalag egy reccsenéssel kettéhasad. Anyám roszszallóan néz. Zavarják a zajok, az autók dudálása, a cipősarkak kopogása, a víz zúgása a strangban. Ha itthon van, gondosan becsukjuk az ablakokat.

Még középiskolába jártam, amikor teherbe estem. A barátnőm azt tanácsolta, ne szóljak anyámnak, amíg nem döntöm el, megtartom-e. Te is tudod, milyen ítélkező, tette hozzá. Rosszulesett, hogy ilyennek látja, pedig a szívem mélyén igazat adtam neki. Feleslegesen aggódott. Nem mondok el anyámnak semmit.

Látom magamat, ahogy felakasztom a fogasra a pipacsos vászonszatyromat. Harmadikban cseréltem le az iskolatáskát. A barátnőmnek azt mondtam, hogy ez sokkal nagylányosabb. Azokat a könyveimet, amik nem fértek bele, a hónom alatt cipeltem. Lépten-nyomon megkértem, hogy fogja meg egy pillanatra.

A következő évben vadvirág mintás, átlátszó műanyag táskára váltottam. Anyám megbotránkozott rajta, hogy ország-világ előtt mutogatom az alján hányódó tamponokat. Télen-nyáron egyrészes, vékony ruhát hordtam, ha hideg volt, kötött garbót és cicanadrágot vettem alá. Excentrikus, mondta a barátnőm, és nagy komolyan bólogatott.

Franciszeknek talán ez tetszett meg bennem. Fiunk születése után otthagyta a főiskolát. Raktárosnak állt, aztán meg sofőrnek. Tehetős családok kertjében nyírta a füvet, lapátolta a havat. Teste egyre soványabb és inasabb lett, duzzadtak a karizmai. Éjszakánként fiunk kiságya felett álltam. Arra gondoltam, hogy nem tudok mit kezdeni vele.

Zavartak a testem változásai. A bőr alatti kötőszövet szakadásai, a zsírpárnák lerakódása a hason. Azt mondtam, kocogni megyek, de a buszmegálló fémbodegájában ültem. Nem ért le a lábam a padról. Mielőtt beléptem a lakásba, percekig lógattam a fejem a lépcsőházban, hogy kipiruljak. Franciszek számon kérte rajtam, miért nem izzadok.

Egy vita hevében azt vágta a fejemhez, hogy más anyák is megoldják valahogy. Meglepett, hogy ilyen közhelyes. Találunk valakit, tette hozzá békülékenyen. Anyám hallani sem akart róla, hogy idegent vegyünk a házhoz. Hozzánk költözött, és Franciszekkel felosztották maguk között a házimunkát.

Anyám nem engedett a fiunk közelébe. Ő etette, altatta, fürösztötte. Ha felvettem, mert sírt, úgy tépte ki a kezemből, mintha ártani akarnék neki. Szerinte nem szabad a gyerek minden pisszenésére ugrani. Majd abbahagyja, mondta, csak elkényezteted. Nem tudtam megállni, és megtoltam a fenekét, amikor mászni tanult.

Franciszek szerint túlzok, amikor azt mondom, hogy kisajátítja. Ha szemrehányást teszek, anyám azzal védekezik, hogy gyerekkoromban a kötelességét teljesítette, életben kellett tartania. Most minden más. Úgy mutogatja a fiunkat a kisboltban meg a sarki zöldségesnél, mintha a legbecsesebb tulajdona lenne.

Fiunk elunja az autózást, és palacsintáért nyafog. Anyám a szögletes, arany számlapos faliórára néz, aztán gondterhelten a hálószoba ajtajára pillant. Nem bontod ki, kérdezi megint. Most nem biccent a csomag felé. Végighúzom az ollót a papírdoboz fülei között.

Megvárom, hogy kimenjen a konyhába. Fiunk magára marad a tarka szőnyegen. Összekoccantja a Ferrarit egy kék-ezüstszínű rendőrautóval, halkan imitálja az ütközés hangját. Nem törli le a szájáról a kifröccsent nyálat. Különböző hangokon beszél, amikor eljátssza a szóváltást a két sofőr között.

Kihasználom az alkalmat, és besurranok a sufniba. Csak sufninak hívjuk, de régen itt volt a társasházi gázelosztó. A lakás előző tulajdonosa, egy nagy növésű,

szenvtelen, középkorú pár kiigényelte. Azóta a fürdőszobát csúfítják el az ocsmány csövek, a lakást szolgalmi jog terheli.

A földre teszem a dobozt, és törökülésben elé telepszem. Végighúzom az ujjamat az élein, összeillesztem a kettészakadt feliratot. Az O-ból hiányzik egy darab, a ragasztószalag széle felkunkorodik. Kintről behallatszik a rendőrség alagsori konditermében dübörgő zene. Lüktet tőle a mellkasom.

Amikor meglátom, az az első gondolatom, hogy olyan, mint egy babszem. Háta meggörbül, felhúzza a végtagjait. Pelenkába csavarták, az orrcimpája kipirosodott, a szája az ajakbarázda alatt rászáradt nyáltól vagy tejtől fehér. A szemére tapasztott papírt leszámítva szakasztott olyan, mint az igazi.

Fölé emelem begörbített kezem. Furcsa, hogy most tűnik fel, milyen eres. Hátam mögött anyám ósdi irhabundája áporodott szagot áraszt, hangtalanul billegnek az üres vállfák. A polcokon a barna papírdobozok használaton kívüli tárgyakat rejtenek. Szakadt ernyőjű asztali lámpát, csorba étkészletet, halott emberek iratait.

Tudom, hogy ez a helyiség lesz az új otthona. Soha nem kerülhet mások szeme elé. Megnyugvással tölt el, hogy nem nő fel. Lábboltozata nem erősödik meg, szája formáját nem alakítják át a fogak. Őt senki sem veheti el tőlem. A legbecsesebb tulajdonom.

Betuszkolom a dobozt a régi üléshuzatok mögé. Kint már mindent beleng a palacsinta szaga. Senki sem kérdezi, hol a csomag. Fiunk a konyhaasztalnál ül, lábát lóbálja, szétkeni a lekvárt a csorba tányéron. Te nem eszel, kiált ki Franciszek. Anyám pingvines papírszalvétával törölgeti fiunk maszatos ujjait.

III. KÖZEPES KÉPESSÉGŰ GYEREK

NAGYAPÁNAK BORZASZTÓAN NEHÉZ VOLT

1. A PÉNZ

A pénz nagyapáé volt.

Csak két hete halt meg, de a család máris hajba kapott az ötszázezer forintján. A konyhában apa nővére azzal vádolta apát és anyát, hogy ellopták nagyapa megtakarított pénzét, amit egy borítékban tartott a nagyszobában a család két könyve, az *Értelmező szótár* A-tól K-ig kötete és a *Légy jó mindhalálig* között. Apa azt mondta, elment a temetésre az egész, és amikor a nővére megkérdezte, hová lett akkor nagyapa nyugdíja, azt felelte, hogy gyógyszerekre meg pelenkára költötték. A pelenkából maradt néhány tucat, azt elviheti, ha annyira akarja. Ezt anya mondta.

Ricsi a törött rugójú sezlonon ült az előszobában, ahol utolsó heteiben nagyapa feküdt. A koszos falnak dőlt, a hideg átszivárgott a melegítőfelsőjén, fájt tőle a háta. Az előszobaablakon nem volt teljesen behúzva a nejlonfüggöny.

Egy helyen ki is szakadt. Pár éve a festetlen bejárati ajtót, aminek külső részét nagyapa régen néhány korhadt deszkával erősítette meg, kivágta a huzat, mert anya nyitva hagyta a nagyszobában az ablakot. A kitárt ajtóban pedig ott állt a haragvó nagyapa. Odakint még szürke víz ült a nyomvályúkban, amiket a kocsi kerekei vájtak az udvar földjébe. A hátulról érkező fényben nagyapa alakja egészen fekete lett, az előszoba mindig

lábnyomos kövezetére árnyék vetült, és anya összerezzent. Aztán lassan meglátták nagyapa szemét. Volt valami a nézésében. Majd a függöny anya arca elé lebbent, talán, hogy ne vakítsa el a nagy ragyogás, ami nagyapát körülvette, és beleakadt az ajtó sarkába. Ekkor nagyapa elfordította rólunk a tekintetét.

Mielőtt nagyapát leengedték az előre megásott sírgödörbe, és rádobálták az agyagrögöket, felravatalozták. Anya azt mondta, nekik ott kell állniuk a koporsó mellett, amiben nagyapa fekszik holtan. A koporsó nem volt teljesen nyitva, csak melltől felfelé. Nagyapán apa régi, szürke öltönye volt, meg nyakkendő, aminek foltos az alja. Nem látszott ki a zakóból, de Ricsi tudta, hogy foltos.

Voltak dolgok, amiket csak Ricsi tudott.

Apa és anya órákon át válogatta a ruhákat nagyapának. Apa nem akart jó nyakkendőt adni, azt mondta, a jó nyakkendőknek még hasznát veheti, mert ő még él, nagyapa meg már halott, és nemsokára elássák. A nadrág, amit elküldtek a temetkezési vállalkozónak, csak nagyapa bokájáig ért. Hát aztán, mondta anya a telefonba, amikor a vállalkozó felhívta a nadrág miatt, úgysem látszik, a föld alatt meg nem mindegy?

A nyakkendő alja Ricsi általános iskolai ballagásán lett foltos. Mivel nagyapa ragaszkodott hozzá, anya meghívta az egész rokonságot. Mit kell ennek ekkora feneket keríteni, zúgolódott apa, de hiába. Minden úgy lett, ahogy nagyapa akarta. Húslevest ettek erős paprikával, aztán pörköltet roppanós csemegeuborkával, és rendeltek Ricsinek egy orosz krémtortát a városi cukrászdából, amire addig csak apa harmincadik születésnapján volt példa. És amikor apa áthajolt az asztalon,

hogy koccintson valamelyik rokonnal, a nyakkendő vége belelógott a pörköltbe.

A folt nem jött ki a mosásban. Erre nagyapa megint elmondta, hogy szarra sem jók azok a drága, modern mosóporok, amiket anya vesz. Tiszta pénzkidobás az egész.

Amikor a gyászhuszárok elkezdték a sírgödör felé tolni a koporsót, nagyapa feje rézsút fordult, és Ricsi látta, hogy a tarkója sötétvörös a ritkás haja alatt, mintha vérezne. A haja nem volt teljesen ősz, inkább mákos tésztára emlékeztetett. Ricsi elképzelte, hogy szétterpesztett ujjait nagyapa homlokára teszi, ahogy a kézilabdát szokta fogni kapura dobáskor, és visszafordítja a fejét.

Otthon anya azt mondta, hogy a koporsót már a ravatalozóban le kellett volna szögelni, akkor nem történt volna ez a szörnyűség, és most akár vissza is kérhetnék a pénzük egy részét a temetkezési vállalkozótól. Nagyapa pénzének egy részét.

Nagyapának borzasztóan nehéz volt. A betegségét akkor vették észre, amikor elkezdett a fejéhez kapkodni. Csak úgy, minden különösebb ok nélkül odakapta a kezét, a tenyerével végigsimított a homlokán, mintha pókhálóba akadt volna hátul a kamránál, és az csiklandozná. De nem volt ott semmiféle pókháló, nagyapa meg nem tudta megmagyarázni, miért kapkod a fejéhez, amikor anya és apa egy este behívta a nagyszobába. Nagyapa a bevetetlen ágy mellett állt, pont a csillár alatt, bozontos hajkoronáján átsütött a fény.

– De hát miért csinálja, apuka? – kérdezte anya.

– Mit csinálok? Nem csinálok semmit! – mennydörögte nagyapa, és a fejéhez kapott.

Két hónappal később a körzeti orvos azt mondta, fantomérzet, a korral jár. De apa szerint az az orvos szarhoz sem ért, ezért elvitték nagyapát egy másik orvoshoz, aki professzor volt a klinikán. Az meg azt mondta, idegi rendellenesség, és bevonták nagyapa jogosítványát.

Másnap kihúzták a sezlont az előszobába.

– Szarhoz sem értenek ezek az orvosok! – mondta nagyapa, és a fejéhez kapott.

Az orvos a klinikán néger volt. Nagyapa úgy tudta, hogy a négerektől mindenféle betegséget el lehet kapni, mert a fehér ember szervezete nagyon hasonlít az övékre, ezért előszeretettel támadják meg ugyanazok a vírusok és baktériumok, de annyira azért mégsem hasonlít a két szervezet, hogy ugyanazokkal a vírusokkal és baktériumokkal szemben legyen ellenálló. Nem is érti, mondta, hogyan engedhetik, hogy néger orvos legyen egy magyar klinikán. Szigorúan meg kellene tiltani az ilyesmit.

Apa erre azt mondta, hogy az orvos csak félig néger, mert az anyja fehér bőrű és szalmasárga hajú – pontosan így mondta –, csak az apja származik Kenyából. Ennek ellenére egyetért nagyapával, tette még hozzá.

Ricsi félt nagyapa érintésétől, mert ujjai száraz, göcsörtös gallyakhoz hasonlítottak. Az utolsó hetekben gyakran a bordázott huzatú sezlon szélére ültette Ricsit. Amikor végigment az előszobán, ahol nagyapa feküdt, a csíkos dunyha alól kinyúlt egy inas kéz, és elkapta a csuklóját. Ricsi sokat tűnődött, hogyan maradhatott ilyen erős nagyapa szorítása, amikor már teljesen összeaszott a teste, ráncos bőre kiálló csontjaira tapadt, és eltorzult az arca.

Az előszobát nem lehetett kikerülni. Ha Ricsi lopakodni próbált, és visszafojtotta a lélegzetét, de még pislantani sem pislantott, az inas kar akkor is kinyúlt a dunyha alól, és a göcsörtös gallyak a csuklójára fonódtak. Nagyapa olyan erővel húzta, hogy Ricsi kénytelen volt leülni, mert görnyedten és berogyasztott térddel nem tudott sokáig megmaradni. A combizmai hamar égni kezdtek, és szaggatott a háta.

Az utolsó időben már nem nagyon lehetett érteni, mit mond nagyapa. A szavainak sem értelmük, sem határozott hangalakjuk nem maradt. Sűrűn rikácsolta, hogy anya azonnal hozzon neki bandázsszalagot, glettet és falfestéket – ami nagyjából így hangzott: aááa, lee, feék –, miközben megpróbált kikászálódni a dunyha alól, hogy eltüntesse azt a széles repedést, ami a sezlon fölött szelte át a plafont, pedig már megállni sem tudott a lábán. Akkorra már a nézéséből is kiveszett az a valami, és a szájából a halál savanyú szaga áradt. Ilyenkor erőnek erejével kellett visszanyomni az ágyra, aztán anya ráült a dunyha lelógó végére, hogy nagyapa moccanni se tudjon. Mint régen, amikor még tömte a libákat.

Ricsi gyakran merengett, hová lett nagyapa szavainak értelme, ahogy közeledett a halálhoz. Ebben az időben már nem szeretett ránézni, és nem szeretett egyedül maradni vele. Néha könyörgött anyának, ne menjen dolgozni. Anya meg csak hátrapillantott a bejárati ajtóból, de nem fordult meg, és nem is Ricsire nézett, hanem valahová a háta mögé, aztán elment.

A nagyapa halála előtti napon Ricsi nem akart tudomást venni a csuklóját szorongató gallyakról. Csak szépen el akart sétálni a szobájáig, mint minden rendes gyerek. Mintha nagyapa nem lenne ott. Még nem tudta,

hogy másnap már tényleg nem lesz ott. Nagyapa örökkévalónak tűnt.

A bejárati ajtóban a bal cipője orrát a jobb sarkának feszítette, és kibuktatta belőle a lábát. Aztán lerúgta a bal cipőt is, ami az oldalára dőlt. Levette a kabátját, az alja a piszkos követ súrolta, ahogy begyűrte a cipőszekrényre az akasztókról lelógó csapzott szőrmebundák és zsírfoltos pufajkák alá. A pillantását a fürdőajtóra szegezte, amin apró, megkeményedett dudorok sorakoztak. Anya egyszer megpróbálta a körmével lepattintani őket.

Aztán elindult. És a száraz gallyak megragadták.

– Igaz, amit apád mondott? – kérdezte nagyapa.

És akkor a nézésében megint ott volt az a valami, ami már rég nem.

A Babáról volt szó. Az iskolából.

– Nem igaz – felelte Ricsi.

A törékeny gallyak elernyedtek.

Nagyapa arca ekkor már teljesen torz volt.

2. A HÁZ

A ház nagyapáé volt.

Miután anya ideköltözött, és Ricsi megszületett, nagyapa sokáig az előszobában aludt, pontosan ott, ahol az utolsó heteiben feküdt. Mígnem egy nap áthurcolkodott a spájzba.

A spájz sötét helyiség volt, mert az egyetlen csupasz izzó, ami megvilágíthatta volna, évekkel azelőtt kiégett, és senki sem vette a fáradságot, hogy kicserélje. A polcokon ősrégi konzervek és befőttek porosodtak, amiket még a nagymama rakott el, a körték, meggyek, lecsók tetején vörösesbarna rozsdaréteg ült. Nem ették meg,

de nem is dobták ki. Ott őrizgették az üvegeket a spájz plafonig érő polcain.

Amikor nagyapa úgy határozott, hogy beköltözik a spájzba, apa kivörösödött arccal, káromkodva szétverte az óriási stelázsi szakszerűen összecsapolt deszkáit, majd egyesével kihordta az udvarra a vállán. A deszkák vége leverte a vakolatot az előszobában.

Aztán kidobták a nagymama évtizedek óta érintetlenül álló befőttjeit.

A deszkák évekig hevertek egy halomban a nyomvályúk mellett, amiket idegen kocsik kerekei vájtak a földbe, télen megült rajtuk hó, nyáron a réseikbe fészkeltek a darazsak.

Még aznap este kifestették az igen keskeny helyiséget. A festék nem száradt meg éjszaka, mert a plafon alatt megbújó, apró ablakon nem kapott elég levegőt. De apa azt mondta, másnap már nem ér rá ezzel foglalkozni, így aztán behúzták a sezlont a nedves falú helyiségbe. Az előszobában felkavarodtak a porcicák, a járólapon szürke négyszög maradt. A sezlont a spájz hosszabbik fala mellé állították, az ajtótól balra. Csak tyúklépésben lehetett elmenni mellette. Szőnyeg, függöny, kép később sem került a helyiségbe. Szekrény nem fért be.

Nagyapa azt mondta Ricsinek, megunta az éjszakai zajokat.

– Milyen zajokat? – kérdezte Ricsi, de nagyapa nem válaszolt.

Nagyapa gyakran nem válaszolt a kérdésekre. Inkább úgy csinált, mintha a kérdező nem létezne. Csak ült tovább a barna-kék csíkos köntösében, szétvetett lábbal a fekete fémvázas széken az étkezőasztalnál, két könyö-

két a térdére támasztotta, és nézte a lepedőnyi újság rovatait. Anyát dühítette, ha nagyapa nem válaszolt, ilyenkor csapkodni kezdett, és hangosan cuppogott.

Nagyapa úgy tartotta, gyereket nemzeni kötelesség. Amikor ezt mondta, már teljesen torz volt az arca, és mákos tészta a haja. A füle és az orra megnőtt, amitől olyan lett, mint egy kitalált lény. Ricsi nem akart gyereket nemzeni. Ijesztő volt a gondolat, hogy a gyereke túléli.

Egyszer az is szóba került, ki nemzette Ricsit. Ez volt Ricsi egyik legkorábbi emléke. Hogy anya és apa veszekszik. Apa azt ordítja, hogy Ricsi egy korcs, talán nem is az övé, ki tudja. Anya legyint, azt mondja, ne hülyéskedjen már apa, ne hülyéskedj, apukám, mondja, igen, apukámnak nevezte, persze, hogy a tiéd, ki másé lenne.

Ricsi a sezlonon ült, aminek akkor még épek voltak a rugói, és arra gondolt, hogy apának nem kellett volna ezt mondania. Nem az volt a baj, hogy üvöltött, hanem hogy ezt mondta. És hirtelen nagyon pisilnie kellett. Arra nem emlékezett, hogy sírt-e. Néha úgy idézte fel az emléket, hogy igen, máskor úgy, hogy nem. Csak annyi volt biztos, hogy miután apa azt mondta, amit mondott, anya leült Ricsi mellé, átkarolta, és megsimogatta az arcát. Majd még apa után kiabált, aki bevágta maga mögött a festetlen bejárati ajtót, hogy gondoljon arra is, mi zajlik le ebben a gyerekben. Igen, ezt mondta. Később mindketten elfelejtették.

Miután nagyapa beköltözött a spájzba, esténként, amikor megvacsoráztak, majd anya, apa és Ricsi bement a nagyszobába, nagyapa visszavonult a spájzba. Ricsi ilyenkor nem tudott szabadulni a gondolattól, hogy nagyapa csak ül ott a szánalmas spájzban egyedül a sez-

lon szélén, míg a nagyszobában szól a tévé, anya felhúzza a lábát, apa emelgeti a sörösdobozt, Ricsi meg a térde és a könyöke közé fogja a nagy párnát.

Nagyapának borzasztóan nehéz volt. Amikor Ricsi még kicsi volt, nagyapa több műszakban dolgozott a gyárban, sokszor éjnek évadján ért haza, ilyenkor reggel sokáig aludt. Elvárta, hogy anya csak későn tálalja a reggelit, és még később az ebédet, amikor ő megéhezik. Anya ezért külön konyhát vezetett neki és Ricsinek.

Máskor nagyapa hajnalok hajnalán kelt, és amikor délután hazaért, rögvest ledőlt a sezlonra, féloldalasan, a cipőjét sem vette le, lába a kövön nyugodott. Ilyenkor nagyon csendben kellett lenni, mert ha nagyapát valami zaj felébresztette, átkokat szórt mindenki fejére.

Anya akkoriban még tömte a libákat. Minden délután fogta a nagy, vajszínű fazekat, amiben már nem főztek, mert a zománca lepattogott, és alóla rozsdás vas kukucskált elő. Aztán elkapta a rikácsoló, verdeső libát a szárnya tövénél, és feltette a lócára, aminek óriási szálkái feketén fénylettek. Egy régi, mocskos, tépett zsákba csavarta, és félfenékkel ráült a szövetre. A nagy madár moccanni sem bírt. Anya meg a combjára emelte a fazekat, belemarkolt az olajos kukoricába, és amíg a fazék ott egyensúlyozott a lábán, erős keze szétfeszítette a csőrt, a másik tenyere belecsurgatta a csúszós kukoricát a torokba, majd mindkét kéz többször, erőteljesen végigsiklott az olajos tollak borította nyakon.

A libákat anya az udvar végében vágta le. Lábukat összekötözte, és a drótházóra akasztotta őket fejjel lefelé. Ricsi látta, ahogy verdesnek a szárnyukkal. Aztán anya elvágta a torkukat, és megvárta, amíg kicsurog belőlük a vér. Rettenetesen verdestek. Anyának gyakran véres lett az arca meg a ruhája.

A halott madarakat nagyapa kopasztotta meg. Forró vizet öntött rájuk, és kitépdeste a tollaikat. Nyáron bő sárga klottgatyában csupasz felsőtesttel ült a nyitott garázsban a kis faszéken. A tollakat egy mocskos vödörbe dobálta, néhány kiszóródott a repedezett betonra. Nagyapa terpeszbe tette a lábát, a gatya szára elállt vézna combjától. A jobb lába mellett kikandikált a fütyköse.

Néha sovány, kék sortos gyerekek jöttek be az utcáról, és bekukucskáltak nagyapához. A kezüket a szájukra tapasztották, és fojtottan kuncogtak, majd kiszaladtak az aszfaltozatlan útra.

Aztán átjöttek az anyák is, és apa egyszer csak azt mondta vacsora közben, hogy el kellene költöznünk, mert nagyapát szájára vette a szomszédság. Nagyapa erre felugrott az asztaltól, karját, amin már megereszkedett a bőr, a feje fölé lendítette, talán mondani is akart valamit, de nem mondta, csak kipréselte a tüdejéből a levegőt. Olyan hangja volt, mint amikor Ricsi ráhuppan a gumimatracra, hogy gyorsabban kimenjen belőle a levegő.

Nem költöztek el.

Aztán amikor nagyapa beteg lett, anya levágta az utolsó libát. Nagyapád már teljesen buggyant, mondta, azt sem tudja, hogy élnek libák a földön. Ekkor már minden úgy volt, ahogy anya akarta.

3. A KOCSI

A kocsi nagyapáé volt.

Egy homokszínű Renault 5-ös, háromajtós, 1990-es gyártmány. A hátulja ferde volt, mintha a gyárban a munkásoknak nem lett volna kedvük tovább építeni,

vagy elfogyott volna az anyag. Jó lesz ez így, mondták, és lerakták a szerszámaikat.

Apa ellenezte, hogy nagyapa francia kocsit vegyen, mert azoknak megbízhatatlan az elektronikájuk, hallotta egy szerelőtől. Bezzeg a német kocsik, mondta apa, de nagyapa rá sem hederített. Minden úgy volt, ahogy nagyapa akarta.

Nagyapának borzasztóan nehéz volt, mert mindig neki kellett vezetnie. Nagyokat sóhajtott, és fújt, miközben a pihenőkben a derekát megfeszítve járt fel-alá. Ricsi sajnálta érte, hogy egyedül rá hárul ez a nagy teher, és senki sem tud segíteni neki. Enyhe bűntudta is volt. De nagyapa úgy adta elő ezt az egész vezetésdolgot, mintha valami isteni adomány lenne. Nem is tudta senki a családból rajta kívül.

Távolsági busszal mentek. Az út szélén magas falakban állt a latyak, ami olyan fekete volt, hogy senki sem tudta volna megkülönböztetni a sártól, és Ricsi csak nézte a fénytelen tájat. Mert a sok fehér nem visszaverte, hanem elnyelte a fényt.

Egy rendetlen udvaron aztán megálltak a kocsi előtt. Ekkor nagyapa feléjük fordult, és széttárta a karját, mintha meg akarná áldani őket, apa keze lecsúszott anya válláról, Ricsi pedig lesütötte a szemét. Aztán nagyapa beült a Renault-ba.

Ettől fogva ragaszkodott hozzá, hogy kirándulni járjanak. Szombat reggel anya bepakolta a hűtőtáskát – apának szántszándékkal felejtett el sört venni, legalábbis apa ezt mondta –, és beültek a Renault-ba.

Nagyapa egész addigi életében nem járt messzebb az első falunál, oda is csak azért ment, mert ott olcsóbban adták a vetőmagot. Külföldön sosem volt, és amikor egy-

szer tévedésből rossz helyen hajtott le az útról, és áttévedtek a határon, a mozdulatai bizonytalanok és kapkodók lettek, a sebességváltó megreccsent váltáskor, az autó rántott egyet, amikor felengedte a kuplungot, és gázt adott. Befordult az első földútra, mert nem akart elmenni a legközelebbi településig. Aztán a búzatáblába tolatott, és visszahajtott az aszfaltút szélére. A talaj lejtett, és elsőbbséget kellett adniuk egy traktornak. Miután elment, nagyapa akkora gázzal indult el, hogy a hátsó kerekek méter magasra szórták a földet. Ricsi feltérdelt az ülésre, és a hátsó ablakon át nézte a záporozó rögöket. Nagyapa azt vallotta, szükségtelen idegen országba menni, amikor itthon is annyi a látnivaló.

És amikor leültek a narancssárga pokrócra, egy csodaszép hazai tájon, és anya kirámolta a hűtőtáskából az ennivalót, apa pedig a sört kérte számon rajta, nagyapa azt is elmondta, hogy az édes lőréktől csak még szomjasabb lesz, és neki egyedül a víz veszi el a szomját. Ricsi közben mohón, nagy kortyokban nyelte a kólát, a szénsav visszajött az orrába, egyszer még néhány csepp kóla is kicsordult rajta. De többnyire csak böfögnie kellett tőle. Amikor kicsordult a kóla az orrán, anya helytelenítően rázta a fejét, majd egy színes szalvétával megtörölte Ricsi arcát.

Azon az estén, amikor anya bejelentette, hogy megszerzi a jogosítványt, nagyapa hátrakulcsolt kézzel rótta az előszobát. Néha megállt a nagyszoba előtt, ahol anya ruhát hajtogatott, Ricsi pedig a tévét bámulta, és anyára dörrent.

– Nem fogod tudni megtanulni. Van ez a pillangómozgás... – mondta, és két kifeszített tenyerével mutatta. – Miközben felengeded a kuplungot, le kell nyomnod a gázpedált. Nem fogod tudni megtanulni.

Anya felnézett Ricsi kötött pulóveréről, az arca kifejezéstelen volt.

– És mégis, melyik pillangó mozog így? – kérdezte.

– Semelyik, ezt csak így hívják – felelte nagyapa lemondóan, mert reménytelenül butának tartotta anyát, majd elmosolyodott.

Amikor már végképp nem tudott mivel érvelni, nagyapa mindig mosolygott.

Apa megpróbált békét teremteni, ezért meg akarta puhítani anyát. Azt mondta, az autóvezetés nőnek tényleg nem való, noha ő híve az emancipációnak. De egyenjogúság ide vagy oda, vannak férfidolgok, és vannak női dolgok. Mert ő például biztos nem fog boltba járni karalábéért meg intimbetétért. És anyának sem kellene vezetnie.

Anyának ekkor fogyott el a türelme.

Voltak időszakok, amikor anyának elfogyott a türelme. Ilyenkor cuppantott egyet, összegyűrte a foltos konyharuhát, és a morzsás pultra vágta a kenyér mellé, vagy bele a mosogatóba, mintha ezzel fájdalmat okozhatna egy haragosának. Aztán összeráncolta a homlokát, és kiszaladt a konyhából. Valamelyik szobáig, ahol elkezdett ágyazni vagy hajtogatni, esetleg a szennyeskosárba hajigálta a piszkos ruhát. Közben mogorván nézett maga elé, és összeszorította a száját.

Anya akkor volt a legfurcsább, amikor a lábát szőrtelenítette. Mindig olyankor csinálta, amikor nagyapa és apa nem volt otthon. Valamiért titkolta, ahogy a dús szemöldökét is. Kiszedte, amikor senki sem látta. Szőrtelenítéskor felhúzta mindkét lábát, és a két térde közé hajolt. Az alsó ajkát a felső fogsora alá szívta, amitől a felső szájszéle kifelé kunkorodott, akár a kacsa csőre. Néha látni lehetett rajta egy nyálcseppecskét. A ráncok

az orra alatt olyanok voltak, mintha lehorzsolta volna. Ricsi olvasólámpája a komódon állt, és sárga fényt szórt anya fekete szőrszálaira a sípcsontján. A kis világoskék lavórban egyre habosabb lett a langyos víz, ahogy anya mártogatta bele a borotvát. Másnap a lábszárán apró pöttyök piroslottak.

Ricsi olvasólámpáját akkor is a komódra állították, amikor anya serkéket keresett Ricsi hajában. Ha az iskolában tetűjárvány volt, anya vett a gyógyszertárban folyadékot, és minden délután az ölébe húzta Ricsi fejét, hogy átnézze a haját. Ricsi a combjába fúrta az arcát, és amikor anya menstruált, érezte a szagot.

Azon a napon, amikor anya először vezette a kocsit, nagyapa reggel előjött a spájzból a combközépig érő barna-kék csíkos fürdőköpenyében, és szétvetett lábbal leült a fémvázas székre. Kilógott a fütyköse.

– Takarja már el magát! – korholta anya.

Nagyapa üdvözült arccal nézett rá.

Erre anya odalépett a világosbarna szekrénysorhoz, és levett egy borítékot a polcról, amin a számlaleveleket tartották, mögöttük nippek voltak, egészen hátra betologatva. Megállt egy pillanatra nagyapa előtt, majd az asztal szélére ejtette a borítékot. A boríték ott egyensúlyozott egy pillanatig a peremen, aztán elkezdett a piszkos kő felé hullani. Nagyapa elkapta.

– Ez meg mi? – nézett anyára.

– Bontsa ki! – felelte anya.

Nagyapa feltépte a ragasztót, amit egyszer már anya is feltépett, de visszatapadt.

– A jogosítványom – mondta anya, pedig akkor már nagyapa is látta.

Aztán csend volt.

A nagyapa orrából kilógó szőrszálak meg-meglebbentek.

Végül nagyapa felállt, összefogta a hasán a köntösét, és kiment az előszobába. Anya mozdulatlanul nézett utána, az orrcimpája megfeszült.

Később anya ott állt az udvaron, a cipője félig belesüppedt a sárba. Nagyapa a teraszról nézte. Hümmögött, és lement a lépcsőn a sárba, majd előhúzta a zsebéből a slusszkulcsot. Anya nem nyúlt érte, csak amikor nagyapa újra hümmögött.

Mindketten beszálltak a kocsiba.

Ricsi az utasoldali ajtóhoz lépett. Annyira csillogott az üveg, hogy nem látta nagyapa arcát. Csak saját magát. Orkánkabát, fülvédős sapka, az arcán piros foltok. Az ablak torzított, a feje sokkal nagyobbnak és kerekebbnek tűnt, mint valójában. Felemelte a kezét, rajta kék, egyujjas kesztyű. Megkopogtatta az ablakot. Nem tudta, hogy nagyapa kinézett-e rá, mert csak a saját képmását látta a csillogás közepén.

Ekkor kinyílt a vezetőoldali ajtó, anya kiszállt, előredöntötte az ülést, és az autó teteje fölött várakozásteljesen Ricsire nézett. Ricsi futva megkerülte a kocsit, mögötte kicsit megcsúszott a sárban, de úgy ragyogott minden, hogy nem törődött vele, odaszaladt anyához, és bemászott hátulra. Közben a vízhatlan bundás csizmája beleakadt a biztonsági övbe.

Anya hátraengedte az ülést, és beszállt.

Amikor anya beült, a melle a hasára lógott. Régen Ricsi még a köldökéhez tudta nyomni a fülét, mintha hallgatózni akarna, hogy megtudja, mi zajlik anyában, de aztán anya melle elkezdett a hasára lógni.

– Csak óvatosan a kuplunggal, és ne bánj durván a sebváltóval se, még tönkreteszed! Ledarálod nekem a fogaskerekeket – dörmögte rosszkedvűen nagyapa.

4. A paróka

A paróka anyáé volt.

Ricsi gyakran ült a szobájában, miközben a lehúzott redőny résein át besütött a nap, és az ölében fogta a parókát. Pisilnie kellett, de nem ment ki, mert odakint vártak rá a száraz, törékeny gallyak.

A parókát anya kapta nagyapától, amikor megszerezte a jogosítványt, és először vezette a kocsit. Pedig sosem vettek ajándékot egymásnak. Karácsonykor is úgy volt, hogy anya december elején vásárolt négy ajándékot: magának, apának, nagyapának és Ricsinek. Be sem csomagolta, csupaszon tette a fa alá, amin a múlt évtizedből itt maradt csonka, divatjamúlt díszek és boák lógtak. Karácsonykor valamiért mindig sütött a nap, és nem esett a hó.

De nagyapa becsomagolta a parókát. Egy zöld fedelű ajándékdobozba tette, aminek oldalát fehér alapon piros és zöld kacskaringós vonalak díszítették. Maga hajtogatta össze, az alját durva, fekete szigetelőszalaggal ragasztotta le, mert hirtelenjében nem talált mást.

Anyának akkoriban már ritkult a haja. Egyik fodrásztól a másikig vándorolt, bejárta az egész várost. Néha, amikor együtt mentek be Ricsivel, izgatottan leste a boltokat, nem nyílt-e valahol új üzlet. Mindig más utat választottak, és anya közben lopva megnézte magát a kirakatok üvegében. Pedig húzta az időt, hat-nyolc hónap is eltelt két nyiratkozás között, de előbb-utóbb az összes lehetőséget kimerítette. Ilyenkor kezdte újra az egészet

elölről: olyan helyeket keresett, ahol már elég régen járt ahhoz, hogy emlékezzenek rá. Indulás előtt rózsaszín vagy világoskék nyelű fültisztító pálcikát dugott mindkét hallójáratába.

Amikor anya megkapta a parókát, nagyon zavarba jött. Először csak a háta mögé rejtette, majd amikor már mindenki megfeledkezett róla, a szekrény aljába dugta, ahol régi bakancsok és cipők lapultak, némelyikükre rászáradt a sár, meg szétfoszlott törülközők, lyukas pólók és ingek, amiket anya azért tartott meg, mert porrongynak még jók lesznek. Ricsi később megtalálta a parókát, és az jutott eszébe, amikor az iskolában két felsőbb éves azt találgatta, fiú-e vagy lány.

Nagyapa nem szerette az ilyesmit. Mocskos buzi, mondta számtalanszor azokra, akik úgy néztek ki. Kiráz tőlük a hideg, mondta, mintha elfelejtette volna, hogy ezt már említette.

Ezért nem lett volna szabad apának elmondania, amit megtudott. Amit Fifi néni mondott neki.

Ricsi látta maga előtt, ahogy az öreg tanárnő kicsoszog hozzá a zöld linóleummal borított folyosóra, amit széles, alacsony szekrények szegélyeznek. Fifi néni télen-nyáron papucsot viselt az iskolában, bütykös talpú, kék pántú, igen keskeny papucsot, amiben csak csoszogva tudott járni, és a lábujját felfelé kellett meresztenie, hogy lépés közben ne röpüljön le a lábfejéről. Télen a csizmája a tanári szobában állt az íróasztala alatt. Ricsi azon tűnődött, nem lett-e lábszag tőle az egész tanáriban. Ricsi nem szerette, ha idegen helyen távol van tőle a holmija. Félt, hogy szekrényszagúak a ruhái, és valaki megérzi, amikor ő nincs ott. Megérzi, és elfintorítja az orrát, amitől összegyűrődik és ellenszenves lesz az arca.

Amikor másodszor tette fel a parókát, megnézte magát a számítógép kikapcsolt monitorában, mert tükör nem volt a szobájában. Amióta elejtette anya piperetükrét, amit ki szokott csenni a fürdőszobából, és megrepedt, azt sem merte használni.

– Hát ezzel meg mi lett? – nézte anya döbbenten a kis tükröt, amikor titokban ki akarta szedni a szemöldökét.

Ricsi összesen kétszer merte feltenni a parókát, egyébként csak az ölébe terítette, és simogatta. A műanyag szálak alatt megfeszült az ágyéka.

Amikor először tette fel, nevet is adott magának.

Anyát egy időben borzasztóan izgatták a nevek. Ha nagyapa arról mesélt, hogy új család költözött az utcájukba, vagy apa arról, hogy új munkatárs érkezett a gyárba, vagy Ricsi arról, hogy új osztálytársa, tanára van, rögtön megkérdezte, hogy hívják. Így: „hogyhívják", sebesen, hangsúlytalanul sorolta a szavakat. Mindenkinek feltűnt, de senki sem értette. Nem kérdeztek rá, és nem beszéltek róla.

Voltak nevek, amiket anya szeretett, és voltak, amiket nem. Mégis ez utóbbiakat ízlelgette hosszasan, talán élvezte a borzongást. Más szavakra pedig azt mondta, hogy jó lenne, ha nevek lennének.

– Caola... Milyen szép név lenne! – mondta, és a kád szélére állította a folyékony szappant.

És ettől kezdve névnek is képzelte. Egész tárháza volt névnek képzelt nem létező nevekből. Később valahogy leszokott erről a hóbortról. Észre sem vették, mikor.

Az iskolaudvaron történt, hátul a zászlótartó rudaknál. Ahová tilos volt menni. Baba megfogta Ricsi kezét, fájón összeszorította az ujjait, és azt mondta:

– De én szeretlek.

Fújtatott közben. Miközben azt mondta, hogy szereti Ricsit. Máskor is szuszogva szedte a levegőt, ha beszélt, néha szörcsögve felnevetett, olykor bele is horkantott a nevetésbe, a nyelve előrenyomult a szájában, duzzadt volt, és fehér lepedék borította, nyálbuborékok pattantak szét rajta. Igazából úgy hívták, mint nagyapát. Talán Ricsi ezért állt szóba vele.

De odahaza Babának szólították. Cigány gyerek volt. De rendes cigány, Fifi néni is megmondta. Csakhogy nagyapa ki nem állhatta a cigányokat, a rendeseket sem szenvedte. Igazából nem is hitt abban, hogy van rendes cigány. Nagyapa azt vallotta, hogy attól jó ember valaki, hogy nem iszik, és nem káromkodik.

Babában volt valami malacszerű. Részben azért, mert kövér volt, részben pedig azért, mert az orra kicsit felfelé kunkorodott. Fekete, hullámos, mindig zsíros tincsei a legnagyobb hidegben is izzadtan tapadtak össze a nyakában. Bordó műanyag kabátot hordott, évek óta ugyanazt, mert nem nőtt. Ha fagyott, minden mozdulatnál ropogott a műanyag. Ricsi attól félt, hogy beszakad az ujja alatt, amikor megfogja.

Ricsi nem felelt Babának, aki egyre szorongatta az ujjait, és egy darabig még bámult rá. Aznap délután tette fel másodszor a parókát. A tincseit gondosan begyűrte a háló alá, és megigazgatta a vállát csiklandozó műanyag loknikat. A szőnyegen ült, amin fehér és világoszöld cérnaszálak hevertek. Némelyiket felszedegette, és kis gombóccá sodorta, majd eldobta. Aztán felállt, és belenézett a monitorba.

Ricsi is a zászlótartó rudaknál akarta, de nem úgy alakult.

Amikor az épület oldalában álló biciklitartóknál a száját Baba szájára tapasztotta, nem csukta be a szemét.

Ezért láthatta Baba válla fölött, hogy Fifi néni kihajol a tanári szoba ablakán, hogy kirázzon egy terítőt.

A biciklitartókat tavaly festették le feketére, három is állt belőlük egymás mellett, és tanítási időben szinte mindig tele voltak, a küllők között színes lakatok díszelegtek. De most már alig volt bicikli.

Ricsi olvasta valahol, hogy csók közben be kell csukni a szemet, de ő nem csukta be, maga sem tudta, miért, talán mert látni akarta, történik-e valami furcsa közben a világban, ami örökre megváltoztatja, amit a dolgokról gondol. De csak Fifi néni hajolt ki az ablakon kirázni a terítőt.

Ezért nem is bánta, hogy Baba összerándult, akár a libák, amikor anya kése elmetszette a torkukat, és két tenyerét Ricsi mellkasának feszítette, hogy eltolja. Fifi néni kezéből ekkor kicsúszott a terítő, és komótosan vitorlázva a sötétszürke aszfaltra hullt. Ricsi aztán már csak Baba szemét látta, mert a feje eltakarta a tanári ablakát. Amikor magára maradt, már zárva volt az ablak, az üveglapon kövér felhők tükörképe függött.

Amikor Fifi néni másnap elkérte az ellenőrzőjét, Ricsi pontosan tudta, mit fog beleírni. Furcsamód az első gondolata az volt, hogy vissza kell csempésznie a parókát a szekrény aljába a sáros cipők és lyukas ingek közé. Mert ha apa azt is megtudja...

Utána már csak azért imádkozott, hogy apa ne szóljon nagyapának. Mert az ő bocsánatát nem lehetett elnyerni. És nagyapának már így is borzasztóan nehéz volt a sok harag miatt, amit tartania kellett.

AMIKOR ALUDT

Egy este apa bejött a gyerekszobába, és egyetlen szó nélkül megütötte Ervint. Már berámolták a játékokat a nagy műanyag dobozba, de Elli elöl hagyott egy legókockát.

Apa sosem ütötte meg Ervint.

Akkor sem, amikor nem akart enni. A konyhában égett a lámpa, az asztalon ujjlenyomatos poharak álltak, és anya azt mondta, egyen. Ervin az asztal lapján kígyózó zöld és kék vonalakat nézte, hogy teljen az idő. Apa rászólt, hogy ne nyámmogjon, mint egy lány, de nem ütötte meg. Elli a bordó müzlistálkából lefetyelte a kakaót. Ellinek szabad volt lefetyelni.

Akkor sem ütötte meg, amikor Ervin nem akart tisztán beszélni. Bizonyos hangokat annyira utált, hogy azokat nem volt hajlandó kiejteni. A hangokhoz tartozó betűket kihagyta tollbamondáskor, ezért íráskorrepetálásra kellett járnia Magdi nénihez. Apa a fejét csóválta, de nem ütötte meg. Anya meg azt mondta, vegyen példát Elliről. Elli iskola után táncra járt, edzésre meg szakkörökre.

Ervin biztosan tudta, hogy apa azért ütötte meg, mert Elli árulkodott.

A babát Elli kapta karácsonyra, de nem játszott vele. Ervin a függöny mögött rejtegette a sarokban, ahol régen a fekete fémvázas állólámpa állt. Az állólámpát kitették lomtalanításkor, mert elromlott a kapcsolója. Apa szerint rögtön lecsaptak rá a guberálók, de nagyot néznek majd, amikor az éjszaka közepén magától felkapcsolódik.

Délutánonként, amikor anya elment Elliért táncra vagy edzésre vagy valamilyen szakkörre, Ervin leckeírás helyett kifestette a babát. A rúzsból a fogára is jutott, a szemceruzát belekente a szemébe. Amikor nyílt a bejárati ajtó, zsebkendővel letörölte a festéket. A babát visszadugta a függöny mögé, a zsebkendőt a radiátor bordái közé gyömöszölte. Dübörögve futott ki a fürdőszobába, hogy visszategye anya rúzsát és szemceruzáját a lila neszesszerbe. Anya és Elli már levette a kabátját meg a cipőjét az előszobában.

Aztán egy reggel anya a tükör előtt a kicsorbult szemceruzára meredt. A tükör jobb felső sarkában volt egy Magyarország alakú fekete folt. Anya a bal mutatóujjával lehúzta az alsó szemhéját, felvonta a szemöldökét, és a tükörbe pillantott. Azt mondta Ervinnek, ne játsszon ilyet. Ervin is tudja, hogy apa nem szereti az ilyesmit, haragszik érte. Jobb, ha meg sem mondják neki.

De Elli megtalálta a babát a függöny mögött meg a zsebkendőket a radiátor bordái között. És Ellitől minden kitelt.

Pedig amikor aludt, olyan jelentéktelen volt, mintha nem is lenne a világon.

Miután apa megütötte, Ervin megvárta, hogy mindenki lefeküdjön. A gyerekszoba falán a halvány holdfényben szürkék voltak a mesefigurák. Anya a régi diavetítővel vetítette ki a képeket, aztán megrajzolta a körvonalakat és kiszínezte. Micimackó mézes csuporba dugta a fejét a fal tövében, Goofy a könyvespolcra könyökölt, Jerry az ajtó felé iszkolt Tommal a sarkában.

Amikor apa horkolni kezdett, Ervin kikelt az ágyból. Elli lába kilógott a pónis takaró alól. Vékony bokája volt,

a lábfején sötétben is látszottak az erek. Ervin a körmével végigszántott a talpán. Elli megrándult, nyöszörgött, és behúzta a lábát a takaró alá. Ervin nyomást érzett a bordái mögött. Mintha kőből lenne a szíve.

Másnap belerúgott. Előbb finoman, aztán tiszta erőből. Elli olyan mélyen aludt, hogy a szája sarkán kicsordult a nyála. Amikor anya a mosdókagyló peremén felejtette a körömollót, Ervin fogmosás után a pizsamanadrágja derekába dugta. Óvatosan, nehogy a görbe végével megszúrja a hasát. Aztán megtalálta Elli körzőjét a közös íróasztalon az olvasókönyv és a matekfüzet között. Elli a szúrások helyét megvakarta, mintha szúnyog csípte volna meg.

Végül volt a gyufa. Apa szerszámai között bukkant rá a satupadon. A gyufára Elli felébredt, és egy pillanatra Ervinre meredt. De talán nem akart hinni a szemének, mert csak átfordult a másik oldalára. A kőszív különös erővel nyomta Ervin mellkasát.

Miután anya fürdéskor észrevette a sötétpiros foltokat Elli bőrén, Ervin áttért a szóbeli bántalmazásra. Állt Elli ágya mellett, és csúnya dolgokat mondott. Elli világosbarna haja szétterült a párnán.

GYERMEKTELEN NAGYBÁCSI

Nem azért szerettük a Gyermektelen Nagybácsit, mert engedékenyebb volt, mint a szüleink. Viccesnek találtuk, hogy a nagy pocakjától nem tudja bekötni a cipőjét. Alba oldalba bökött, és egymásra vigyorogtunk. A Gyermektelen Nagybácsi úgy fújtatott, mint a párzó sünök. Nagyanyánk előszobájában augusztusban is ott lógtak a téli tollkabátok és bélelt orkándzsekik. Végül Alba vagy én kötöttünk ügyetlen masnit a fűzőre.

Bácsikánkat szüleink hívták Gyermektelen Nagybácsinak. Minket titoktartásra köteleztek. Apánk karba font kézzel a mosogatónak dőlt, anyánk szúrós szemmel nézett ránk. Mindig így fegyelmeztek minket. Egyszer láttam nagy kezdőbetűkkel leírva a nevet a hűtőn hagyott sárga cetlin.

Szüleink cédulákon üzengettek, ha elkerülték egymást. Anyánk a nővérköpenyét zörgős reklámszatyorba gyömöszölte, válltáskája pántját csuklójára akasztotta, és sálban-kabátban lefirkantott néhány sort. A táska az írás ütemére verdeste a térdét. Azt hitték, üzeneteik kettőjük között maradnak. Albával sokáig titkoltuk, hogy tudunk olvasni.

Szüleink két csoportra osztották a kortársaikat: gyerekesekre és gyermektelenekre. Szemükben egyesek attól voltak értékesek, hogy felnevelnek egy, két, három gyereket. A gyerekes nagybácsinkat más gyerekesekhez hasonlóan nem illették megkülönböztető jelzővel. Szüleink világában a gyerekesek voltak a viszonyítási alap.

A sünöket egy éjszakai kiránduláson láttuk. Igazából vidéki rokonlátogatásra mentünk, de apánk makacsul kirándulásnak nevezte. Talán mert anyánk szégyellte a

falusi atyafiságot. A nagyvárosi lakásra meg a főiskolai katedrámra bezzeg büszke vagy, morgolódott apánk. Amikor munkahelyi feszültségek miatt ott akarta hagyni az állását, anyánk válással fenyegette.

Az éjszakai kiránduláson figyeltem meg, hogy apánk vezetés közben nem markolássza a kéziféket, és nem káromkodik, mint más férfiak. Azt hittük, minket ellenőriz, amikor a visszapillantó tükörbe néz. Egy három számjegyű úton defektet kaptunk, és mivel sötétedés után már csak világító szemű őzek jártak arra, gyalog indultunk apánk szülőfaluja felé.

Apánk ijedsége jobban megrémített minket, mint a hangos fújtatás. Még sosem láttuk félni. Utólag tagadta, de a mozdulat, ahogy a háta mögé terelt bennünket, és a zseblámpával a bozótra világított, magáért beszélt. Sokáig kérdezgettük a sünökről. Zavaros válaszaiból tudtuk, hogy nem mond igazat.

Apánkról sosem állítottuk volna, hogy hazudik. A hazugság fogalmát képtelenek voltunk összeegyeztetni vele. Úgy tűnt, minden becstelenség idegen tőle. Azt is csak súgva, lehorgasztott fejjel mertük kiejteni, hogy nem mond igazat. Alba belepirult, és könnybe lábadt a szeme.

Gyanakodtunk, hogy apánk nem szeret minket. Legkorábbi emlékünkben paprikavörös arccal ordítja, hogy nem az ő gyerekei vagyunk. Anyánk görnyedten áll a rücskös üvegű ajtó előtt, és tehetetlenül tárja szét eres kezét. Hogy mondhatsz ilyet, kérdezi. Amikor Alba közelebb húzódott hozzám a kopott, szürke kanapén, fájdalmasan combomba könyökölt.

Úton apánk szülőháza felé a régi játszótérnél, ahol a csúszdának már csak a fémváza állt, anyánk megjegyezte, hogy kellemetlen emlék fűzi a zöld mászókához.

Ha csak ránéz, érzi a vér ízét. Nem mindenhol volt közvilágítás, magyarázta, és azon a szokatlanul enyhe novemberi estén olyan sötét volt, mintha valaki leoltotta volna a villanyt a világban.

Ezt a régi játszóteret persze össze sem lehet hasonlítani a maiakkal, mondta hirtelen, amikor apánk válla megfeszült az ing alatt. A csúszdalapot biztos a cigányok lopták el a hátsó utcából. A főúton álló házak kertje mögötti aszfaltozatlan hátsó utcán nem szívesen jártak a falusiak. Nem voltak kerítések a telkek körül, a falból hiányoztak az ablakkeretek. A poros udvarokon nagy hasú férfiak cigarettáztak, gyerekek hajigálták kővel az autókat, és foghíjas nők szoptattak félmeztelen csecsemőket.

Anyánk gyakran tett különös megjegyzéseket. Jelentésüket hasztalanul igyekeztünk megfejteni. Voltak elméleteink, de megnyugtató magyarázatot nem találtunk. Szüleink előtt nem hoztuk szóba, de éjszaka, amikor apánk horkolni kezdett a narancssárga, bordázott huzatú franciaágyon, anyánk pedig bevackolta magát a kanapén, Alba átmászott az ágyamba. Fejünkre húztuk a paplant, arcunk nyirkos lett egymás leheletétől. Ha túl meleg volt, kidugtuk a lábunk.

Arról beszélgettünk, miért maradt a Gyermektelen Nagybácsi gyermektelen. Anyánk szerint nem szerették a nők. Kövér, jelentette ki. Keresztben csíkos pólóitól a Gyermektelen Nagybácsi hasa még nagyobbnak tűnt, farmerja a lába között kikopott, nyáron izzadt combja felgyűrte a sort szárát. Apánk helytelenítően csóválta a fejét, és megjegyezte, hogy nem szép mások külsejét bírálni. Anyánk kinézett az esőbe. A cinkék kikergették a szajkókat a madáretetőből, a terasz barna-fehér kőkockái tükörként fénylettek.

Amikor az éjszakai kirándulás után beléptünk az udvarra, nagyanyánk kitárt karral szaladt elénk. Virágos otthonkájáról hiányzott egy gomb, mellén lárvákként tekergőztek a fehér cérnaszálak. Ahogy lehajolt, hogy megölelje Albát, megpillantottam szürke fejbőrét. A ház fényárban úszott, tárva-nyitva álltak ajtók, ablakok. A polcokon titokzatos illatot árasztottak a cserepes növények.

A konyhaasztalon kitöltve állt a pálinka. Apánkról senki sem tudta, hogy nem iszik. Alba oldalba bökött, amikor apánk észrevétlenül kicserélte teli poharát anyánkéval. Anyánk arca fénylett, haja tövében az izzadságcseppeket értékes ékszereknek láttuk. A nyikorgó műbőr borítású konyhapadon átkarolta vállunkat, miközben beszélt.

Olvastam, hogy az agy védekezésből fojtja el az emlékeket. Mégsem hitte el senki, hogy nem emlékszem a férfira. Nem élnek olyan sokan a faluban, mondták. Alkarját lapockámnak nyomta, a mászókához préselt, keze végigsiklott combom belsején. A mosogatónál a Gyermektelen Nagybácsi fejét hátravetve nevetett, pocakja festékfoltos övére folyt.

A Gyermektelen Nagybácsi nem olyan dolgokra tanított minket, mint más felnőttek. Tőle tanultuk első trágár szavainkat, amiért nagyanyánk egyszer szájon vágta Albát. Szüleink óvakodtak tőle, hogy nevükön nevezzék a dolgokat. Emlékeztünk, mennyire felháborította anyánkat osztályfőnökünk tanácsa, hogy szexuális felvilágosításunk érdekében hívjon be minket a vécébe, amikor menstruál.

Sokára értettük meg az öléből felszálló furcsa szagot, ahogy magához vonta fejünket, hogy tetveket keressen hajunkban. Az iskolában megint járvány van, sóhajtotta,

jegygyűrűjébe beleakadtak szőke tincseink. Egymás után a fürdőkádba állított minket, és durva mozdulatokkal tetűirtószert dörzsölt fejbőrünkbe. Amikor testünkön már máshol is nőtt szőr, a lábunk közét is be kellett kennünk. Nem tudom, anyánk mikor vette le végleg a jegygyűrűt.

Anyátok mindig frigid volt, mondta nagyanyánk az éjszakai kirándulás után. Bebújtunk a széles ágyban a porszagú pléd alá. Csattogott a gumipánt, ahogy levette a melltartót. Ha agyonütnek, sem tudok rájönni, apátok miért vette el. Tulajdon két szememmel láttam, hogy már a nászéjszakán átvonult a párnájával a szomszéd szobába. Bizony isten nem tudom, titeket hogy hoztak össze. Alba megszorította a kezemet a csíkos lepedőn. Apánk hangosan horkolt az ablak alatt. A sezlont nagyanyánkkal cipelte át a nyári konyhából.

Hétvégenként a Gyermektelen Nagybácsi híg fröcscsöt ivott. Ilyenkor rá tudtuk venni, hogy oroszul beszéljen. Nagyokat nevettünk a furcsa szavakon. Vékony szoknyákon átsejlő buja idomokról is mesélt. Az idom szót tőle hallottam először. Hetekig ízlelgettem, tartózkodtam tőle, hogy akárcsak Alba előtt is kiejtsem. Még nem tudtam, hogy szavakat nem lehet kisajátítani. Beszéd közben a Gyermektelen Nagybácsi vonásai elmosódtak, mint a régi, életlen fényképeken nagyanyánk konyhaszekrényének fiókjában. Fogain megcsillant a nyála.

Anyánk meghallotta, mivel traktál minket, és pofon vágta. Elképzelni sem tudtunk róla ilyesmit. Alba szeme könnybe lábadt, amikor anyánk ujjainak nyoma vörös bajuszt rajzolt a Gyermektelen Nagybácsi orra alá. Nagyanyánk egy hosszú percig rábámult, mintha most látná először, aztán leszűrte a vizet a gőzölgő tésztáról.

Puszta kézzel egy-egy maroknyit két tányérra szedett, megszórta cukros dióval, és elénk rakta a narancssárga lábú konyhaasztalra.

Nagyanyánk magas, vékony asszony volt, arcát megnyújtották a hosszanti ráncok. Hatvanéves kora körül megállt az öregedésben. Cifra otthonkáin fehér foltokat hagyott a ráfröccsent hipó. Nem haragudtunk rá, amiért csúnya dolgokkal fenyeget minket. Folyton hátra akarta kötni a sarkunkat, és le akart nyakazni bennünket. Egyszer csőtörés miatt szétverték a fürdőszobáját, és egy hétig egy diszperzites vödörbe végezte a dolgát. Amikor a kőműves felvonult, megmutatta neki a teli vödröt.

Szokása volt beszéd közben a szája elé tenni a kezét. Alba szerint büdös volt a szája. Apánk úgy tudta, a kellemetlen szájszagért a rossz fogak felelősek. Ezzel fenyegetett minket, ha nem akartunk fogat mosni. Az éjszakai kirándulás másnapján nagyanyánktól bizsu fülbevalót kaptunk születésnapunkra. Alba fülcimpája tiszta ragya lett tőle. Nem mondtam, de undorral töltött el varasodó sebei látványa.

Anyánk rosszallóan csóválta fejét, és megjegyezte, hogy nagyanyánk az unokáin akar spórolni. Igazán vehetett volna aranyat, kitelt volna a pénzéből. Azzal vigasztalta Albát, hogy ő sem bírja a bizsut. Nagy dérreldúrral vonult át a gyógyszertárba. A használati utasítás előírásai szerint borsónyi kenőcsöt nyomott ujja hegyére. Zöld volt és sűrű, akár a takony. Alba annyira szégyellte a sebeit, hogy az augusztusi hőségben garbóban járt. Nagyanyánk pufogott, hogy úgy néz ki, mint egy bandita, apánk szerint ez feltűnőbb volt, mint a sebei látványa.

A régi pénztárkönyvet akkor találtam meg, amikor egy szomszéd öt kiló barackot hozott. A tüskés, fekete

vaskapuban biciklijét a csípőjének támasztotta, a csomagtartón elnyűtt gumipók tartotta a rekeszt. Megfigyeltük, hogy folyton „a régi öregekről” beszél. Úgy mondta az általános bölcsességeket, mintha rá nem vonatkoznának. Egyszer megjegyezte, hogy jobban hasonlítunk a Gyermektelen Nagybácsira, mint apánkra. Széles arcán furcsán hatott vékony orra. Azt képzeltük, húsa-csontja gyurmából van, és egy rosszindulatú idegen hüvelyk- és mutatóujja közé csippentette az orrhátát.

Nagyanyánk kivett egy barackot a rekeszből, és fogával hasította ketté. Hozz nejlonzacskót a konyhapadból, kiáltotta. Nem mondta ki a nevemet. Alba később váltig állította, hogy ez jel volt. Nem részletezte, minek a jele. A régi pad hasában, a nejlonzacskók között megláttam a pénztárkönyvet. Este a porszagú pléd alatt megsúgtam Albának.

Amikor a Gyermektelen Nagybácsi sokallta a barack árát, a szomszéd kivörösödött arccal perverz állatnak nevezte. A poros baromfiudvaron egy csirke kiontott beleiből lakmároztak a verebek. A barackos szomszéd végül kijelentette, hogy mind meghalunk. Nagyanyánk cuppantott, azt dünnyögte, hogy az együgyű falusiak hetet-havat összehordanak, és kezünkbe nyomott egy-egy karéj szilvalekváros kenyeret.

A pénztárkönyvet a büdös levelű diófa alatt olvastuk el. Alba mellig húzta a térdét, hátát a hangyás törzsnek vetette, arcát félig eltakarta a garbó nyaka. A loncsos, fekete kutya kilógatta a fejét az ólból. Nyakán kikoptatta a szőrt a nyakörv, tisztán látszott kékesszürke bőre. Megkerestük a szövegben az ismeretlen szavakat, és versenyeztünk, ki tud többet megjegyezni. Alba dühös

lett, ha én nyertem, és lekaparta fülcimpájáról a heget. Körme alatt megalvadt a vér.

A bejegyzéseket *A bevétel vagy kiadás megnevezése* oszlopba írták, és gondosan ügyeltek rá, hogy egyetlen betű se lógjon át a szomszédos *Kelet* rubrikába. A kelet szó jelentésén összevesztünk. Alba égtájnak vélte, de amikor megkérdeztem, mit keresne egy pénztárkönyvben kelet, nyugat, észak vagy dél, nem tudott mit mondani.

Megfigyeltük, hogy a bejegyzések írója d betű helyett többször g-t írt, és javításkor erősen rányomta a tollat. A t betű szárát egy helyütt kétszer húzta át, és az egyik mondatból hiányzott egy vessző. Erre Alba figyelt fel. Háromszor nyerte meg az iskolai helyesírásversenyt. Irigyeltem, amiért magabiztosan bánik a vesszőkkel, pontokkal, kötőjelekkel. Mintha titkos tudás birtokában lenne. Azt hiszem, a vesszők, pontok, kötőjelek verték közénk az első éket.

Kedvenc bejegyzésünk egy titokzatos találkozásról szólt egy szokatlanul enyhe novemberi estén a kivilágítatlan játszótéren. Alba a térdének támasztotta a pénztárkönyvet, és még a fejét is elfordította, ahogy követte a sorokat. Türelmetlenül kikaptam a kezéből, és fennhangon olvasni kezdtem. Amikor az üres tarisznyaként lógó két kis mellhez értem, eszelősen vihogtunk. Alba fejletlen mellére tapasztotta a kezét, és könnybe lábadt a szeme.

Büszke volt rá, hogy bizonyos részeket fejből tud. Ilyenkor velem mondta a szöveget a fénytelen éjszakáról, a bugyi alá beférkőző ujjakról és az elsuttogott obszcén szavakról. Tudtam, hogy titokban gyakorolta. Hallottam mormolását a porszagú pléd alatt, karomon éreztem leheletét. Kelletlenül tapsoltam, hogy abbahagyja a hajlongást.

Biztos a fenekébe vágott a bugyi, jegyezte meg. Csípőjét előretolta, és megigazította a bugyiját. A takonyszerű kenőcsre gondoltam. Amikor az ismeretlen beverte fejét a zöld mászókába, és eleredt az orra vére, fintorogtunk. Alba lebiggyesztette a száját, állán apró horpadások képződtek, mint amikor arccal esett a hintáról a kavicsba.

Este megkérdezte nagyanyánktól, mit jelent az obszcén szó. Nagyanyánk úgy beszélt, mintha esti mesét mondana. Fejünkre húztuk a porszagú plédet, és kidugtuk a lábunkat. Nagyanyánk a Gyermektelen Nagybácsival kiabált a konyhában, miközben a fazekakkal csörömpölt az öblös, lepattogzott zománcú mosogatóban.

A FÖLD

Nagyanyám háza vályogból épült. Gyerekkoromban úgy mondtuk: sárház. Nagyanyám a levegőbe emelte mutatóujját: csak a belső szoba és a konyha! A fürdőt, az előszobát és a külső szobát a hatvanas években építették hozzá téglából. Nagyanyám nem fésülte össze a haját, miután vasárnap reggel kiszedte a csavaróit. Tincsei között világított sápadt fejbőre.

Nagyszüleim négy elemit végeztek. Nagyapám két műszakban dolgozott a gyárban, ha éjszakás volt, délelőtt lábujjhegyen jártunk. Nagyanyám reggel és este megmászta az olajfinomító tartályait, öregkorára a visszerek feketére színezték lábszárát. Disznót meg tyúkot tartottak, és a rendszerváltozás után nagyapám kárpótlási jegyén földet vettünk a határban: keskeny parcellát két földút között.

A háború előtt jegyezték el egymást. Nagyapámat elvitték a frontra, a hadifogságban állítólag megtanult oroszul. Nagyanyám harmincévesen szülte első gyerekét. Aztán szült még egyet, akit egy évre rá eltemetett. A legidősebb gyerek nagyapám nevét kapta, apámat meg ugyanarra a névre keresztelték, mint halott bátyját.

Étkezéskor nagyapám ült az asztalfőn. Csámcsogva rágott, a lámpa nem világította meg a tányérját. Orvosi utasításra csak napi két zsemlét evett. Hullámos haját zöld, horgolt pánttal fogta hátra, amikor kivitte a két vödör moslékot a disznóknak. Ahogy a vályúba öntötte, ráfröccsent nadrágja szárára. Nagyanyám ujjnyi kávét töltött a gyerekeknek, felöntötte tejjel, és egynapos kiflit tördelt bele. Aztán kiment összeszedni a tojást.

Hárman voltunk lányunokák. Nagyanyám arcára kiült a világfájdalom, ha arról esett szó, hogy nincs, ki továbbvigye a nevet. Apámmal és Zsigával úgy beszéltek rólunk a fülünk hallatára, mintha nem lennénk ott. Hálás lehettem, amiért anyám halála után apám nem adott állami gondozásba.

Nagyanyám a biciklije csomagtartóján hordott iskolába. Ragaszkodott hozzá, hogy nyújtott térddel kitartsam a lábam. Úgy ülsz ott, mint majom a köszörűkövön, röhögött Zsiga. Ha kiszórtuk a homokot a traktorgumiból, benyomtuk a baromfiudvar dróthálóját vagy letörtük a porcelánnyúl fülét, nagyanyám száján kiszaladt egy-egy káromkodás. Hogy arra fakasztasz, tette mindig hozzá.

Nagyapám nem érte meg a földvásárlást. Amikor hetvenévesen elvitte a második szívroham, helyét Zsiga foglalta el az asztalfőn. Szétvetett lábbal ült le, kerek hasát combja közé eresztette, nadrágja megfeszült ágyékán. Nagy gonddal evett, mint aki attól fél, hogy megmérgezik. Haja parókaszerű, tömör és súlyos, bajsza széles csík szája fölött.

Nagyanyám nem ült velünk egy asztalhoz. A mosogató előtt állva kanalazta be a gyerekek tányérjából összekotort maradékot. Ülj le, anya, mondta neki apám vagy Zsiga. Sári kis kupacokba rendezte az ételt, és rágás közben letette az evőeszközt a tányérja mellé. Kiálló metszőfogával és kerek, fekete szemével úgy nézett ki, mint egy egér. Zsiga kezében a szódásszifon patronja apró tengeralattjáróra hasonlított.

Zsiga mozdonyszerelőként dolgozott egy olajos kerítés mögött, ahonnan nem mentek tovább a sínek. Ha étkezéskor felemelte mutatóujját, Sárival kiszaladtunk a kertbe. A rádióban szólt a *Ki nyer ma?*, nagyanyám meg

sipítva próbált visszaparancsolni minket az asztalhoz. Az istállóját, hogy arra fakasztotok, kiáltotta. A szántóföldön túl két főváros között jártak a vonatok. Sárival kórusban számoltuk a vagonokat. Télen a hóból kiálló fekete buckákra leszálltak a varjak.

Ebéd után nagyanyám ivott egy pohár fröccsöt. A kék műanyag borítású demizsont visszaállította a sarokasztal alá, majd a lábával többször megigazította. Féloldalasan ledőlt a cserépkályha mögötti gyerekágyra, lábát a konyhakövön, vállát a feltornyozott pokrócokon nyugtatta. Kemény csípőjére hajtottam fejem. Az ágynak földszaga volt, mint a gyökérzöldségnek a pincében. Összerezzentünk, amikor madár repült az ablaknak.

Az utolsó disznót nagyapám halála után öt évvel öltük le. Nagyanyám megjósolta a havazást a vöröslő égaljából, Zsiga deszkát fektetett a kút kávájára, és nejlonzacskóba bugyolálta a kerti csapot. Erősebb befőttes gumi nincs, kérdezte. Nagyanyám körülményesen csukta be maga után a spájzajtót. Zsiga kidugta a nyelvét, és ügyetlen ujjakkal szedegette fel a színes gumikat a konyhaasztalról. Tavasszal a határban felverte a földet a gaz.

A *statice* volt apám nagy üzleti ötlete. Nagyanyám jobb meggyőződése ellenére előkotorta spórolt pénzét az alsóneműs fiókból. A bugyik és a melltartók között tíz kiló kristálycukrot tartott, a vitrinben sosem használt hamutartót, szánkózó fiút, letört fülű nyulat és más porcelán csecsebecsét. Bibliájának lapjai között régi kártyanaptárak rejtőztek, a végébe feljegyezte a születési, házasságkötési és halálozási dátumokat.

Mivel folyton elfelejtette a növény nevét, elkezdtük sóvirágnak hívni. Apám megcsóválta fejét, és haragosan

nézett. A konyhaasztalt ellepték a szakkönyvek, nagyanyám meg dohogott, mert nem volt hol nyújtani a rétest. Esténként a nagy hangon vitázó férfiak úgy néztek ki a keskeny konyhaablak hullámos üvegében, mint ha víz alatt ülnének. Testük formátlan, arcuknak nem volt körvonala.

Palántázásnál a sorhúzó ritkábbik felével jelölték ki a tövek helyét. Lement a nap, mire elértek az egyik földúttól a másikig. A palánták harmada a kölcsönkért utánfutón kókadozott. Nem harminc centire ültettük, hadarta Zsiga, mintha gyorsan túl akarna lenni rajta. Nagyanyám dúlva-fúlva hazagyalogolt a határból. Pufogva kanalazta Kinga sűrű bablevesét, és terpeszállásban ivott. A határban apám és Zsiga vaksötétben ültetett két növény közé még egyet.

Túl sűrű lesz, mondta nagyanyám. Pár percig mozdulatlanul állt, remegett, mintha fázna. A nejlonotthonka karnyílásában látni lehetett ősz hónaljszőrét és melltartóját. Aztán hangos csattanással bevágta a Zsiguli hátsó ajtaját, és konokul maga elé nézett. Zsiga kitapintotta zsebében a pénzérmét. Római, mondta, és engedte, hogy játsszam vele.

Zsiga gyakran fordított ki régi pénzérmét a földből. Egy fémdobozban gyűjtötte a satupadban a csavarokkal és szögekkel teli befőttesüvegek mögött. Később, amikor már sokat ivott, itt rejtegette a pálinkát félliteres műanyag flaskákban. Az olajos rongyoktól ragacsos lett a flakonok nyaka, hasukról lehámlott a koszos címke.

Nagyanyám többet nem volt hajlandó kimenni a határba. Zsiga hasztalan kullogott utána napokig bűntudatos képpel. A kerítésen át figyelte, ahogy nagyanyám elkapja a tyúkot, lábát összeköti, és fejjel lefelé a

dróthálóra akasztja. Miután elvágta torkát, együtt nézték, ahogy kicsurog belőle a vér. Ne csináld már, anya, kérlelte Zsiga olyan arckifejezéssel, amelyet soha senkinek sem lett volna szabad látni.

Nyáron nagyanyám felakasztotta a folyton tárvanyitva álló bejárati ajtóba a színes szalagfüggönyt. Amikor beszaladtunk, a szalagok izzadt karunkra tekeredtek. Ha leszakítottunk egyet-egyet, nagyanyám fejhangon káromkodott. Nem tette hozzá: „hogy arra fakasztasz". A vakáció végére olyan foghíjas lett a függöny, mint a szomszéd öregember szája.

Júniusban úgy vonultunk ki a határba, akár egy regiment. Sorfalat álltunk Zsigának, amíg kinyújtott karral kiosztotta a sorokat. A kapa nyele vízhólyagot gyűrt ujjunk tövébe, a ruha vonaláig leégett vállunk. Kinga robotszerűen mozgott, húsos fülcimpáját csepp alakúra nyújtotta a hatalmas fülbevaló. Minden második szava az volt, hogy „tulajdonképpen", és mintegy gombnyomásra lehervadt arcáról a mosoly, amint elfordult. Két kapavágás között összehajolt és sugdolózott lányaival a virágok felett.

A határban messzire el lehetett látni. A felhők távoli lánchegységnek tűntek a horizonton. Ha esett, csíkos lett alattuk a levegő. Az autó ablakán felfelé csorogtak a cseppek, a föld elsötétült. A műút széle olyan volt, akár nagyanyám piskótatekercsének vége. Befutottunk a vaskapun, és lökdösődve betódultunk az előszobába.

A csapadék nélküli hetekben apám lajtos kocsit rendelt. Markában gyűrögette az orosz szótárfüzetem közepéből kitépett lapot, amikor átment a szomszédba telefonálni. Előző este leültették Kingát a konyhaasztalhoz, és lediktálták neki a kérdéseket. Kinga gömbölyű

betűket rajzolt a papírra, apám és Zsiga többször összeveszett. Nagyanyám sipítva káromkodott, amikor a tűzhelyen kifutott a tej.

Végül Kinga újabb lapot tépett ki a szótáramból, hogy letisztázza jegyzeteit. Az oldalak közül kiesett a zöld cédula, amelyre a zászlóaljunkat meglátogató Farkas Bertalan ráírta, hogy „Berci". Lassan szállingózott a kockás konyhakő felé, mint ősszel a falevelek. Nem tudtam elég gyorsan felkapni, apám és Zsiga könnybe lábadt szemmel nevetett.

A lajtos kocsi késett. Apám hátra tett kézzel strázsált a földút közepén, Zsiga a rögöket rugdosta. Apám megvádolta a sofőrt, hogy ivott, mire a pókhasú, trikós férfi induláskor felbőgette a motort. A nagy, rozsdás csapnak apám és Zsiga együtt feszült neki. Egész nap kerülgettük körülötte a tócsákat.

A határban őszre harminccentisre nőttek a növények. A férfiak hintázó mozdulatokkal lekaszálták, a nők és a gyerekek a kölcsönkért utánfutóra dobálták a bokrokat. Az apró fehér virágok hópelyhekként hulltak hajunkra. A nagyanyám garázsában embermagasságban álló halmok köré felállítottuk a kamrából előhozott háromlábú székeket.

Hatalmas tűvel erős madzagra fűztük és kampóra akasztottuk a növényeket. Zsiga felhúzta a padlásra és takaros sorokban a gerendákra aggatta a bálákat. Lentről csak kinyújtott karja látszott, ahogy ütemesen szedi a kötelet. A Zsiguli rendszámtábláján rajta felejtették a kaszakövet.

Estére Kinga mézes krémest sütött, lányai két tenyerük között görgették a zsíros kókuszgolyókat. Nagyanyám rántott csirkét, petrezselymes krumplit és csemegeuborkát tett az asztalra. Hol bal kézzel, hol jobbal

markolta a befőttesüveget, majd a kés nyelével megkocogtatta a fedelet. A penge ijesztően meghajlott, amikor szisszenésig feszítette.

Zsiga inget és kék kötött mellényt húzott. Beszéd közben széles gesztusokat tett, karját feje fölé lendítette, mintha mutatna valamit. Amikor a kéz süllyedni kezdett, a hüvelykujj megvakarta a homlokot a jobb szemöldök fölött. Másik keze meg-megrándult a poháron. Nem látszott a foga.

Teljesen biztosra vette, hogy meggazdagszunk. Ünnepélyesen bejelentette, kiváltja az ipart. Nagyanyám úgy köhögött, mintha cigányútra ment volna a falat. Amikor az asztalra csapott, hullámozni kezdett poharamban a szörp. Zsiga rágyújtott a lugas alatt álló vasasztalnál, a félszemű cirmos macska lábához telepedett.

Családi ünnepeken a férfiaknak pálinka, a nőknek konyak dukált. Nagyanyám a pohárra tette széles tenyerét, és fejét rázta. Kinga fintorgott, miután felhajtotta. Ha Zsiga sokat ivott, Petőfi-versekből leckéztetett. A száját néztem, amíg *A puszta, télen*t szavalta.

Télen Sárival felszöktünk a betonlépcsőn a meleg padlásra. Futkostunk a gerendákról lógó bálák édeskés szénaszagában. A kiszáradt virágok ellenségesen megszúrták bőrünket, piros csíkokat karistoltak felkarunkra. Amikor nagyanyám ujja fájdalmasan húsomba vájt, felé rúgtam. Az istállóját, kiáltotta. Egy zálogba csapott javak értékét megállapító becsüs pillantásával nézett végig rajtam. Apám este megpofozott.

Egy bizonyos határérték alatt nem adom, mondta Zsiga apámnak nagyanyám konyhájában. A lámpa nem világította meg az arcát. Határérték, horkantott fel apám, mint aki még sosem hallott ekkora őrültséget. Igaza van, mondta nagyanyám, és hangos puffanással a

megpörkölődött gyékény alátétre vágta a lábost. Fejezd be, szólt rám, amikor fanyalogva turkáltam a krumplifőzeléket.

Zsiga szerint apámnak már betakarításkor le kellett volna szerződnie a virágosokkal, hogy tavasszal átvegyék az árut. Márciusra telítődött a piac, és a bálákból hatalmas máglyát raktunk. Keserű füst szállt, az ereszcsatornáig nyújtóztak a lángok. Leégetitek a házat, sápítozott nagyanyám.

Zsiga azon a tavaszon kezdett inni. Szeme olyan lett, mint a vakuló tükör. Reggel felöntött a garatra, kiment a határba, és este lett, mire előkerült. Kezdetben nagyanyám kizárta a házból. Zsiga a garázsban aludt a betonon vagy a górában a kukoricacsöveken. Egyszer a kézi morzsoló szabályos farkasfogmintát nyomott arcába.

Máskor elterült a cserépkályha mögött a gyerekágyon. Hason feküdt, karját behajlította, és olyan hangon horkolt, mintha összeverekedett volna egy kutyafalka. Néha annyira mélyen aludt, hogy megégette a kályha. Karjára két hosszú hurkában vadhús nőtt.

Elkapták ittas vezetésért, és elvették a jogosítványát. Egy ideig vezetett anélkül, aztán már csak Kinga és a lányok. Egyszer láttam a vasútállomás előtt gyalogolni. Dühösen beszélt magában. Amíg piros volt a lámpa, tátott szájjal állt. A buszvezető mögött ültem, és a sötétség olyan volt, akár egy fal, amelynek mindjárt nekimegyünk.

Amikor Kinga el akarta hagyni, nagyanyám naphosszat próbált a lelkére beszélni. A mi családunkban nem válnak el, mi nem olyan emberek vagyunk, hajtogatta. Közben úgy bámult rá, mint aki különös élvezetet lel a másik szenvedésében. Senki sem tudta, mivel sikerült jobb belátásra bírnia.

Miután szétszéledtünk, nagyanyám tartotta össze a családot, mindenkiről mindent tudott. Amikor megvénült, többször rajtakaptam apámat, hogy újra elmosogat utána. A szekrényből kivett poharat bűntudatos képpel pulóvere ujjába törölte, mielőtt ivott.

Amikor nagyanyám már nem tudott gondoskodni magáról, és mindig azzal értett egyet, akitől enni kapott, apám birtokháborításnak érezte, ha saját kulcsával ment be a házba. Szemlesütve baktatott el a lóca mellett, amelyen nagyanyám régen a libát tömte.

Nagyanyám a sárházban halt meg kilencvenhárom évesen. Úgy ültünk a fehér bársonnyal bélelt koporsó mellett, mint az idegenek egy vonatfülkében. A toron előkerült a konyak meg a pálinka. A föld a határban a hagyaték felosztásakor jutott eszünkbe újra. Zsiga apámnak ajándékozta a részét, azt sem akarta, hogy kivásárolja.

Mire apám túladott rajta, a kétpetéjű ikrek szeme sarkába már egyforma mintázatot rajzoltak a szarkalábak. Sári még mindig szégyellte a válását, nővére nemzeti érzületből gyerekeit ősmagyar névre keresztelte. Zsiga szentül hitte, hogy apám elherdálta a földet. Halála napjáig haragudott rá érte.

KÖZEPES KÉPESSÉGŰ GYEREK

A műút szélén állok a biciklivel a lábam között. Annabell Veronát várom. Ha anyu tudná, hogy mindig késik, nem engedné, hogy együtt járjunk iskolába.

Anyunak az sem tetszik, hogy Annabell Verona szüleinek szájában folyton ott lóg a cigaretta. Szerinte imádnak flancolni. A Verona például nem is név, hanem olasz város. Meg akartam keresni a világítós földgömbön, de nem találtam. Az utcánk felé pillantok, nem fordul-e ki apu kék Golfja. Pedig itt nincs hová elbújni.

Apu rendőr. Annabell Verona alig akarta elhinni, amikor mondtam. Nem olyan sportos és izmos, mint a filmekben, inkább pocakos, mindig kócos, és piros az arca. A rendőrség közel van az iskolához, de apu nem szokott elvinni. Szerinte jót tesz nekem a mozgás.

Megfogta az oldalamat, és azt mondta, hogy egy enynyi idős lánynak már kacsúnak kellene lennie. Nem tudom, miért éreztem úgy, hogy szégyellnem kell magam. Anyu rászólt, hogy hagyd már békén azt a gyereket, de nem figyelt oda. Pakolta ki a bevásárlószatyorból a tejet, krumplit, kenyeret.

Szép időben biciklivel, rossz időben gyalog járok. Anyu azt mondja, nem kell nekem buszozni, tudok én gyalogolni. Vagyis azt mondja, mi. Mindig egy kalap alá vesz minket: *mi* nem szeretünk flancolni, *mi* hajlamosak vagyunk a mellrákra, *mi* tudunk gyalogolni. Nem tudom, miért érzem magam rosszul tőle.

Addig bámulom Annabell Veronáék utcájának végét, amíg összefolynak a szemem előtt a házak. Ha sikerül elképzelnem, hogy Annabell Verona a piros széldzsekijében állva teker, biztosan megjelenik a kanyarban.

Megfigyeltem, hogy azok a dolgok válnak valóra, amiket el tudok képzelni.

Fáj a hasam. Sokat szoktam izgulni. Apu úgy mondja, hogy mindenen görcsölök. Anyu szerint nem szabad kényesnek lenni, mert egy nőnek sok mindent ki kell bírni. Amikor megkérdezem, például mit, nem válaszol. Jó lenne, ha elmúlna a fájdalom. De ezt sem tudom elképzelni.

A bugyim ülepe hideg, mintha bepisiltem volna. Régen rendszeresen megesett. Az iskolában és éjszaka az ágyban. Megkérdezték, nem szégyellem-e magam. Kicsit nagyobb terpeszbe állok, amitől majdnem eldől a bicikli. Amikor elkapom a kormányt, halkan megszólal a csengő.

Végre feltűnik Annabell Verona. A piros széldzsekijében állva teker. A karórámra nézek. Születésnapomra kaptam. A kis, fehér, aranyozott szélű számlap és a keskeny, fekete, műbőr szíj anyu szerint nőies. Nálunk anyu veszi az ajándékot, apu csak odaáll mellé átadáskor.

Annabell Verona nem fékez. Anyu azt mondaná, teker, mint a meszes. Arra a tanítónőre is ezt mondta, aki megőrült. Egy reggel bement a tanáriba, és azt kiabálta, hogy jönnek a dinoszauruszok. Az igazgató kihívta a mentőket. A nagy, aszfaltozott iskolaudvaron szemetet fújt a szél.

Iparkodnom kell, hogy utolérjem Annabell Veronát. Apu megtanított szabályosan felszállni a biciklire. A bal oldalára kell állni, a bal lábat feltenni a pedálra, a jobbal elrugaszkodni, majd átemelni a váz felett. Én inkább a lábam közé veszem, lábujjhegyre állva felülök a nyeregre, és ellököm magam. De csak ha apu nem látja.

A járdán tekerünk. A kutyák megugatnak minket, és versenyt futnak velünk a kerítések mögött. Majdnem minden háznál van kutya. A legtöbb kapura ki is tették a kerek kis táblát, hogy harapós. Mind korcs, mondta apu. Nem szereti a korcsokat.

Nem sok tantárgyból vagyok jó. Tornából a legroszszabbak közé tartozom az osztályban. Nem tudok tizenkét percig futni, felmászni a kötélre, bukfencezni a gerendán, cigánykerekezni és fejen állni. Apu szerint ügyetlen vagyok, és semmi ritmusérzékem.

Csak a magyar meg az angol megy jól. Apu azt mondja, azért, mert tudom fosni a szót, és van seggem a magoláshoz. Jelentkeztem a két tannyelvű gimnáziumba. Apu szerint nem kell csodálkozni, ha nem vesznek fel, mert oda csak a legjobbak kerülnek be. Én közepes képességű gyerek vagyok.

Zita néni az osztályfőnökünk és az énektanárunk. Ha felszólít, a padban állok fel, ahol nem tudom rendesen kinyújtani a lábam, és a szék ülőlapja vágja a térdhajlatomat. Nem merem hátrébb tolni. Ha sokáig kell így maradni, az asztallapra támaszkodom.

Zita néni kézfején úgy tapad a bőr a csontokra és az erekre, mintha kiszívták volna alóla a levegőt. Anyu fóliahegesztője jut róla eszembe. Hangosan zúg, amikor vákuumot csinál a fagyasztótasakban. Szeretem nézni, ahogy a zacskó lassan ráfeszül a csirke far-hátra.

A fóliahegesztőt anyu karácsonyra kapta. Mindig ilyen ajándékokat veszünk neki. Vasalót, fűszertartót, kenyérpirítót, jénait. Desztillált vizet a vasalóba. Apu szerint anyu örömét leli a házimunkában. Apu nem szereti a női munkát. Ha azt mondom neki, éhes vagyok, azt feleli, szólj anyádnak.

Anyu mindig fáradt. Majd szétmegy a fejem, mondja, és a homlokára tapasztja a tenyerét. Szerinte olyan nincs, hogy valaki kipihent, és minden dolgát elvégezte. Egy nő mindig talál valami munkát. Ez az elve. Kimossa a függönyöket, kitakarítja a hűtőt, áthúzza az ágyakat, lesúrolja a tűzhelyről a ráégett, zsíros szennyeződést.

Vásárolni is ő szokott. Apu kínosnak érezné, ha be kellene mennie a boltba a sok nő közé. Ne kelljen már, Lujzikám, mondja éneklő hangsúllyal. Anyu nem ért az olyan bonyolult dolgokhoz, mint az autóvezetés. A kempingbicikli kormányán egyensúlyozza a két nagy szatyrot. A kanyarban félelmetesen elhúzza a súly. Néha attól tartok, elesik.

Apu szerint az autóvezetéshez érzék kell, ami anyuból meg belőlem hiányzik. Belőlünk, mondja anyu. Nem tudom, honnan veszik, hogy belőlem is hiányzik, mert még sosem láttak autót vezetni.

Anyu szombaton is dolgozik. Apu olyankor fusizni szokott a munkatársával. Nálunk ebédelnek, és nekem kell megmelegíteni a mikróban meg eléjük tenni az asztalra az ételt. Ne nekem kelljen, Lujzikám, énekli apu anyunak. A csemegeuborkát kézzel szedem ki a befőttesüvegből, a sebeimet marja az ecet. Mindig lerágom a bőrt a körmöm mellett.

Amíg esznek, a radiátornak dőlök. Vágják a fenekemet a bordák. Apu néha odaszól, hogy adjak vizet, szalvétát, másik kanalat. Kanállal eszi a pörköltet, mert a villáról legurulnak a nokedlik. Kétféle kanalunk van, az egyiknek nagyobb a feje. Nem mindig figyelek, hogy azt tegyem a tányérja mellé.

Ilyenkor a becenevemen szólít, és énekelve beszél. Nem tudom, miért szégyellem magam. Ne legyél már

ilyen cvíder, mondja teljesen más hangsúllyal, amikor a munkatársa kimegy vécére.

Amikor apu nem fusizik szombaton, beviszi anyut dolgozni. Nem szereti, ha hazaérkezéskor ágyban talál. Szerencsére álmomban is felismerem az autónk hangját. Felkapkodom a ruháimat, összegyűröm a paplant meg a párnát az ágy közepén, és két oldalról rájuk hajtom a lepedőt. Sajnos apu néha meghallja az ágyneműtartó fedelének puffanását.

Nagyszünetben elmegyek vécére, pedig az iskolában sosem szoktam. Néha majd szétreped a hasam, mire hazaérek, annyira kell pisilni. Anyu megtanított rá, hogy nyilvános helyen nem szabad ráülni az ülőkére, mert mindenféle fertőzést össze lehet szedni. Remeg a combom, ahogy tartom magam a csésze felett.

A vécépapíron lesz egy barna folt. Sokáig nézem. A tükör a csap felett torzít, még magasabbnak mutatja a homlokomat. Apu azt mondja, a magas homlok nem szép. Az egyik osztálytársamnak is magas a homloka. Meg is mondtam Annabell Veronának, hogy nem szép. Meglepődtem, amikor azt válaszolta, hogy neki tetszik.

Szégyellem, hogy a hajam a fejemre lapul. Apu szerint silány. Csak a fejtetőmön áll fel egy tincs, mert ott van egy forgóm. Van egy forgónk. Anyuval. Az osztályban majdnem minden lánynak hosszú a haja, de anyu nem engedi, hogy én is megnövesszem. Azt mondja, nekünk az nem áll jól. Szerintem csak nem akar a reggeli rohanásban még a frizurámmal is vesződni.

Az osztályban sokan már nagylányok. Tavaly Zita néni megkérdezte, melyik lány menstruál. Elvörösödve tették fel a kezüket, a fiúk meg röhögtek. Szégyelltem magam. Anyu szerint a fiúk gyerekesek, Zita néninek

meg nem lett volna szabad ilyesmit nyilvánosan megkérdezni.

Annabell Verona is nagylány, és karcsú a dereka. Modell akar lenni. Anyuék boltja minden tavasszal divatbemutatót rendez, és tavaly Annabell Verona is kifutóra lépett. Előtte hetekig másról sem tudott beszélni. Megkértem anyut, hogy én is modellkedhessek. Emlékszem, közvetlenül a könyököm alatt fogta meg a karomat.

Azt mondta, mi nem szeretünk szerepelni. Ha emberek elé kell állnunk, meghalunk izgalmunkban. Azt is hozzátette, hogy a külső nem fontos, csak ami itt van, meg itt. A szívemre és a fejemre mutatott. Beszéd közben leguggolt. Így sokkal kisebb volt nálam.

Nem akartam, de a divatbemutatón elsírtam magam. Erre anyu egyik kolléganője azt javasolta, hogy segítsek Annabell Veronának öltözködni. Tudtam, hogy csak sajnálatból mondja. Annabell Veronának nem kellett segíteni, egykettőre átöltözött magától. Egy órán át szaladgáltam a nyomában.

Nem szeretek egyedül hazamenni, mert félek a kutyáktól. Annabell Verona délután énekkarra jár, én meg a folyosón várom a fogasok alatti padon. Hallgatom, ahogy énekelnek. Én is jelentkeztem az énekkarba, de Zita néni nem válogatott be. Anyu azt mondta, ő sem volt énekkaros, mert nekünk nincs jó hangunk. Annabell Verona karéneknek hívja az énekkart.

Örülök, hogy apu még nincs itthon. De az örömtől szokás szerint rosszul érzem magam. Apu gyakran mérges, amikor hazajön munkából, mert felidegesítik a hülye kollégái. Kiabál, és semmi sem jó neki. Hanyatt fekszik a kanapén, aztán hallom, ahogy beindítja az autót a ház előtt.

Bemegyek a fürdőbe, és ráülök a vécére. Megnézem a bugyit a lábam között. Ezen is lett egy folt, de nem barna, hanem rozsdavörös. Pisilek, tiszta bugyit veszek. Hideg vizet engedek a foltra. Aztán a koszos bugyit bedugom a szennyes ruhák alá a kosár aljára. Nem akarom szégyellni magam.

ANNA-NAP

Anna-napot köszönteni jöttünk apával. Idén is abroszt hoztunk, lilával hímzett, satnya tulipánok vannak rajta.

Nusi néni a tavalyi madarassal terítette le az asztalt. Ügyel rá, hogy lássuk, hasznát veszi az ajándékainknak. Csak egyszer követte el azt a figyelmetlenséget, hogy a kék frottírtörülközőt a kutyaólban felejtette. Amikor ebéd előtt kezet mosni küldtek, nem mertem beletörölni az arcomat.

Nusi néni szombatonként nagy csavarókat rak a hajába, és a tincsek között kilátszik a fejbőre. Ismerősei között híres sportolók és színészek vannak. Folyton magáról beszél, mintha nem érdekelnék mások. Annyit kell mosolyogni rá, hogy megfájdul az ember arca.

A kertben voltunk Nusi néni fiával. Reggel megtöltötték a medencét, és délutánra a nap felmelegítette a vizet. Csak pisilni szaladtam be, nedves lábnyomokat hagytam a parkettán. Nusi néni hanyatt feküdt a franciaágyon, tömlőszerű melle hóna alá lógott, lábán világítottak a kék visszerek. Apa lehelete meglebbentette dauerolt haját, ahogy fölé görnyedt. Vöröslött az arca, és tátva volt a szája.

Már letoltam a bugyimat, amikor észrevettem, hogy utánam jött. Haragjában összeráncolta a szemét, kilátszott a foga. A nedves bugyi megtekeredett, és a combomba vágott. Megalázónak éreztem, hogy csupasz fenekemre ütött.

Apa szerint közepes képességű gyerek vagyok, és nincs bennem szeretet. Hallottam, amikor Nusi néninek mondta. Talán elfelejtette, hogy ott vagyok. A virágma-

gokat néztem a régi tejfölös dobozokban a cserepes növények mellett. Az Anna-napi epertorta tetején úgy remegett a zselé, mintha hideg rázná.

Apának gyakran segítenie kell a házi feladatban. Csikar a hasam, amíg várom, hogy elkészüljön. Nem merek vécére menni, mert távozásomat hálátlanságnak fogná fel. Mindig nehéz dolgokat mond, és számon tartja a tartozásom. Jó volna egyszer megadni neki mindent, de félek, sosem lesz elég pénzem.

Gyakran gondolok arra, hogy nem olyan vagyok, amilyennek lennem kellene. Az osztályból csak én nem tudok kötélre mászni és fejen állni. Amikor kicsengetnek, becipeljük a kék matracot a szertárba. Hátrahajlik a körmöm, ahogy szorítom a csücskét. Szünetben is orromban érzem a gumiszagot.

Apa úgy vágja be a fürdőajtót, hogy Nusi néni polcán megcsörrennek a csetreszek. A fürdőszobaszekrény tele van piperecikkekkel, tükrös ajtaja csupa ujjlenyomat. Anya sosem festette magát. Apa egyszer a fejéhez vágta, hogy pedig jobban tenné, mire anya sírva berohant a fürdőszobába. Amikor benyitottam, terpeszben ült a kádban, és a lába közé fröcskölte a vizet. Ahogy megpillantott, a melléhez húzta a térdét.

Ráülök a vécéülőkére. A plafon alatt éles irányváltásokkal repked egy légy. Folyton eltévesztem a szögek számolását. Miután anya meghalt, apa leakasztotta a bejárati ajtóról a színes szalagfüggönyt. Azóta összetekert újsággal csapdossa a legyeket, és a foga közt szitkozódik, amikor azt hiszi, nem hallom.

Halkan pisilek, mert apa nem szereti a csurgást. Arra gondolok, hogy Nusi néni fiának zöld zsír van a fülében, fél a hidaktól, és nem mer bemenni a Balatonba. Apa

szerint lassan kivesznek a derék férfiak. Így mondta: derék férfiak, és másfelé nézett. Mérges rám, amiért folyton elfelejtem a szavak jelentését. A tavalyi abroszon a sós mogyorós tálka és a linzeres tálca között volt egy tyúktoll.

Anyáról tudtuk, hogy meghal. A temetés napján a tetőket úgy vonta be a hó, mint a cukormáz Nusi néni répatortáját. A gyerekszobák ablakai előtt télapók lógtak, és a hőmérőben nem emelkedett a higanyszál. Apa orrlyukain fehér felhő gomolygott ki, bajszára pici jégcsapok nőttek.

A temetés után megtanultunk csendben lenni. Apa csak akkor szól, ha a házi feladatomat magyarázza, vagy felsorolja, mi mindent teremtett kettőnknek. Amikor a végére ér, azt mondja, hogy jövök én még az ő utcájába. Mérges lesz, ha megkérdezem, honnan tudja ilyen biztosan.

A kanapén vár, amikor kijövök a fürdőből. Két tenyerét a térdére fekteti. Szeretném, ha az iskoláról kérdezne, a jegyeimről, az osztályba járó lányokról, vagy felsorolná, mi mindent teremtett kettőnknek. Megváltozik a szaga, áporodott lesz, akár a krumplié egy bekötött szájú nejlonzacskóban. Összezavarodom, és nem azt mondom, amit szeretnék.

A hónom alá nyúl, és bevonszol a konyhába. Azon az oldalon, ahol fog, csak lábujjhegyen tudok lépni. Eszembe jut, hogy Nusi néni fiának az egyik lába hat centivel rövidebb. Megkérdeztem, felpróbálhatom-e a cipőjét. Nevetnünk kellett, ahogy dülöngélve jártam.

Apa olyan közel hajol, hogy négy szeme lesz. Beszéd közben felhúzza a szája szélét, amitől előremerednek a bajusza szőrszálai. Látom, ahogy megnő a tokája, a

szeme alatt felpuhul a bőr. Ha szünetet tart, tátva hagyja a száját. Érzem a kávészagot.

Megnyugtat, hogy nem hozzám beszél, hanem valakihez a hátam mögött. Legyőzöm a késztetést, hogy megforduljak. Arra gondolok, hogy ha az első három szavammal nem keltem fel az érdeklődését, nem hallgat végig. Igyekezetemben minden mondatot rosszul kezdek.

A helyiségben egy pillanat alatt kifakulnak a színek, és opálos lesz a fény. Súlyos cseppekben elered az eső. Apa és Nusi néni egyszerre szalad ki, mint akik összebeszéltek. Látom a konyhaablakból, ahogy felkapkodják a sortokat és a pólókat a kerti székekről. Nusi néni fia a vállára dobja a kék frottírtörülközőt. Hallom a nevetésüket.

A műanyag lambéria az ablak alatt elrepedt, a résbe hálót szőtt egy pók. A műmárvány kövezeten élesen kirajzolódnak a lábnyomok. Puszta tenyeremmel nyomom szét a pókot. Nézem a cérnavékony lábakat a foltos párkányon. A testből sárgás lé folyik, a belső szervek tenyeremre tapadnak. Az a képtelen gondolat fut át a fejemen, hogy lenyalom. Hidegek az ujjaim.

Amikor kinyílik a teraszajtó, behúzódom a szekrény mögé. Beverem a kezem a párkányba, megzörren a szemetes száján kilógó kék nejlonzacskó. Félkörben állnak meg a nappaliban, mint az iskolai ünnepségeken az énekkar. Összenéznek, talán jelet adnak egymásnak. Attól tartok, soha többé nem tudok megmozdulni.

Az úton sáros teherautók húznak el, a vizes aszfalton fut előlem az árnyékom. Minél szaporábban lépek, annál gyorsabban menekül. Apa nehéz mondatait cipelem. A dióárus bácsi a drogéria előtt egy Siemens feliratú, szakadt kartonon ül. Tessék a dióbél, mondja. Óvatosan

érinti meg a tárgyakat, mintha attól félne, darabjaikra hullanak.

A lépcsőház kétszárnyú ajtajának közepén a félkör alakú ablak előtt vasrács. A cipőm tompa puffanással az oldalára dől. Apa figyelmét nem kerülik el a sárfoltok. Megnyálazom az ujjamat, és hasztalanul dörzsölöm a velúrt.

Anya széke fáradtan a falnak támaszkodik, a szekrényében üres polcok és vállfák. Azt hitte, nem tudom, de tisztán hallottam a talpa csattogását, amikor a takarójával és a párnájával átvonult a nappaliba. Miután apa leoltotta az olvasólámpát a hálóban, együtt hallgattuk dohogását.

Egyszer meglestem anyát álmában. Takarója félig a földre csúszott, csikorgatta a fogát. Olykor megrettenek, hogy feledésbe merül, milyen becenéven szólított, mert sosem gondolok rá.

Megvigasztal, hogy van min töprengenem, amíg apát várom.

A SEB

Az igazgatónőről lerítt, hogy nem éri váratlanul leplezetlen érdektelenségünk. Szavait jobbára az osztályfőnökünkhöz intézte. Huszonöt éve vezette a múzeumot, hozzászokott, hogy legfeljebb a tanárokra számíthat.

Az osztályfőnökünk előreküldött az igazgatónő irodájába, mert ott akarta megnézni a nyakamat. A folyosón úgy éreztem, mintha hóban gázolnék. Reménykedtem, hogy a súlyos ajtót zárva találom, és az osztályfőnökünk lemond a vizsgálatról. Nem lehetetlen, hogy csúnya grimaszba rándul az arca, miközben a nyakamat nézi. Biztosan nem szeretné, ha úgy látnák.

Az osztályfőnökünk az összes tanárnőnél magasabb volt az iskolában. Az ünnepségeken a feje és ormótlan válltömése kitakarta a három dombot az iskola címerében, a kettős kereszt az ősz kontyán egyensúlyozott. Sokan kinevették. Messziről is látni lehetett, ahogy a púderrögök összegyűltek arca ráncaiban. Egyszer hírbe hozták a franciatanárral.

Elkeserített, hogy az ajtó nyikorgás nélkül kinyílik. A talpam alatt besüppedt a mintás szőnyeg, leszakadt rojtjai apró férgekként tekergőztek a lakkozott parkettán. Arra gondoltam, hogy a vitrinek üvege mögött biztos porosak a régi könyvek.

Az első kétnapos kirándulást az egész osztály türelmetlenül várta. A barátnőim hetek óta másról sem beszéltek, izgatottságuk néha rám is átragadt. Azt tervezték, hogy egész éjszaka fennmaradunk, és összeválogattak egy-egy kazettányit a kedvenc számaikból. Hosszasan egyeztettek, hogy ne legyenek átfedések. Egyszer-kétszer hajba is kaptak, melyik számot ki szereti jobban.

Sikerült pár őszinte mondatot mondanom, de előfordult, hogy nem mosolyogtam hozzá. Nem tudtam, bízhatok-e bennük.

Amikor a fiúkról pusmogtak, hallgattam. Kimondatlan szabály volt, hogy ilyesmiről nem lehet fennhangon beszélni. Féltem, ha túl közel hajolok, megérzik a szájszagomat. Apukám úgy tudta, szuvasodás és emésztési rendellenességek okozzák. Reggelente kétszeres erővel mostam fogat, és örültem volna, ha vérzik az ínyem. Akkor talán megsajnálnak.

Az egyik barátnőm egy huszonnégy éves fiúval járt. A szülők felhördültek, amikor kitudódott. Anyukám megjegyezte, hogy egy ennyi idős fiatalember már *mást* is szeretne, nem csak a barátnőm két szép szemét nézegetni. Kínosan érintettek a szavai, de később én is így fogalmaztam. Mintha ez lenne az egyetlen érvényes megállapítás.

Legjobban az evés és a vécézés miatt aggódtam. Apukám egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy megdorgáljon, amiért túl hangosan rágok. Az ebédlőasztalnál csendre intette a családot, majd egy tudós feszült figyelmével tanulmányozta az állkapcsom mozgását. Abban bízott, hogy kellő odafigyeléssel és kitartással rájön, mit csinálok rosszul. Mint egy kutya, mondta végül. Lenyeltem a falatot, és nyelvemmel kipiszkáltam az ételmaradékot az ínyem tövéből. Mint egy kutya, mondta erre is.

Eleinte nem szóltam otthon, hogy nem kérek tízórait. A szalvétába csomagolt párizsis zsemlét a tankönyveim közé tettem, és az iskolában a szemetesbe dobtam, amikor senki sem figyelt. A szalvétát átáztatta a vaj, elmosódott rajta a minta. Mindig másik szemetest választottam, hogy elaltassam a takarítónők éberségét. Még a tornaterem előtti folyosóra is bemerészkedtem, ahová

nem volt szabad. Három hét alatt értem körbe az épületen. Később megsajnáltam anyukámat, hogy feleslegesen veszi és vajazza a zsemléket. Helytelenítően csóválta a fejét, mert a kihagyott tízórai nem elég, hogy ne látsszon az idomom a ruha alatt. Tévedett. Egyes számban használta a szót. Nem javítottam ki.

Óvatosan megtapogattam a sebet. Még vérzett. Kezemet a bordó kordbársony nadrágba töröltem, csak utána jutott eszembe, hogy anyukám nem örül majd a vérfoltnak. Azzal búcsúzott, hogy a becsületre vigyázzak. Most láttam először zavartan nevetni. Máskor, ha fontos dolgokról beszélt, könnybe lábadt a szeme. Már előrehajoltam, hogy megpusziljam, és kínosnak éreztem volna, ha félbehagyom a mozdulatot. Szégyelltem, hogy ilyesmit mondott nekem.

Bélus a menzáról hozta magával a háromszögletű alumíniumtálcát. Úgy dobta be a kiállítóterembe, mint egy frizbit. Nem tudom, mi célja volt vele. Telibe találta az egyik vitrint, és a szétrobbanó üveg szilánkja megvágta a nyakamat a fülem mögött. Mérlegeltem, hogy elhallgatom a sérülésemet. Megalázónak találtam, hogy éppen engem ért. Mintha egy rossz tulajdonságom vagy kínos ügyetlenségem okozta volna, és bárki felelősségre vonhatna érte.

Amikor észrevették a nyakamon csorgó vért, azt hazudtam, nem is éreztem. Az osztályfőnökünk rám szólt, hogy ne piszkáljam a sebet, majd gyors egymásutánban kérdéseket tett fel, de választ nem várt rájuk. Utasított, hogy az igazgatónő irodájában várjak, mert előbb Bélussal akar számolni. Az igazgatónő megmutatta az utat, közben megérintette a lapockámat. A pólón át is éreztem, milyen puha a tenyere.

Beleborzongtam a gondolatba, hogy az osztályfőnökünk megnézi a nyakamat. Attól tartottam, piszok tapadt a hajvonal alá vagy zsíros a fülem. A gondolatra megfájdult a visszatartott vécézéstől feszülő és puffadt hasam. Eszembe jutott, hogy megtörölgethetném magamat egy zsebkendővel, de nem mertem. A hazugságtól nem riadtam volna vissza, de a szétkent vért nem lehet letagadni.

Arra gondoltam, hogy dédpapa fülcimpáján szőrszálak nőttek. Néha lecsipdeste őket a görbe végű körömollóval, de a sörték ott maradtak. Máskor kis piros sebhelyek árulkodtak róla, hogy végighúzta a fülén a borotvát. Dédpapának már nincs gondja a fülében növő szőrrel. Ami azt illeti, sírja sincs.

Nem akartam összerezzenni, amikor az osztályfőnökünk és az igazgatónő benyitott. Hirtelen az a gyanúm támadt, hogy valaki lopva fóliával terítette le a bútorokat. Máskor kellemetlen helyzetekben tisztábban látok. Az is előfordul, hogy felriasztanak, és utána már nem találom a testhelyzetet, amiben jól éreztem magam. Nem tudom, hogy tartottam a kezemet vagy a fejemet.

Nem szerettem felnőttekkel beszélni. Az osztályfőnökünket gondosan és feltűnésmentesen kerültem, mert mindenkiről mindent tudni akart. Sosem hittem el, hogy tényleg rám kíváncsi. Jelenlétében sem érdekeset, sem fontosat nem tudtam mondani. Biztos valami mást akart kideríteni, aminek hozzám nem volt köze.

Ha otthon megemlítettem, hogy kérdezgetett, anyukám egy katonai hírszerző alaposságával vallatott ki. Nyugtalanította, hogy válaszaim alapján kedvezőtlen kép alakul ki róluk az iskolában. Ha szokatlan vagy szé-

gyenletes dolog történt a családban, részletesen kioktatott, mit szabad mások előtt mondani, és mit nem. Nem mertem megszegni az utasításait.

A félelmem ezúttal alaptalannak bizonyult. Az osztályfőnökünk az egyik plüsshuzatú fotelba ereszkedett, és szó nélkül a lába közé vont. Két térde megérintette a combomat. Nem mertem elhúzódni. Ahogy az igazgatónő felé fordult, megfeszült a nyakán egy ín. Örültem, hogy ilyen kevés figyelmet fordít rám. Így biztos nem veszi észre, ha valami baj van velem. Senki sem mondhat rosszat rólunk.

Csak a buszon fogott el a rettegés, hogy apukám majd viszolyogva megkérdezi, mi történt a nyakammal. Már most tudtam, hogy úgy teszek, mintha nem látnám az arcára kiülő undort. A csalódottsága felett is szemet hunytam az ebédlőasztalnál. Felszólítására a család engedelmesen letette az evőeszközt, és egyetlen pisszenés nélkül figyelte a bemutatót. Apukám szobormerev testtartással hangtalanul rágott. Előre tudtam, hogy csalódást okozok.

Amikor mindenki elaludt körülöttem a buszon, a nyakamhoz nyúltam. A seb nem fájt, de a barna ragtapasz egyik fele elengedett. Letéptem, és a zsebembe gyűrtem.

TORNAÓRA

Giza néni úgy pislog, mint egy nagy hal. Lassan és megfontoltan. Olyan sokáig tartja csukva a szemét, hogy megfájdul a mellkasom. Félek, hogy délután nem tudom majd felidézni az arcát.

A lakótelepi iskolába járok. A falait narancssárgára festették, a folyosói szélesek és alacsonyak. A szekrények kék ajtaját nem lehet rendesen becsukni. Szigorúan megtiltották, hogy a főbejáratot használjuk, ezért a foltokban rozsdás kapun jövünk be a repedezett aszfaltú udvarra. A főbejáraton az aulába lehet jutni, ahol a könnyezőpálmák állnak. Tornaterem nincs.

Hetente háromszor a padokban öltözünk át. Vonakodva vetkőzöm bugyira, és húzom fel a kötelezően piros tornaruhát. Kellemetlenül hasasnak érzem magam benne. Amikor az áruházban felpróbáltam, anyukám türelmetlenül megrángatta rajtam. Ahol belecsípett, ujjának nyoma sokáig megmaradt a rugalmas anyagon. Azt mondta, ne neki nyavalyogjak, ő nem tehet róla, hogy látszik az idomom.

Az utcai ruháinkat összehajtjuk, és a székekre teszszük. A legtöbb gyerekkel ellentétben tudok hajtogatni, de idegességemben képtelen vagyok felidézni a mozdulatokat. A póló ujja mindig kicsúszik, végül esetlenül begyűröm a nadrág alá. A maszatos, zöld tábla fölött nem jár a falióra.

Ijedt pontossággal végzem a gyakorlatokat, de ügyetlenebb vagyok, mint a többi gyerek. Már bemelegítésnél lemaradok, fél ütemmel a többiek után guggolok le és

állok fel. A padsorok közötti szűk helyen gyakran megütjük vagy megrúgjuk egymást. Megrémülök, amikor észreveszem, hogy valaki csal.

Az osztályelső mellbe vág, ahogy meglendíti a karját, de nem kér bocsánatot. Andrisnak hívják, és akkor utáltam meg, amikor az anyukája dicsekedett vele anyukámnak fogadóórán. Ez volt az első alkalom, hogy anyukám nem dicsért meg.

A kiskapuban vártam. Kempingbiciklijét a csípőjének támasztotta, miközben kifulladva beszélt. A kormányról lógtak a súlyos bevásárlószatyrok. A kiskapu olyan alacsony, hogy ha lábujjhegyre állok, rá tudok ülni. Csak vágja a fenekemet a vas. Anyukám azt mondta, hogy Andris már egész könyveket elolvas önállóan. Péntek délután bezárkózik a szobájába, és hétfő reggelig színét sem látják. Példaként állította elém.

Azt kívántam, legalább apukám ne hallotta volna. Bántott, hogy helytelenítően csóválja a fejét, és a földet nézi. Azzal vigasztaltam magam, hogy anyukám úgyis elmondta volna neki, miután lekapcsolják a villanyt, és hátat fordítanak egymásnak a paplan alatt. Másnap olvasásórán nem tudtam figyelni, mert fél szemmel Andrist lestem. Vele együtt lapoztam, pedig a felénél sem jártam az oldalnak.

Négykézlábra ereszkedünk a padok között, és felváltva lendítjük hátra a lábunkat. Tornaórák előtt gyakran nem tudok elaludni. Anyukám azt mondja, gondoljak valami szépre, de képtelen vagyok kiverni a fejemből a piros tornaruhát. Giza néni többször rám szól, hogy ne lógassam a fejem, és nyújtott térddel lendítsem a lábam. Nem tudom betartani az utasításait. Szilveszter

piszkos cipője közvetlenül az arcom előtt áll meg, amikor szép szabályosan elvégzi a mozdulatsort. A mágyósok ügyesek tornából.

Mágyósoknak az állami gondozottakat hívják. Már megszoktam a jelenlétüket. Szeptemberben nagy csapatban érkeztek, és elfoglalták a hátsó padokat. Hangosak voltak és indokolatlanul jókedvűek. Giza néni az első héten szétültette őket, de így is zavarják a tanóra rendjét, és nem hagyják figyelni a padtársaikat. Az iskolában gyakoriak a verekedések, a lakótelepi boltban a lopások.

Minden mágyós egy kinti gyerek mellett ül. Anyukám örült, hogy mellém az osztályelsőt ültették. Pislantanom kellett, amikor megrázta a mutatóujját az arcom előtt. A mágyósokat nem szabad kiközösíteni, mondta. Nem úgy nézett rám, ahogy fegyelmezéskor szokott. A mágyósok ruhái mások, csak a bordás trikóik ugyanolyanok, mint a mieink.

Giza néni számol, miközben a négyütemű fekvőtámaszt csináljuk. Túl gyors a tempó, nincs időm teljesen kinyújtani a karomat és felegyenesedni. Nagy igyekezetemben beverem a bokámat a padba, de a lábak dobogása elnyomja a koppanást. Ha fájna, sem mernék szólni.

A mágyósokat a vezetéknevükön szólítjuk. Van közöttük Oláh és Román, Ózdi és Keleméri. Egyikükről azt mesélték, hogy arról a pusztáról nevezték el, ahol rátaláltak. A tízóraijukat a felelős hozza el háromszögletű alumíniumtálcán a nagy szünetben az iskolai menzáról. Mindennap zsemlét és dzsemet kapnak kis, fémfóliás, műanyag dobozban. A dzsemet a padokra és a falra kenik, a zsemlével fociznak a folyosón. Egyszer a hajamat és a kabátomat is összekenték. Otthon azt hazudtam, nekidőltem egy frissen festett kerítésnek.

Órákon Szilveszter tarkóját nézem: a feje nagyon keskeny, a füle eláll. Giza néni őt veri meg leggyakrabban. Ökölbe szorítja a kezét, és bütykeivel Szilveszter fejbúbjára húz. Máskor megpofozza, vagy pajeszánál fogva kirángatja a padból. Szilveszter kiröhögi. Azt játszom, hogy az ütés pillanatában nem hunyhatom be a szemem. Mire vége a verésnek, ég a szemgolyóm.

Szilveszter padtársának, Balázsnak négy apukája is van, de anyukája csak egy. Az anyukáját a rossz szíve miatt gyakran befektették a kórházba, és mire kikerült, az apukák elhagyták. Balázs az összes apukáját apukának szólítja. Amikor megkérdezték, ki az igazi apukája, csúnya szavakat mondott. Senki sem árulta be Giza néninek. Pedig sokan csúfolják, mert a szemüvege a fél arcát eltakarja. Balázst egyik apuka sem akarta magához venni, miután az az egy anyukája meghalt. A nagymamájához költözött a kis egyszobás lakótelepi lakásba.

Balázzsal járok Giza nénihez korrepetálásra. Hetente egyszer megyünk, és óra végén fizetünk. A ragacsos konyhaasztalnál tanulunk a hokedlin. Giza néni odahaza narancssárga kötött kardigánt és sötétkék, kitérdesedett melegítőnadrágot visel. A kardigánja anyaga úgy megritkult, hogy szabályosan átlátni rajta. A konyhában télen túl meleg van, mert a hátunk mögött ég a tűz a kis vaskályhában. Giza néni apukája legalább egyszer rak rá óra közben. Szürke munkásnadrágban és zubbonyban jön be, fején fekete svájcisapka. Nyugalmazott franciatanár. Megtanította Giza néninek a nyelvet, és otthon franciául beszélnek.

Giza néni most egészen megváltozik, súlyos lesz, ólmos, mint a szemhéja. Már levetettük a tornaruhát, amikor utasít minket, hogy álljunk egyenesen a padunk mellé. Tudom, hogy keskeny, fehér, hosszú ujjú keze

van. Bütykei majdnem átlyukasztják a bőrét, amikor ökölbe szorítja. A kezét könnyebben felidézem, mint az arcát. Amikor lecsukja a szemét, visszatartom a lélegzetem.

Nyugtalanít, hogy alsóneműben és bordás trikóban állunk a padok mellett. Bábukra hasonlítunk. Apukám nyáron megtanított sakkozni. Suta ujjaim közül néha kicsúsztak a felemelt figurák, máskor a kézfejemmel levertem a táblán állókat. Minden elrontott lépés után könyörögtem, hogy újra léphessek. Csak olyankor nyertem, amikor apukám szándékosan hibázott. Ha nem ismertem fel a lehetőséget, helytelenítően csóválta a fejét. Szégyellem, hogy olyan egyformák vagyunk.

Giza néni a pislantásai ütemére lépked a padok között. Komótosan és megfontoltan. Biztosra veszem, hogy valamelyik mágyós verést kap. Olyan sebbel-lobbal rángattam le magamról a piros tornaruhát, hogy nem vettem észre a rendbontást. Amikor Giza néni keze ökölbe szorul, bütykei majdnem átszúrják a bőrét. A csont felülete úgy néz ki, mint a porcelán. Láttam, amikor a nagymamám csirkét vágott. Felkészülök rá, hogy nem hunyhatom be a szemem.

Aztán Giza néni visszafordul, és a tanári asztalnak támaszkodik. Még sosem láttam így állni. A karjáról az aulában sorakozó könnyezőpálmák léggyökerei jutnak eszembe. Észreveszem, hogy krétás lett a nadrágja a combján, és arra gondolok, biztos vágja a fenekét az asztallap. Giza néni kinyitja a szemét. Megvigasztal a jelenléte.

Balázs a többi gyerekhez hasonlóan bordás trikót visel. Félig be van tűrve az alsójába, és az alja cikcakkban sárga. Giza néni megkérdezi tőle, milyen gyakran fürdik és vált ruhát, mindennap tiszta fehérneműt vesz-e, és

mikor volt utoljára kimosva a trikó. Tudja-e, hogyan kell a fiúknak tisztálkodni. Ideges leszek, amikor Balázs nem válaszol. Lehajtja a fejét, a trikó bordáit nézi, vagy a zöld linóleumot. A pókhálók a falon a nagymamám vékony, hosszú, barna hajszálaira emlékeztetnek.

Giza néni megbízza az osztályelsőt, hogy tanítsa meg Balázst mosakodni szünetben. Aztán felnéz a falióra béna mutatóira. Megkönnyebbülök, amikor végre a zsákokba gyűrhetjük a nyirkos tornaruhát, és felhúzhatjuk ragadós testünkre a pólót meg a nadrágot. Folytatódik az oktatás az izzadságszagú tanteremben.

Óra után a gyerekek csoportba verődnek Andris körül. Megfordul a fejemben, hogy félrehúzódom, de nem szívesen hagyom ott a padomat. Andris tettetett lezserséggel vonogatja a vállát, amikor megkérdezik, tényleg megtanítja-e Balázst tisztálkodni. Dehogy, mondja, de hallani a hangján, hogy mindjárt sír.

Amikor elképzelem, hogy Andris nem fogad szót, megfájdul a hasam. Próbálok valami szépre gondolni, hogy ne kelljen vécéznem. Az iskolában sosem megyek vécére. Szemem sarkából látom, hogy Giza néni a radiátornak támaszkodik a folyosón. Lassan nyitja-csukja a szemét. Mintha egy nagy kő lenne a hasamban.

Az egész épületben csak az aulában és a tanári szobában vannak függönyök. Az aulában szokták tartani az iskolai ünnepségeket. Ha nincs rendezvény, szigorúan tilos itt tartózkodni, de ma senki sem szól ránk. A hatalmas tér majdnem üres, csak a könnyezőpálmák állnak az ablakok előtt. Hosszú léggyökereik furcsán tekeregnek a karéjos levelek között.

Andris és Balázs bevonul a fiúmosdóba. Látom magam előtt, ahogy a falnak dőlnek a mosdókagylók mellett. Andris a dereka mögé teszi a kezét, tenyere nyirkos

nyomot hagy a fehér csempén. Az egyik csap csepeg, a fülkék felől kellemetlen szag terjeng. Nem néznek egymásra. Megállapodnak, meddig várjanak, miközben a cipőjüket vagy a lábnyomos követ bámulják.

Este szólok otthon, hogy nem akarok Balázzsal járni korrepetálásra.

BALETT

Virágzik a penész a falon. Apu azt mondta, hogy a rossz szigetelés miatt hőhíd képződött, de a nagymama nem értette. Apu szerint a nagymama semmit sem tud.

A sarokban állok. Rázom a kezem, csattognak az ujjaim. A szomszédos bolt épülete árnyékot vet az ablakra, a szobában majdnem sötét van. A tévéállvány alsó polcán ősrégi rádió. Hiába nyomogatom és tekergetem a gombjait, csak recseg. A gurulós dohányzóasztal lapjának egyik fele lakkozott fa, a másik sárga üveg. Az aljában folyton lecsúszik egymásról a sok fényes újság.

Apu a kanapéról figyel. Középen ül, kinyújtott karjának súlya alatt megrogynak a háttámla párnái. Lábát keresztbeveti, vádlija szétnyomódik a térdkalácsán, olyan alakja lesz, mint a nagymama lekváros derelyéjének. Haragszik, az orrán látni. Megfeszül a cimpája, és kitágul az orrlyuka.

Hagyd már abba ezt az idétlen kézrázást, kiált rám. Összerezzenek a hangjára. Szerinte nem vagyok normális, és le akar szoktatni. Anyu ilyenkor csak legyint, és azt feleli, hogy majd elmúlik. Amikor kettesben maradunk, megsúgja, hogy ő nem haragszik. Csak nagyon szomorú. A múlt héten még akartál járni, mondja apu.

Autóval mentünk. A két első ülés közé dőltem, és a vállára hajtottam a fejemet. Nem kötötte be a biztonsági övet, és nem lehetett érezni, ahogy vált. Amikor megrántotta a vállát, az arccsontom a vállcsontjának koppant. Észrevettem, hogy a visszapillantó tükörben nézi, ahogy megtapogatom.

A művelődési ház nagytermének végében csokoládébarna harmonikafal. Alul nem tartja semmi, és ha nyitva

felejtik az ajtót, úgy mozgatja a huzat, mintha lenne mögötte valaki. Nehezen jár a sínben, a legváratlanabb pillanatokban akad el. A tanár néni türelmetlenül rángatta, végül az egyik szülő segített neki elhúzni.

A matracokat középre rakták. Három volt egymás mellett, egy zöld és két kék. Közöttük örvénylett a por a napfényben. A szülők levetkőztették a lányokat, és az ablakok alá tologatott faszékekre tornyozták a ruhákat meg a táskákat. Ritmikus mozdulatokkal megnyomogatták a kupacok tetejét, aztán karba tették a kezüket.

Nem mentünk be a nagyterembe. Megálltunk az előtérben, ahol a szürkére kopott parkettán nem volt semmi. A helyiség végében csukott ablak, az üvege hullámos, mint a csirkeól palateteje. Apu leguggolt elém, és rám szólt, hogy emeljem fel a karomat. Amikor áthúzta a pulóvert a fejemen, szállni kezdett a hajam.

Belestünk a kitárt ajtón. A lányok lábujjhegyen sétáltak körbe, és a karjukat emelgették. A hasuk előtt az ívesen meggörbített ujjaikat, a fejük felett a kézhátukat érintették össze. A tanár néni olyan hangosan számolt, hogy szerettem volna befogni a fülem.

Sokat kellett várni. Unalmamban bele-belecsíptem a vastag, fehér harisnyámba. Az ujjaim nyoma ott maradt, nem húzódott vissza az anyag. A nap átsütött a hajamon és a poron. Apu nem pakolt le a székre. Mint egy halott csecsemőt, végig a karjában tartotta a ruhám.

Az óra végén a tanár néni bekapcsolta a magnót. Nyikorgott a gomb, a készülék húzta a szalagot. Eszembe jutott, hogy otthon az ujjamon szoktam visszapörgetni a kazettákat. Apu azt mondja, ezzel tönkreteszem őket. Szerinte nem tudok vigyázni a dolgaimra.

Szeretném megnézni, hogyan bukfencezel, jött oda hozzánk a tanár néni. Félrehúzta az egyik kék matracot,

és csípőre tette a kezét. A bukfenc csáléra sikerült, legurultam a szőnyegről. A parketta megnyomta a vállam, de nem mertem megdörzsölni. A mérlegállásnál először félúton le kellett tennem a lábam. Amikor végül sikerült, apu nem nézett oda.

A lányok felszabadultan táncoltak a nagyteremben, a szülők a faszékeken tornyosuló kupacokban kotorásztak. A tanár néni apura mosolygott, és meglökte a vállam. Nem mész, kérdezte, Bertunak nincs párja. Ahogy ugráltunk, Bertu copfján átsütött a fény.

A szülők felöltöztették a lányokat, és közben duruzsoltak a fülükbe. Kíváncsi voltam, mit mondanak. Apu a tanár nénivel beszélgetett a harmonikafal előtt, aztán türelmetlenül felrángatta rám a pulóvert. Nem mondott semmit. A hajam belement a szemembe, de nem mertem hátratűrni.

A parkolóban csak foltokban volt beton. A többi csupa gödör és por. Az autóban apu megkérdezte, akarok-e járni. Bár ha táncolni fogtok, tette hozzá, valami jó erős fiú kellene melléd, a Bertu csak lógott rajtad. Nem értettem, miért nevet. A visszapillantó tükörben olyan volt az arca, amilyennek még sosem láttam.

Este nem tudtam elaludni. Csak színleltem, hogy ne haragudjanak. Egyszer meglestem a nagymamát, amikor aludt. Ütemesen lélegzett, és járt a szeme. Amikor árnyék vetült rám, egyenletesen szuszogtam, és jobbrabalra néztem a csukott szemhéjam mögött.

Nyikorgott az ágy, ahogy lefeküdtek. Az utcán elhúzott egy teherautó, beleremegtek az ablaktáblák. Hallottam, hogy halkan beszélgetnek. Nem az a balerina alkat, mondta apu. Képzeld, az a szegény kis Bertu volt a párja. Úgy nevetett, mint az autóban.

Rázom a kezem. Apu összevonja a szemöldökét, és lábujjhegyre emeli, majd visszazökkenti a lábát. A lekváros derelye a térdén megremeg. Múlt héten még tetszett, mondja. A konyhából behallatszik az edénycsörömpölés, a nagymama együtt énekel a rádióval. Nem tudja rendesen a szöveget, csak a sorok utolsó két szótagjánál kapcsolódik be lemaradva.

Apu nagy lendülettel feláll, a háttámla párnái kinyújtóznak. Aztán mozdulatlanul néz a dohányzóasztal mellől. A fényes újságok stósza szétcsúszott az asztal hasában, a sárga üveglap vége pár centire kilóg. Az ablak egyre sötétebb, apunak már nincs árnyéka. A falat belepi a penész.